

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME BİLİM DALI

**EĞİTİM KURUMLARINDA KULLANILAN PSİKOLOJİK TESTLERİN
ÖLÇME STANDARTLARINA GÖRE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ezgi Dirlik

Ankara

Ocak, 2013

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME BİLİM DALI

EĞİTİM KURUMLARINDA KULLANILAN PSİKOLOJİK TESTLERİN
ÖLÇME STANDARTLARINA GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ezgi Dirlik

Danışman: Prof. Dr. Nizamettin Koç

Ankara

Ocak, 2013

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMASI olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Üye.....

Üye.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

....../....../ 2013

Prof. Dr. Nejla Kurul

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve bu araştırmanın her aşamasında bana yardımını esirgemeyen, her türlü soruma ve sorunuma cevap olmaya çalışan hocalarım ve danışmanlarım Prof. Dr. Nizamettin Koç ve Prof. Dr. R. Nükhet Demirtaşlı' ya sabırları, anlayışları ve yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca desteklerini her zaman hissettiğim, araya giren uzun yollara rağmen her zaman yanımda olmaya çalışan ve beni bu eğitimi almam için destekleyen sevgili annem ve babama teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni cesaretlendiren, attığım her adımda arkamda olduğunu bildiğim ve tüm stresli zamanlarımda bana katlanan sevgili eşim Emrah'a teşekkür ederim.

Bu çalışmam boyunca fikirlerine başvurduğum ve kendilerinden çok şey öğrendiğim enstitümüzün değerli öğretim üyelerine, çalışmam dahilinde görüşlerini aldığım uzmanlara ve jüri üyelerine ve değerli arkadaşlarım Seval Kula ile Gizem Uyumaz' a ayrıca teşekkür ederim.

Ezgi Dirlik

ÖNSÖZ

Bireysel özelliklerin belirlenmesi gerek eğitim dünyasında gerekse çalışma hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Bu amaçla en sık başvurulacak yollardan biri psikolojik testlerden yararlanmaktır. Psikolojik testlerin kullanımının hem dünyada hem de ülkemiz çapında yaygınlaşması, söz konusu testlerin bazı standartlara uygun olarak geliştirilmiş olması ve bu standartlar gözetilerek uygulanması gereğini öne çıkartmaktadır. Psikolojik testlerin niteliklerinin incelenmesinde kullanılmak üzere geliştirilen standartların başında Amerikan Psikoloji Birliği (American Psychological Association) tarafından geliştirilmiş olan standartlar gelmektedir. Ayrıca belirli bir kültürde geliştirilen psikolojik ölçme araçlarının başka kültürlerle kazandırılması için yapılan uyarlama çalışmalarının da nitelikli ve hedef kültüre uygun olması için bazı temel standartlara sahip olması gerekmektedir. Uluslararası Test Komisyonu (International Testing Commission) uyarlama işlemlerinin belirli kriterlere göre yapılmasını önererek, uyarlama sürecinde rehber niteliğinde gözetilmesi gereken bir takım standartlar geliştirmiştir.

Bu araştırmada, Türkiye'deki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile ilk ve ortaokulların rehberlik servislerinde ortak olarak sıkça kullanılmakta olan dört psikolojik testin Amerikan Psikoloji Birliği tarafından önerilen psikolojik testlerin taşıması gereken standartlar ile Uluslararası Test Komisyonu tarafından geliştirilen test uyarlama standartlarına göre mevcut durumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda yapılan bu çalışmanın Türkiye'deki psikolojik testlerin geliştirilme ve uyarlama çalışmalarına katkıda ması beklenmektedir.

ÖZET

EĞİTİM KURUMLARINDA KULLANILAN PSİKOLOJİK TESTLERİN ÖLÇME STANDARTLARINA GÖRE İNCELENMESİ

Dirlik, Ezgi

Yüksek Lisans, Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nizamettin Koç

Ocak, 2013, 124 + viii sayfa

Bu araştırmada Türkiye'deki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde en sık kullanılan psikolojik testlerden dördünün Amerikan Psikologlar Birliği (APA- American Psychological Association) tarafından yayınlanan Eğitim ve Psikolojide Ölçme Standartları ile Uluslararası Test Komisyonu (ITC-Internaitonal Testing Commision) tarafından yayınlanan test uyarlama standartlarına uygunluğunu incelemesi amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında incelemeye alınan psikolojik testler, amaçlı örneklem belirleme yöntemiyle belirlenmiştir ve Türkiye'deki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde sıklıkla kullanılan psikolojik testlerden seçilmiştir. Bu testleri; Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Revize Edilmiş Formu oluşturmaktadır.

Arařtırma kapsamında, APA tarafından 1999 yılında İngilizce olarak yayınlanmıř Eđitim ve Psikolojide Ölçme Standartları kitabının geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme ve revizyon bölümlerindeki standartlar Türkçeye çevrilmiř ve bir kontrol listesi oluşturulmuřtur. ITC tarafından belirlenen test uyarlama standartlarının tümü Türkçeye çevrilerek oluşturulan kontrol listesine bir bölüm olarak eklenmiřtir. Türkçeye çevrilen standartlar temel alınarak hazırlanan kontrol listesi kısa ve uzun olmak üzere iki form halinde oluşturulmuřtur. Sıklıkla kullanıldıđı belirlenen psikolojik testler hazırlanan kontrol listesine göre arařtırmacı tarafından incelenmiřtir. İncelemelerin güvenirliđini sađlama amacıyla her psikolojik test için yapılan incelemeler üç hafta arayla tekrarlanmıřtır. İncelemeler sonucu elde edilen veriler SPSS 20.0 programında çözümlenmiřtir.

Arařtırma sonucunda incelenen dört psikolojik testin kontrol listesindeki standartları karřılama düzeyleri belirlenmiř ve eksiklikleri saptanmıřtır. Bu psikolojik testlerin geçerlik, güvenirlik, test geliştirme ve revizyon ile test uyarlama standartları bakımından geliştirilmesi gereken yönleri belirlenmiřtir.

Anahtar Kelimeler:

Psikolojik Testler, APA Eđitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları, ITC Test Uyarlama Standartları, Akademik Benlik Kavramı Ölçeđi, Gazi Erken Çocuk Geliřimi Deđerlendirme Aracı, Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeđi Revize Edilmiř Form.

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE PSYCHOLOGICAL TESTS USING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS ACCORDING TO THE TESTING STANDARDS

Dirlik, Ezgi

Graduate, Department of Measurement and Evaluation

Advisor: Prof. Dr. Nizamettin Koç

January, 2013, 124 + viii pages

The purpose of this research is to analyze the psychological tests which are frequently used in the Guidance and Research Centers and in the guidance services of the schools according to the standards for educational and psychological testing of APA (American Psychological Association) and test adaption standards of ITC (International Testing Commission).

The four psychological tests were analyzed in this research and the tests were determined based on the goal-oriented sample selecting method. They were selected from the most frequently used psychological tests in Guidance and Research Centers and school's guidance centers. These tests are: Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı, Primary Mental Abilities 7-11, Wechsler Intelligence Scale for Children Revised Form.

In this research, the chapters related to the validity, reliability and test development and revision of “Standarts For Educational And Psychological Testing” that was published by APA in 1999 were translated into Turkish. Also the adaptation standarts developed by ITC were translated into Turkish and the checklist was composed by using these standarts. The checklist has got two forms as short and long form. The tests that were identified as the most frequently used were analyzed according to the short form of this checklist by researcher. In order to question the reliability of these analyses, the analyses were repeated in three weeks’ time. Data of these analyses were exported to the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 20.0 and analyzed with the help of this programme.

As a result of this research, the situations of psychological tests according to the standards in the checklist were defined and the weaknesses of the tests were determined. Also the qualities of the tests which should be revised according to the validity, realibility, test development and revision and test adaptation standarts were stated.

Keywords:

Psychological tests, APA Standards for Educational and Psychological Testing, ITC Test Adaptation Standards, Akademik Benlik Kavramı Scale, , Gazi Erken Çocuk Gelişimi Değerlendirme Scale, Wechsler Intelligence Scale for Children Revized Form.

ÇİZELGELER LİSTESİ

		Sayfa
Çizelge 1.	Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Alt Testlere Göre Ölçülen Yetenekler ve Madde Sayısı	47
Çizelge 2.	Geçerlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumu	56
Çizelge 3:	Geçerlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumuna İlişkin Özet Tablo	60
Çizelge 4.	Güvenirlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumu	62
Çizelge 5.	Güvenirlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumuna İlişkin Özet Tablo	66
Çizelge 6.	Test Geliştirme ve Revizyon Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumu	68
Çizelge 7.	Güvenirlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumuna İlişkin Özet Tablo	71
Çizelge 8.	Test Uyarlama Standartlarının WISC-R ve TKT 7-11 İçin Karşılanma Durumu	73
Çizelge 9.	WISC-R ve TKT 7-11 Yaş Formu İçin Uyarlama Standartlarının Karşılanma Durumuna İlişkin Özet Tablo	77

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	viii

BÖLÜM I - GİRİŞ

Problem	1
Amaç	6
Önem.....	6
Varsayımlar.....	8
Sınırlılıklar.....	8
Tanımlar	9
Kısaltmalar.....	10

BÖLÜM II- KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kuramsal Çerçeve	11
Psikolojik Testlerin İşlevleri	11

Psikolojik Testlerde Bulunması Gereken Psikometrik Özellikler.....	13
Standart Test.....	17
Psikolojik Test Uyarlama Süreci.....	18
Psikolojik Testler İçin Standart Geliştirme Çabaları.....	24
Türkiye’de Psikolojik Testlerle İlgili Kurumlar	27
İlgili Araştırmalar.....	31

BÖLÜM III- YÖNTEM

Araştırmanın Modeli.....	40
İncelemeye Alınan Psikolojik Testler	40
Veriler ve Verilerin Elde Edildiği Ölçme Araçları	43
Akademik Benlik Kavramı Ölçeği	43
Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı	44
Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Formu.....	45
Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Revize Edilmiş Form.....	48
Verilerin Elde Edilmesi	50
Verilerin Analizi	51
Analizde Kullanılan Yöntemler	51

BÖLÜM IV- BULGULAR VE YORUMLAR

Kontrol Listesindeki Standartların Karşılanma Durumuna Yönelik Bulgular ..	54
Geçerlik Standartlarının Karşılanmasına Yönelik Bulgular	55
Güvenirlik Standartlarının Karşılanmasına Yönelik Bulgular	61
Test Geliştirme ve Revizyon Standartlarının Karşılanmasına Yönelik Bulgular	67
Test Uyarlama Standartlarının Karşılanmasına Yönelik Bulgular.....	72
İncelemeye Alınan Psikolojik Testlerin Geliştirilmesi Gereken Yönlerine İlişkin Bulgular.....	78

BÖLÜM V- SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sonuçlar	82
Öneriler.....	84

KAYNAKÇA	88
EKLER.....	94
EK-1.....	94
EK-2.....	95
EK-3.....	113

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, sayıtları, sınırlılıkları ve önemi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

Problem

Çağdaş dünyada akla gelebilecek her türlü alanda daha iyi hizmet sunmak adına, bireylere ilişkin çok çeşitli bilgiler toplanmaktadır. Bireylere sunulan en hayati hizmetlerden biri olan eğitimde de, bu hizmetten faydalanmakta olanlara ilişkin çok farklı alanlarda bilgiler toplanmakta ve eğitimin amaçları çerçevesinde bu bilgilerden çeşitli şekillerde yararlanılmaktadır.

Eğitimin evrensel amaçları arasında, bireylerin kendilerini tanımasını sağlayarak doğru karar verme güçlerini geliştirmek ve bu sayede kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak bulunmaktadır (Koç, 1993). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacıyla da paralel olan bu amacı gerçekleştirmek için, bireyin kendisini tanımasına, kontrol etmesine, gelişimine uygun karar vermesine ve ilgi ve yeteneği doğrultusunda eğitim almasına yardımcı olmak, bireyleri yönlendirmek amacıyla çeşitli bilgi edinme yollarına başvurulmaktadır.

Bireyler hakkında bilgi toplamak için sıklıkla tercih edilen bilgi edinme yollarından biri bireyi bir test ile karşı karşıya getirmek ve bireyin testteki maddelere gösterdiği tepkileri belli bir yöntemle göre puanlamaktır (Anastasi, 1988). Psikolojik testlerin diğer bilgi toplama yöntemlerine göre daha kolay uygulanabilmesi, objektif olarak puanlanabilmesi, geçerli ve güvenilir gözlemler

yapmaya olanak sağlaması, bu ölçme araçlarının sıklıkla tercih edilmesinin nedenlerindendir (Cronbach, 1990; Pawar ve Pawar, 2008; Conway, 2006).

Bireyler hakkında bilgi edinmek için sıklıkla tercih edilen psikolojik testlere dair alanyazında birden fazla tanım yapılmıştır. Anastasi (1988), test sözcüğünü belirli bir davranışın nesnel ve standart koşullarda ölçülmesi olarak tanımlamıştır. Cronbach (1990)'a göre psikolojik testler, iki veya daha fazla bireyin davranışını sistematik olarak karşılaştırma amacıyla kullanılan araçlardır. Urbina (2004)' ya göre ise psikolojik ölçme araçları, insanlar ve onların davranışları hakkında çıkarım yapma konusunda araştırmacılara yardımcı olan araçlardır. Psikolojik testler, Tezbaşaran (1997) tarafından, herhangi bir psikolojik yapının bireyler arasında ve birey içinde durumdan duruma değişen düzeylerin ölçüsünü belirlemede kullanılan ölçme araçları olarak tanımlanmıştır. Cansever (1982)' e göre psikolojik test, kişinin davranışını standart koşullar altında gözlemlemek ve tanımlamak için kullanılan sistematik yöntemidir. Özoğlu (2007), psikolojik testleri, bireylerin psikolojik özelliklerini ölçmeyi amaçlayan araçlar olarak tanımlamıştır.

Özgüven'in psikolojik testler için yapmış olduğu tanım, bu ölçme araçlarının hem işlevini hem de sahip olması gereken teknik özellikleri özetler niteliktedir. Özgüven (2007)'e göre psikolojik testler; bireylerin herhangi bir niteliğini ölçme amacıyla, nitelikler evrenini temsil edecek şekilde seçilmiş standart uyarıcılar takımıdır. Bu tanıma göre psikolojik testlerin işlevi bireylerin çok çeşitli niteliklerini ölçmek, dolayısıyla bireyler arasındaki nitelik farklılıklarını ortaya koymaktır. Bu tanımdaki diğer önemli nokta ise, testin ölçmeyi amaçladığı nitelikler evrenini temsil etmesi, yani test maddelerinin ölçme evrenini iyi örneklemesi gerektiğidir. Savaşır (1981, s.117), psikolojik testlerin, ölçülecek özelliğin evrenini temsil etme konusundaki fikrini şöyle belirtmiştir:

Kandaki şeker miktarı nasıl kandan bir parça alınarak ölçülmekteyse, bir psikolog da bir çocuğun kelime haznesini, bir sekreterin daktilo yazış hızını, bir pilotun göz- el koordinasyonunu, temsili kelime örnekleriyle, daktilo yazısıyla ve motor testleriyle ölçer. Bir testin ölçülmek istenen davranışı yeterli miktarda kapsayıp kapsamadığı, örnekteki maddelerin sayısına ve niteliğine bağlıdır.

Savaşır bu sözlerle psikolojik testlerin ölçmeyi amaçladığı özelliğin evrenini iyi örneklemesi gerektiğini somutlaştırarak vurgulamıştır. Özgüven tarafından

yapılan tanımda yer alan ve psikolojik testlerin özellikleri bakımından dikkat edilmesi gereken diğer nokta ise, bu testlerin “standart” olmasıdır. Bu sözcük, testin içeriğini oluşturan uyarıcıların, maddelerin, testin gerektirdiği açıklamaların ve test için ayrılan sürenin herkes için aynı olması anlamını taşır. Bireylerin aynı testten aldığı puanların birbiriyle kıyaslanması için testin uygulanma koşullarının ve işlem yollarının herkes için aynı olması gerekmektedir. Bu durum bütün bilimsel gözlemlerin ve psikolojik testlerin temel ilkelerindendir (Özgüven, 2007). Eğer psikolojik testler için standart uygulamalar sağlanmazsa, bu testlerden elde edilecek puanlar kullanılarak yapılan bireyler arası değerlendirmeler hatalı olacaktır.

Psikolojik testlere ilişkin yapılan tüm tanımlardan da anlaşıldığı üzere, çağdaş toplumlarda bireylere ilişkin verilen birçok kararda sıklıkla kullanılmakta olan bu ölçme araçlarının teknik özellikleri belli standartlara uygun olmalıdır. Psikolojik testlerin uygulanması sonucu elde edilen bilgiler ancak amaca yönelik ve kullanılabilir olduğunda anlamlıdır (Özoğlu, 2007). Geçerli ve güvenilir bilgilere dayanan değerlendirmeler sonucu ulaşılan kararın isabetli bir karar olma ihtimalinin de yüksek olacağı açıktır (Cronbach,1990, s.22). Bu nedenle psikolojik testlere dayanarak alınan kararların isabetli olma olasılığını artırmak için ülke çapında kullanımda olan psikolojik testlerin mevcut psikometrik nitelikleri sorgulanmalı ve teknik özelliklerinin belli standartlara uygun olup olmadığı incelenmelidir.

Hem eğitim hem de iş dünyasında bireyler hakkında her türlü bilgi toplama, karar verme ve yönlendirmelerde bulunma durumlarında sıklıkla kullanılmakta olan psikolojik testlerin Türkiye’deki durumu incelendiğinde, bu testlerle ilgili birçok sorunun yaşanmakta olduğu ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda ülke çapında geliştirilen psikolojik testlerin sayısının büyük bir artış göstermekte olduğu ve bu çalışmalara paralel olarak uyarlama çalışmalarının da önemini koruduğu görülmektedir. Uyarlama çalışmalarıyla ilgili yaşanmakta olan en büyük sorunlardan biri, uyarlanan psikolojik testlerin arkasında yatan batı kaynaklı model veya kuramların Türk kültüründe geçerli olup olmadığının genellikle sorgulanmıyor olmasıdır. Cronbach (1990) çeşitli kültürlerin benzer şeylere farklı tepkiler verdiğini, bundan dolayı bir yetenek testini alan bazı kültürlerin ya da alt kültürlerin o yetenek ile ilgili en iyi performanslarını sergileyemeyeceklerini belirtmektedir.

Geliştirildikleri ülkelerdeki farklı sosyal ve etnik gruplarda dahi geçerliği ciddi şekilde tartışılan psikolojik ölçme araçlarının, ölçtüğü psikolojik yapının hedef kültürde olup olmadığının sorgulanmadan kullanılması, bu testlerin en önemli psikometrik niteliklerinden olan geçerliği ve güvenirliği hakkında ciddi sorunları gündeme getirmektedirler (Çukur, 1999).

Uyarlanmış testlerle ilgili yaşanmakta olan diğer sorunlara detaylı olarak bakıldığında, uyarlanmış testlerin büyük çoğunluğunun diğer ülkelerden aynen alındığı, çeviri işlemlerinin uyarlama olarak kabul gördüğü ve testlerin psikometrik nitelikleri bakımından takibinin ve güncelleştirilmesinin yapılmadığı ortaya çıkmaktadır. Bugün Türkiye’de kullanılan psikolojik testlerin birçoğu, dış ülkelerden ithal edilmiş, Türkçeye çevrilip, el kitabındaki gibi uygulanmış, el kitabında verilen normlara göre yorumlanmıştır ve bu sonuçlar kullanılarak Türk halkı hakkında kararlara varılmıştır (Gülgöz, 1994). Ülke çapında kullanılan ölçme araçlarının, çeviriyle sınırlı kalması ya da tek bir ilde yapılan norm çalışması sonucu elde edilen normlara göre test sonuçların değerlendirilmesi, bu ölçme araçları ile yapılan değerlendirmelere kuşku ile yaklaşılmasına neden olmaktadır. Uyarlama çalışmalarıyla ilgili yaşanan bu sorunlara çözüm üretmek, uyarlama çalışmalarının hedef kültüre uygunluğunu sağlamak, uyarlanan testlerden daha anlamlı ve isabetli sonuçlar elde etmek ve yeni testi hedef kültüre kazandırmak için uyarlama çalışmaları sırasında bir takım standartların gözetilmesini gerekmektedir (Cansever, 1982).

Uyarlanmış testlerin yanı sıra, ülke çapında geliştirilmiş psikolojik testlerle ilgili de birçok sorun yaşanmaktadır. Söz konusu testlerle ilgili yaşanmakta olan en büyük sorunlardan biri, bu testlerin sahip olması gereken nitelikleri ve standartları inceleyen sistematik çalışmaların yetersiz olmasıdır (Öner, 1994b). Ülke çapında geliştirilen psikolojik testlerin sayısının artış göstermesi sevindirici bir gelişme olarak nitelendirilse de, geliştirilen bu ölçme araçlarına yönelik gereken izleme çalışmalarının yeterince yapılmıyor olması, bu testler ile ilgili sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Psikolojik testler araştırmacılar tarafından geliştirilmekte, deneme uygulamaları yapılmakta ve yürütülen çalışmanın amacına yönelik olarak kullanılmaktadır, fakat daha sonra bu testi geliştirenler dahi testle ilgili gereken çalışmaları yapmakta yetersiz kalmakta ve geliştirdikleri ölçme araçlarını takip edememektedirler. Geliştirilen psikolojik testlerin standardizasyon

alıřmaları yapılmamakta, lke apında yaygınlık kazanamamakta ve diğerk arařtırmacılar tarafından bilinmemektedir. Geliřtirilen psikolojik testlerle hedefe ynelik ve hatasız lmeler yapmak iin gerek bu lme aracını geliřtirenler tarafından gerekse farklı arařtırmacılar tarafından geliřtirme ve izleme alıřmaları gerekleřtirilmeli ve bu testlerin teknik nitelikleri yeni alıřmalarla sorgulanmalıdır.

Tm bu bilgiler iřığında, insan hayatında belirleyici rolleri olabilen psikolojik testlerden elde edilen sonuların isabetliliğini saėlamak iin, bu lme aralarının bir takım evrensel niteliklere sahip olması ve bu testler iin izleme alıřmalarının yapılmasının gerekli olduėu ortaya ıkmaktadır. Trkiye’de halen kullanılmakta olan psikolojik testler de diğerk tm lme araları gibi bu evrensel nitelikleri tařımak zorundadır. Belirlenen standartları karřılama durumu sorgulanması gereken testler iinde uyarlanmış testlerinde yer alması, uyarlanmış psikolojik testler kullanılarak yapılan ynlendirmelerin ve verilen kararların gereėi yansıtması iin gereklidir. zellikle Trkiye’de geliřtirilmiş olan standart testlerin sayısı oldukça sınırlı olduėu iin, birok testin farklı kltrlerden Trkeye uyarlanması yoluna gidilmektedir. Bu durum uyarlama alıřmalarına da byk nem verilmesini ve testlerin uyarlama alıřmaları ynnden de incelenmesini gerektirmektedir.

Trkiye’de psikolojik testlerin yaygın olarak kullanılmakta olduėu kurumların bařında bulunan Rehberlik ve Arařtırma Merkezleri’nde ve okulların rehberlik servislerinde bařvurulan psikolojik testlerin incelenmesi, bu testlerin evrensel test standartlarına uygunluėunun sorgulanması, bu testler kullanılarak verilecek kararların isabetliliğini etkileyeceėinden ok nemlidir. Bu kurumlarda kullanılan psikolojik testlerden elde edilen sonulara gre bireyler bir st ėrenim basamaėına ynlendirilmekte ve bireylerin ilgi ve yetenekleri tespit edilmektedir. Bu gibi ciddi kararların alınması srecinde byk rol oynayan psikolojik testlerin, evrensel test standartları kullanılarak psikometrik niteliklerinin sorgulanması ve varsa geliřtirilmesi gereken ynlerinin belirlenmesi hem eėitim sisteminde yer alan bireyler iin, hem de eėitim veren kurumlar iin nemlidir. İřte bu nedenlerle psikolojik testlerin standartlara uygunluėunun belirlenmesi gerekmektedir. Bu arařtırmanın problemini, Trkiye’de eėitim kurumlarında ve Rehberlik ve Arařtırma Merkezleri’nde sıklıkla kullanılmakta olan bařlıca standart testlerin Amerikan Psikoloji Birliėi (American Psychological Association- APA) tarafından yayınlanan

psikolojik testlerin karşılaması gereken standartlara ve Uluslararası Test Komisyonu (International Testing Commission -ITC) tarafından belirlenen uyarlanmış testler için karşılanması gereken uyarlama standartlarına uygunluğunun belirlenmesi oluşturmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de Rehberlik ve Araştırma Merkezleri’nde ve okulların rehberlik servislerinde ortak olarak en sık kullanılan psikolojik testlerden dördünü belirleyerek bu testlerin APA ve ITC tarafından geliştirilen test standartlarına uygunluğunu sistematik bir biçimde incelemek, belirlenen bu standartları karşılama konusunda eksiklikleri varsa belirleyerek, bu eksikliklerin giderilmesine yönelik önerilerde bulunmaktır.

Bu araştırmada yukarıda belirtilen genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Rehberlik ve Araştırma Merkezleri’nde ve okulların rehberlik servislerinde sıklıkla kullanılan psikolojik testlerden dört tanesinin, APA ve ITC tarafından belirlenen psikolojik testlerin karşılaması beklenen standartlardan hareketle hazırlanan kontrol listesindeki;
 - a) geçerlik kanıtları,
 - b) güvenirlik kestirimleri,
 - c) test geliştirme ve revizyon,
 - d) uyarlama işlemleri ve ilkeleri ile ilgili standartları karşılama düzeyi nedir?
- 2) Belirlenen testlerin standartlara ilişkin güncelleştirilmesi gereken yönleri nelerdir?

Önem

Psikolojik testler bireyler hakkında yönlendirmelerde bulunma ve kararlara varma, eğitim politikalarına yön verme ve bilimsel denenceleri kontrol etme gibi birçok önemli durumda sıklıkla kullanılmaktadır. Gerek iş gerekse eğitim dünyasında bu ölçme araçlarından bu denli yararlanılıyor olması, söz konusu

ölçme araçlarının teknik niteliklerinin yükseltilmesi konusunda birçok çalışma yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye’de kullanılmakta olan psikolojik testlerin durumu incelendiğinde ise bu testlere gereken önemin verilmediği ve bu testler üzerinde yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Psikolojik testler konusunda süreli yayın, kitap ve test el kitapları yeterli sayıda ve nitelikte değildir, bu nedenle ülke çapında kullanılmakta olan testler araştırmacılar tarafından da tam olarak bilinmemektedir (Öner, 1994b). Psikolojik testleri çeşitli amaçlarla kullanan birçok kurum bulunmasına rağmen, bu kurumlardan hiçbiri psikolojik testlerle ilgili tüm sorumluluğu alamamakta ve mevcut araçların korunup geliştirilmesi, dağıtımının sağlanması ve yeni araçlar geliştirmenin desteklenmesi konusunda etkin bir rol üstlenememektedir. Geliştirilen ve uyarlanan psikolojik testler bir kurum bünyesinde toplanmadığından, bu testler için yapılması gereken izleme ve geliştirme çalışmaları da sistematik bir biçimde gerçekleşmemektedir. Bu nedenle Türkiye’de var olan psikolojik testleri incelemek ve mevcut niteliklerini sorgulayarak geliştirmek bireysel çabalarla sınırlı kalmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de en sık kullanılan bir grup psikolojik test belirlenerek ve bu testlerin APA ve ITC tarafından belirlenmiş olan temel test standartlarına ne derece uygunluk gösterdiğinin araştırılması, mevcut durumlarının betimlenmesi ve varsa bu testlerin geliştirilmesi gereken niteliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Dünya çapında geçerliliği kabul edilen standartların Türkiye’deki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okul rehberlik servislerinde sıklıkla kullanılan psikolojik testlere uygulanması sağlanarak bu çalışmanın daha sonradan yapılacak çalışmalara örnek oluşturması ve psikolojik testlerin gelişimine katkıda bulunması beklenmektedir. Araştırma kapsamında incelenen psikolojik testlerin eksik yönlerinin saptanması da bu testleri kullanan bireylere ve kurumlara bu testler hakkında öngörü kazandırması umulmaktadır.

Bu araştırma kapsamına alınan psikolojik testlerin incelenmesi amacıyla oluşturulan kontrol listesi, psikolojik testler için geçerlik, güvenirlik, test geliştirme ve revizyon ile uyarlama çalışmalarına ilişkin karşılanması gereken standartları belirten bir kaynak niteliğinde kullanılabilecektir. Psikolojik testleri kullanan ya da psikolojik test geliştiren bireyler, söz konusu psikolojik testleri bu kontrol listesini

kullanarak inceleyebilecek ve geliştirdikleri ve/veya uyguladıkları testlerin psikometrik niteliklerini bu kontrol listesinde yer alan standartlara göre belirleyebileceklerdir. Böyle bir kontrol listesini temel alarak psikolojik testleri incelemek ve eksik yönlerini belirleyerek geliştirme çalışmaları yapmak, bu testler kullanılarak yapılan değerlendirmelerin daha isabetli olmasını sağlayabilecektir. Bu yönüyle de araştırma önemli ve anlamlı bulunabilir.

Varsayımlar

Araştırma kapsamına alınan psikolojik testleri incelemek için oluşturulan kontrol listesi, APA tarafından 1999 yılında İngilizce olarak yayınlanan “Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları” kitabı ile ITC tarafından yayınlanan “Test Uyarlama Rehberi’nden” yararlanılarak hazırlanmıştır. Söz konusu kaynaklardan seçilen ve kontrol listesine alınan standartların psikolojik testlerde sorgulanması gereken test standartları olduğu ve bu standartların APA ve ITC tarafından geliştirilen standartların ilgili bölümlerini yeterli düzeyde temsil ettiği varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılığı, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde kullanılan, “standart test” özelliğinde olan; belli bir el kitabı bulunan testlerin araştırma kapsamına alınmasıdır. Sıklıkla hastanelerin psikiyatri kliniklerinde ve endüstriyel alanda kullanılan psikolojik testler ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde kullanılan fakat standart test niteliği taşımayan psikolojik testler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Araştırmanın diğer bir sınırlılığı APA tarafından yayımlanan psikolojik testlerde bulunması gereken standartlardan sadece geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme ve revizyon ile ilgili kısımların Türkçeye çevrilerek kontrol listesine dahil edilmesidir. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları kitabında yer alan puanlama, test uygulaması vb. standartlardan oluşan bölümler kontrol listesine alınmamıştır.

Tanımlar

Bu bölümde araştırma kapsamında önemli olduğu düşünülen kavramlar araştırmada ele alınan anlamlarıyla sunulmuştur.

Standart Test: Yoğun deneysel çabalar sonucu, uzman grubu tarafından geliştirilen geçerliği, güvenirliği, normları ile ilgili işlemleri ve uygulama ve puanlama kurallarını içeren bir el kitabına sahip olan psikolojik testlerdir.

Bu araştırmada standart test olarak nitelenen psikolojik testler, Wecshler Çocuklar İçin Zeka Testi Revize Edilmiş Form, Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu, Akademik Benlik Kavramı Ölçeği ve Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracıdır.

Test standartları: APA tarafından geliştirilmiş ve yayınlanmış olan eğitimde ve psikoloji ölçme standartlarından geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme ve revizyon başlığı altında yer alan standartlar ile ITC tarafından geliştirilmiş olan test uyarlama standartlarından seçilerek kontrol listesine alınan ve araştırma kapsamında yer alan standart test niteliğinde olan psikolojik testlerde sorgulanan standartlardır.

Geçerlik: Bir ölçme aracının geliştirildiği amaca hizmet etme derecesidir. Bu araştırma kapsamında geçerlik, incelenen psikolojik testler için yapılması gereken geçerlik çalışmaları ve toplanması gerekli olan geçerlik kanıtları anlamında kullanılmıştır.

Güvenirlik: Genel olarak güvenirlik, ölçme sonuçlarının hatalardan arınlık derecesidir. Bu araştırma kapsamında güvenirlik, incelenen psikolojik testler için yapılması gereken güvenirlik kestirimleri ile ilgili olan standartlardır.

Test Uyarlama: Uyarlama süreci testin hedef dile çevrilip, amaçlanan kitle tarafından anlaşılabilir bir dil yapısının kazandırılmasıyla başlayan, standardizasyon ve norm çalışmalarıyla devam eden ve geçerlik, güvenirlik çalışmalarının yapılmasıyla son bulan bir süreçtir.

Bu araştırma kapsamında ITC tarafından belirlenen test uyarlama standartları kontrol listesine alınmıştır ve bu standartlar test uyarlama çalışmalarında gözetilmesi gerekenleri ve yapılması gereken işlemleri içermektedir.

Kısaltmalar

Bu bölümde araştırma kapsamında kullanılan bazı kısaltmalar anlamlarıyla beraber sunulmuştur.

ABKÖ: Akademik Benlik Kavramı Ölçeği

AERA: Amerikan Eğitim ve Araştırma Birliği (American Education and Research Association)

APA: Amerikan Psikoloji Birliği (American Psychological Association)

ITC: Uluslararası Test Komisyonu (International Testing Comission)

GEÇDA: Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı

NCEM: Eğitimde Ulusal Ölçme Konseyi (National Council on Measurement in Education)

TAB: Test Araştırma Bürosu

TKT 7-11: Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu

WISC-R: Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi Revize Edilmiş Form (Wechsler Intelligence Scale for Children Revized Form)

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesine ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Kuramsal Çerçeve

Psikolojik Testlerin İşlevleri

İnsan davranışını anlamaya çalışan ve insanın pratikte yaşadığı sorunlara çözüm üretmek amacıyla çalışmalarını devam ettiren psikoloji bilimi, bilgi üretmek için gözlemler ve ölçmeler yapar. Psikolojik kavramlar doğrudan gözlenip ölçülemediği için, bu bilim dalında kavramların gözlenebilir göstergeleri olarak kabul edilen değişkenler ölçülür. Yapılan bu işlem de psikolojik ölçme olarak adlandırılır. Psikolojik ölçme, bireyin performansının sayılarla özetlenmesidir (Cronbach, 1990).

Psikolojik ölçme işleminin sonunda elde edilen ölçümler kullanılarak değerlendirme aşamasına geçilir. Psikolojik değerlendirme olarak adlandırılan bu süreç, çeşitli yöntemler kullanılarak bireyin davranışlarını, bireysel özelliklerini değerlendirme sürecidir (Savaşır, 1994). Psikolojik değerlendirme sürecinde, birden fazla ölçme işlemi ve farklı türde ölçme araçları ve yöntemleri kullanılarak yapıldıktan sonra, bireyin, sorun durumuyla ilgili olarak bir resminin, bir profilinin çıkarılması ve bu süreçten elde edilen bilgilerin yorumlanarak çözüme gidilmesi amaçlanır (Demirtaşlı, 2007).

Psikolojik ölçme sürecinde en sık başvuru yollarından biri psikolojik testlerden faydalanmaktır ve bu süreçte psikolojik testlerden birçok farklı amaçla

yarar sağlanabilir. Özgüven (2007)'e göre, psikolojik ölçme sürecinde kullanılan psikolojik testlerin işlevi, bireyler arasındaki farkların ölçülmesi ya da aynı kişilerin farklı zaman ve durumlardaki tepki farklarının ölçülmesidir. Psikolojik testlerin en genel işlevi ise, bireyler ya da gruplar hakkında birçok farklı amaçla bilgi toplamaya olanak sağlamasıdır.

Cronbach (1990) psikolojik testlerin işlevlerini dört gruba ayırmıştır. Bunlar, 1) bireylerin seçimi, 2) bireylerin sınıflandırılması, 3) uygulanan yöntemlerin değerlendirilmesi ve 4) bilimsel araştırmalarda kullanılan bilimsel denencelerin kontrol edilmesidir. Seçme işlevi, herhangi bir kurum ya da program, için başvuranlar arasından belirlenen kriterler bakımından en uygun olanı belirlemeye yarar. Sınıflama ise, psikolojik testle ölçülen özelliğe göre kişilerin belli bir gruba dâhil edilmesidir. Örneğin, bireylerin hastalıklarının teşhis edilerek bir gruba ait olduğuna karar verilmesidir. Kliniklerde kullanılan tedavi yöntemleri de bu işlev altında değerlendirilebilir. Psikolojik testlerin Cronbach (1990) tarafından belirtilen son işlevi ise, bilimsel araştırmalarda kullanılan denencelerin kontrolüdür. Bilimsel araştırmalar kapsamında kurulan hipotezlerin test edilmesi, bu araştırmalardaki değişkenler hakkında bilgi toplanması aşamalarında psikolojik testlerden yararlanılır.

Cansever (1982)'e göre bilimsel araştırmalarda psikolojik testler bilimsel kavramların ve varsayımların gerçek veriler ve olgular kullanılarak geçerlilik derecesinin saptanmasında kullanılan önemli bilgi toplama kaynaklarıdır. Anastasi (1988)'ye göre davranışların ölçülmesi ve değerlendirilmesi kuramsal ve pratik nedenlerden dolayı önemlidir. Kuramsal açıdan kişiye özgü niteliklerin saptanmasının bireylerin davranışlarını belirlemede ve yordamada önemli rolü bulunmaktadır. Psikolojik testlerin pratik açıdan işlevi ise, kişilerin yakın ve uzak gelecekteki yaşamlarını etkileyecek tercih durumlarında kullanılmasıdır. Örneğin bireylere meslek seçimi veya işe yerleşme gibi kararlarda yardımcı olmak amacıyla yönlendirmelerde bulunmak için psikolojik testlerden faydalanılmaktadır.

Bu araştırma kapsamında incelenen psikolojik testler de ülke çapında eğitim kurumlarında bireylerin mesleğe ya da bir üst öğrenim kurumuna yönlendirmesinde, gelişimin değerlendirilmesi ve ilgi alanlarının ve yeteneklerinin belirlenmesi sürecinde başvuru standart testlerdir.

Psikolojik Testlerde Bulunması Gereken Psikometrik Özellikler

Psikolojik testler eğitim alanında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır ve bireyler hakkında önemli kararların alınmasında, bireylere yapılan yönlendirme faaliyetlerinde büyük bir role sahiptir. Psikolojik testlerin hem kuramsal hem de pratik anlamda sağladığı bilgilerin anlamlı ve hatasız olması, bu bilgiler kullanılarak ulaşılabilecek sonuçların güvenilir olması anlamına gelir. Psikolojik testlerin temel işlevleri çerçevesinde yukarıda belirtilen amaçlarla anlamlı sonuçlar verebilecek şekilde rahatlıkla kullanılması için sahip olması gereken bir takım nitelikler vardır ve bu nitelikler aşağıda özetlenmiştir.

Standardizasyon: Standardizasyon sözcüğü, psikolojik testler kavramının tanımında da geçen “standart” sözcüğünden türemiştir ve testin içeriğini oluşturan uyarıcıların yani maddelerin, yönergelerin, testi alan kişiye verilecek olan yanıtlama süresinin herkes için aynı olması anlamına gelmektedir (Özgüven, 2007).

Standardizasyon, testin uygulama ve puanlama işlemlerinin testi alan ve testi uygulayan herkes için aynı olması, testin uygulama ve puanlanmasının daha önceden belirlenmiş sabit ölçütler çerçevesinde yapılması, testin uygulanma süreci için standart koşulların oluşturulmasıdır (Öner, 2006).

Aiken (1976)’e göre, bir ölçme aracının standardize edilebilmesi için, o ölçme aracı belirli, değişmez ortam ve koşullarda, ölçme aracının geliştirildiği grubu temsil eden bireylerden oluşan bir örnekleme uygulanmalıdır. Standart testlerde yanıtlar, nesnel ve kesin olarak saptanmış bir yanıt anahtarına göre puanlanmalıdır.

Psikolojik test uygulamalarının standart olması için ölçme aracını geliştirenlerin çok ayrıntılı ve örnekler içeren bir yönerge hazırlaması gereklidir. Bu yönerge ölçme aracının her aşamasında uygulayıcının yapması gerekenleri tüm detaylarıyla içermelidir. Aksi takdirde ölçme aracının uygulandığı bireyler arasında oluşacak farklılıkların normlarla kıyaslanmasını imkansız hale getirecektir. Ayrıca iyi hazırlanmış bir yönerge ancak ölçme aracı konusunda yeterli düzeyde eğitim

görmüş, doğru bilgilere sahip ve dikkatli bir uygulayıcının elinde hedefine ulaşacaktır (Gülgöz, 1994). Bu nedenle uygulayıcıların ölçme aracı konusunda eğitilmeleri de ölçme aracının standardizasyonun sağlanması sürecinde büyük önem taşımaktadır.

Psikolojik testlerin standardizasyon sürecinde, yapılacak diğer bir işlem ölçme aracına dair normların oluşturulmasıdır. Normlar ham verileri yorumlamak amacıyla geliştirilmiş olan ölçütlerdir ve yapılan ölçme işleminin amacına göre önem kazanmaktadırlar. Her uygulama için normlara gerek olmayabilir. Örneğin; bir işverenin on aday arasından en iyisini seçmeyi amaçladığı bir ölçme işlemi için normlar hiçbir anlam ifade etmeyebilir. Ancak klinik amaçlarla kullanılan testler ile yönlendirme amacıyla kullanılan psikolojik testlerde normların önemi büyüktür. Ölçme işleminin sonunda bireylerin elde ettikleri puanlar başka bireylerin puanlarıyla karşılaştırılacaksa normlar oluşturulmalıdır. Böylece bireyin elde ettiği puanın, bireyin içinde yer aldığı gruptaki puanların arasındaki yerini ve sırasını bilmek mümkün olacaktır (Cronbach, 1990). Özoğlu (2007)'na göre, bir psikolojik testin, uygulanması sonucu bireyin elde ettiği puan tek başına hiçbir anlam ifade etmez, ancak uygun bir değer veya grubun puanıyla karşılaştırıldığında, bu puan anlamlı hale gelmektedir.

Normlar hesaplanmış, üretilmiş puanlardır, yapılan ölçme işlemleri sonrasında doğrudan elde edilmezler. Bir referans grubuna göre normal, tipik başarıyı belirleyen sayısal değerler norm olarak adlandırılmaktadır. Normlar bireyin puanına göre diğer bireylerle karşılaştırılmalarına, bireyin bir testteki puanının başka bir testteki puanı ile karşılaştırılmasına olanak sağlar (Özoğlu, 2007).

Normların oluşturulmasında örneklem grubunun hedef kitleyi temsil etme derecesi önemlidir. Örneklem grubu hedef kitleyi temsil etmediği takdirde psikolojik testten elde edilen puanların yorumlanması imkânsız hale gelmektedir. Hedef kitleyi temsil etmeyen, sadece test geliştiricinin ulaşabildiği bireylerden oluşan norm grupları, ölçme işlemi sonucunda elde edilen puanların yorumlanmasını kolaylaştırmak yerine, yanlış yönlendirmelere sebep olacaktır (Cronbach, 1990). Normlar oluşturulurken, ölçme aracının uygulanacağı örneklem grubunun sayısal büyüklüğü göz önünde bulundurulmalı ve belirlenecek standardizasyon örnekleme

testin hedef kitlesini en iyi yansıtabilecek örneklem belirleme yöntemleri kullanılarak oluşturulmalıdır (Gülgöz, 1994). Seçilen örnekleme norm grubu denmekte ve bu gruptan elde edilen ham puanların standardize edilmiş ortalama ve standart sapma değerleri, testin daha sonraki tüm uygulamaları için ölçüt oluşturmaktadır (Dağ, 2005). Norm çalışması ölçme aracının kullanılacağı kesimi yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, vb. yönlerden çok iyi temsil eden bir standardizasyon örnekleme üzerinde yapılmalıdır.

Standardizasyon sürecinde oluşturulan normlar değişmez ölçütler olarak görülmemelidir, farklı gruplara yapılan uygulamalar sonrasında ya da uyarlama çalışmaları sonrasında yeni normlar geliştirilmelidir (Dağ, 2005).

Güvenirlik: Psikometri bilimi kapsamında oldukça fazla araştırılan bir kavram olan güvenirliğin birden fazla tanımı yapılabilir. Anastasi (1988) güvenirliği, aynı testin farklı zamanlarda aynı kişilere uygulandığında, uygulamalar sonrasında elde edilen puanların tutarlılığı olarak tanımlamıştır. Baykul ve Turgut (2010) güvenirliği, ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınlık derecesi olarak tanımlamışlardır. Özgüven (2007) güvenirliği, bir ölçme aracının ölçme sonuçlarındaki kararlılık derecesi olarak tanımlarken, APA tarafından ise, güvenirlik “ölçme sonuçlarının ölçme hatalarından arınlık derecesi” olarak tanımlanmıştır. Anastasi ve Urbina (1997) ise, bir testin güvenirliğini farklı zamanlarda ya da testin farklı formlarıyla tekrar test edilen kişilerin aldıkları puanların tutarlılık derecesi olarak tanımlamaktadır. Tekin (2010), güvenirliği “ölçme aracının ölçtüğü özelliği ya da özellikleri, ne derecede bir kararlılıkta ölçmekte olduğunun göstergesi” olarak tanımlamıştır.

Klasik Test Teorisi’ne göre güvenirlik, paralel test formlarından elde edilen puanlar arasındaki korelasyon olarak tanımlanmıştır. Ayrıca güvenirlik, belli bir ölçme aracından elde edilen puanların yeniden üretilebilirliği ya da bir bireyin aldığı puanların kendi kendisiyle olan tutarlılığı olarak da kabul edilebilir (Erkuş, 2003). Karasar (2009)’a göre güvenirlik, bir ölçme aracının bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılıktır.

Tüm bu tanımlara bakıldığında, güvenirlik kavramının ölçümlerdeki hatasızlık ve tutarlılık anlamında ele alındığı görülmektedir. Bir test puanının tutarlılığı ve hatasızlığı ile ilgili bilgi veren bazı temel istatistiksel güvenirlik

katsayısı bulma yöntemleri vardır (Anastasi, 1988; Cronbach, 1990; Anastasi ve Urbina, 1997; Şeker ve Gençdoğan, 2006). Bunlar “test-tekrar test güvenilirliği”, “paralel formlar güvenilirliği”, “iki-yarım test güvenilirliği” “Kuder Richardson 20 güvenilirliği” ve Cronbach alfa katsayısı”, “puanlayıcılar arası güvenirlilik”, “madde-toplam puan korelasyonları” ve “ölçmenin standart hatası” dır.

Geçerlik: Bir ölçme aracında güvenilirlikle beraber bulunması gereken en temel nitelik geçerliktir. Bir ölçme aracının geçerli olarak kabul edilebilmesi onun güvenilir olmasına bağlıyken, güvenilir olması o ölçme aracının geçerli olduğunun garantisi değildir. Bu nedenle ölçme aracında güvenilirlik ve geçerlilik birlikte ele alınmalıdır.

Geçerlik, genel olarak bir ölçme aracının geliştirildiği amaca hizmet etme derecesi olarak tanımlanmaktadır. Özgüven (2007) geçerliği, bir ölçme aracının ölçmek üzere hazırlandığı niteliği ölçme derecesi olarak tanımlamıştır. Anastasi (1988)’e göre, bir ölçme aracının geçerliliği bu ölçme aracının neyi ölçtüğü ve ölçme işlemini ne dereceye kadar doğru olarak yaptığını ifade eder. Yine bu kaynakta bir ölçme aracının ancak belli bir amaç ve belli koşullar için geçerli olduğu ve başka amaçlar ve koşullar için aynı geçerliğin sağlanamayacağını belirtilmektedir. APA tarafından yapılan geçerlik tanımında ise, geçerlik test puanlarının testin önerilen kullanımlarına uygun yorumlarını destekleyen teori ve kanıtların derecesi olarak tanımlanmıştır. Geçerleme süreci ise, test puanlarını bilimsel temellere dayandırmak amacıyla kanıt toplama süreci olarak tanımlanmıştır (APA, 1999). APA tarafından yapılan bu tanım, geçerlik kavramını Messick tarafından geliştirilen geçerlik teorisine dayandırmakta ve geçerliği tek ve birleşik bir kavram olarak ele almaktadır. Messick (1989) geçerliği test puanlarına dayalı olarak yapılacak çıkarımların ve eylemlerin uygunluğunu ve yeterliliğini destekleyecek teorik ya da ampirik kanıtların derecesinin bütünleştirilmiş ve değerlendirici yargısı olarak tanımlamıştır. Linn ve Gronlund (2000) ise, geçerliği, testlerden veya ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin yorumlarının ve kullanımlarının niteliğinin değerlendirilmesindeki en temel ve en önemli faktör olarak belirtmişlerdir.

Baykul ve Turgut (2010) ise, bir ölçme aracının geçerliliğini, aracın ölçme amacına hizmet etme derecesi olarak tanımlamış ve bir ölçme araç ya da

yönteminin geçerliğini, bu araç veya yöntemle ölçülmek istenen özelliği başka değişkenlerle karıştırmadan ölçebilmesi olarak belirtmişlerdir. Tanımlama ve açıklamaların ortak noktalarına bakıldığında; ölçme aracının (1) başka bir özelliği değil, ölçmek istediği özelliği ölçmesi, (2) ölçmeyi hedeflediği özelliği tam ve doğru olarak ölçmesi geçerlilik olarak tanımlanabilir (Bailey, 1994; akt. Tavşancıl, 2010).

Genel olarak geçerlik türleri kapsamla bağlantılı, ölçütle bağlantılı ve yapıyla bağlantılı geçerlik olarak üç gruba ayrılmaktadır (Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998). Bir ölçme aracının geçerliğini belirlemeye yönelik yöntemler genel olarak üç başlık altında toplanmaktadır (Anastasi, 1982; Karasar, 2009; Tezbaşaran, 1997). Bunlar: “kapsam geçerliği”, “ölçüt dayanaklı geçerlik”, “yapı geçerliğidir.” Bunlara ek olarak “yakınsak geçerlik” ve “ayırma geçerliği”, “çapraz geçerlik”, “görünüm geçerliği” gibi çeşitli geçerlik türleri de vardır (Öner, 2006).

Standart Test

Bir psikolojik testin sahip olması gereken tüm psikometrik nitelikler aynı zamanda testin standart bir test olarak nitelendirilebilmesi için de gereklidir fakat yeterli değildir. Araştırma raporunun tanımlar kısmında da kısaca tanımlanmış olan standart testleri diğer testlerden ayıran bir takım temel nitelikler vardır. Bunlar, Koç (1984) tarafından şöyle özetlenmiştir:

- Açıkça tanımlanmış bir davranış örneklemini ölçmek üzere düzenlenmiş olmaları ve belirli (kesin) bir dizi test maddelerini içermeleri.
- Uygulama ve puanlama için özel yönergelere sahip olmaları.
- Uzman kişiler tarafından geliştirilmiş olmaları.
- Testin üzerinde geliştirilmiş olduğu bireyleri örnekleyici niteliği olan gruplara dayalı olarak normlarının olması.
- Geçerlik ve güvenirliklerinin saptanmış olması.
- Testin eşdeğer formlarının; aynı bireylere, aynı zamanda uygulanabilmesinin yanı sıra, değişik yer ve zamanlarda uygulanabilmesi.

- Uygulama ve puanlamada, uygulayıcıya yardımcı olabilecek diğer test malzemelerinin yanı sıra, testin teknik niteliklerini değerlendirmeye, test sonuçlarını yorumlama ve kullanmaya yardımcı olabilecek, ayrıntılı bilgileri içeren “test el kitabı” na sahip olmaları.

Yukarıda sıralanan özellikler standart testleri öğretmen yapımı ya da standart olmayan diğer testlerden ayıran temel niteliklerdir. Bu araştırma kapsamında incelenen dört psikolojik test de standart test niteliğindedir ve daha önce de belirtildiği gibi kontrol listesine alınan standartlar yalnızca standart testler için sorgulanabilir standartlardır.

Psikolojik Test Uyarlama Süreci

Çeşitli psikolojik testler ve envanterler geliştirildikleri tarihten itibaren başka dillere çevrilip uyarlanmıştır. Günümüzde de çeşitli kültürlerden Türk kültürüne birçok çeviri ve uyarlama çalışmaları yapılmaktadır ve haberleşmenin bu kadar gelişmiş olduğu günümüzde bu faaliyetlerin devam edeceği açık bir gerçektir (Gülgöz, 1994).

Ölçme aracı geliştirmek yerine uyarlanma çalışmalarının tercih edilmesinde bazı nedenler bulunmaktadır (Hambleton ve Patsula, 1999). Bu nedenlerden biri, uyarlama işleminin yeni bir ölçme aracı geliştirmeye göre daha çabuk, kolay ve hızlı olduğunun düşünülmesidir. Uyarlama çalışmalarına yönelmenin bir başka nedeni de, bazen bir ölçme aracının geliştirilmesi için gerekli olan bilgi birikiminin ve teknik uzmanlığın yeterli seviyede olmamasıdır. Böyle bir durumda zaten var olan ve nitelikleri yeterli düzeyde olan bir ölçme aracının uyarlanması, geliştirmesinden daha kolay ve etkili olarak görülebilir. Test uyarlamanın tercih edilmesine neden olarak gösterilebilecek bir diğer durum ise, kültürlerarası ve uluslararası karşılaştırmaların yapılmak istenmesi durumudur. İkinci bir dille eşdeğer bir psikolojik test geliştirmenin en etkili yolunun uyarlama çalışması yapmak olduğu belirtilmektedir. Ayrıca psikometrik özellikleri bilinen bir testin uyarlanması, yeni geliştirilecek bir testten daha güvenilirdir ve bu nedenle de uyarlama çalışmaları tercih edilebilir. Bir testin birden fazla dile uyarlanmış olması,

farklı etnik gruplardan bu testi alan kişiler için eşitlik sağlanmasını olanaklı hale getirdiği için de uyarlama çalışmaları gerçekleştirilebilir.

Uyarlama süreci birden fazla basamaktan oluşmaktadır ve uyarlanacak testin hedef dile çevirisi, uyarlamanın ilk adımıdır, fakat bazen bu terimler yanlış da olsa birbiriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bir testin çeviri sürecinde, hedef dildeki en uygun cümle yapısının, deyimlerin kullanılması gerekirken, çeviri işleminden farklı olarak hedef kültüre tamamen yabancı olan maddelerin değiştirilmesi gereklidir. Bu değişiklikler yalnızca bir çevirinin değil, uyarlamanın da yapıldığının göstergesidir. Spielberg ve Sharma (1976)'ya göre, ölçme aracı uyarlama süreci en az dört aşamadan oluşmaktadır. Bu dönemler aşağıda sıralanmıştır.

1. Maddeler orijinal dilden hedef dile çevrilir.
2. Çeviri değerlendirilir ve deneysel form geliştirilir.
3. Orijinal form ile deneysel formdaki maddelerin eşdeğerliği saptanır.
4. Yeni formun geçerliği ve güvenilirliği saptanır. (akt. Gülgöz, 1994).

Hambleton ve Patsula (1999) ise ölçme aracı uyarlama sürecini 14 adımda özetlemişlerdir. Aşağıda her bir adım kısa açıklamalarıyla beraber yer almaktadır.

1. Yeni bir test geliştirmenin mi, yoksa var olan bir testi uyarlamanın mı daha kullanışlı olacağına karar verilmelidir.

Yeni bir test geliştirmenin mi yoksa var olan bir testi uyarlamanın mı daha uygun olacağına karar vermek için test geliştirmenin ve uyarlama yapmanın avantajları ve dezavantajları dikkate alınmalıdır. Kültürlerarası karşılaştırma yapma amacıyla tasarlanmış testler için tek seçenek uyarlama yapmak olabilir. Fakat çalışmada amaç kültürlerarası bir karşılaştırma yapmak değilse, ikinci dil grubunun kültürel özelliklerini göz önünde bulundurarak yeni bir test geliştirmek, birçok aşamanın (yapı için yeterli tanımların bulunmaması, uygun olmayan madde formatı, kültüre özgü içerik kullanılması vb.) göz önünde bulundurulması gereken bir uyarlama çalışması yapmaktan daha kolay olabilir (Demirtaşlı, 2007).

2. Uyarlama çalışmasına karar verildiğinde, yapılacak ilk iş izin almaktır.

İzin almadan böyle bir çalışmaya başlamak etik olmayacaktır, bu sebeple uyarlama kararının verilmesinin ardından yapılacak ilk iş testi geliştirenlerden testi hedef kültüre uyarlamak için izin almaktır. Uyarlama çalışmaları için üç farklı amaçla izin alınabilir Bu amaçlar şunlardır:

- Eğitsel bir çalışma yapmak.
- Araştırma yapmak.
- Ölçeğin pazarlamasını yapmak (akt. Deniz, 2007).

3. Testin hem dilsel hem de kültürel yönden yapısal eşdeğerliğinin sağlandığından emin olunmalıdır.

Testin uyarlanacağı farklı dil ve kültürler arasında testle ölçülen özelliğin eşdeğerliğinin olup olmadığı konusunda karar verilmelidir. Eğer eşdeğerlik yoksa ya her iki dil ve kültürde de eşitliğin sağlanması için ölçülen özellik gözden geçirilmeli ya da çalışma durdurulmalıdır.

Bu amaçla aşağıdaki soruların yanıtları bulunmaya çalışılmalıdır (Deniz, 2007).

- Uyarlama yapacak olan araştırmacının ölçmek istediği yapının her iki kültürde de karşılığı var mı?
- Ölçülecek yapı her iki kültürde de aynı anlama geliyor mu?
- Bu yapının karşılaştırmasının yapılabilirliği mümkün mü?
- Bu yapı konusunda iki kültürü karşılaştırmak anlamlı mı?

Her iki dili de iyi bilen ve her iki kültürü de iyi tanıyan araştırmacılar, kültürlerarası yapısal eşdeğerliğin sağlanıp sağlanmadığına karar verme konusunda daha başarılı olurlar. Ayrıca yapısal eşdeğerliğin sağlanıp sağlanmadığını anlamak için, ilgilenilen kültürdeki kişilerle görüşmeler yapılabilir, kişiler gözlemlenebilir ve o kültür hakkında bilgisi olan kişilerin görüşlerine başvurulabilir.

4. Yüksek nitelikli çevirmenler seçilmelidir.

Uyarlama sürecinde hayati rol oynayan çeviri işlemi için seçilecek çevirmenler çok önemlidir. Seçilecek olan çevirmenlerde bulunması gereken özellikler şöyle özetlenebilir:

- Çevirmenler, uyarlama çalışmasındaki hedef dile ve kaynak dile hakim olmalı ve her iki kültürü de iyi tanımalıdır.
- Çevirmenler uyarlaması yapılacak olan testin ölçtüğü psikolojik özelliğe ilişkin bilgi sahibi olmalıdır.
- Çevirmenler testin ölçtüğü psikolojik özelliğe aşina olmayabilir, böyle bir durumda farklı gruplarla çalışmak gerekebilir. Gruplar arası eşgüdümlü çalışmalar yapmak ve bireysel çevirilerden çok komiteler kurarak ya da paneller organize edilerek çeviri çalışmalarını yürütmek daha doğru sonuçlar verebilir (Deniz, 2007).

5. Test hedef dile çevrilmeli ve uyarlanmalıdır.

Sistematik bir çeviri çalışması, bir dilden diğer dile çevirme ya da bir dilden diğerine yapılan çeviri tamamlandıktan sonra, kaynak dile yeniden çevirme şeklinde olabilir. Özellikle ilk çeviri çalışmasında çalışacak çevirmenler her iki dile de mümkün oldukça yüksek düzeyde hakim olan kişiler olmalıdır.

6. Testin uyarlanmış hali gözden geçirilmeli ve gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.

Geisinger (1994) testin gözden geçirilme sürecinin; bir grup görüşmesi şeklinde, bireysel ya da grup çalışması şeklinde olabileceğini belirtmiştir (akt. Hambleton ve Patsula, 1999). Testin gözden geçirilme sürecinin basamakları şunlardır:

- Çevirmenler ilk önce maddeleri gözden geçirmeli ve gerekli düzeltmeleri yazarak yapmalıdırlar. Sonra her bir çevirmen, test konusundaki fikir ayrılıklarını ortadan kaldırmak için, fikirlerini diğer çevirmenlerle paylaşmalıdır. Bu doğrultuda eğer gerekli görülürse, özgün formda ve uyarlanmış formda değişiklikler yapılır.
- Geri çeviri modelinde çevirmenler, uyarlanmış olan test formunu kaynak dile geri çevirmek için alırlar. Geri çeviri işlemi tamamlandıktan sonra, özgün form ve geri çeviri formu arasında denkliğin sağlanıp sağlanmadığı konusunda karar verilmelidir. Eğer denklik sağlanmazsa, testin uyarlanmış formunda değişiklikler

yapılmalıdır. Etkili bir uyarlama çalışmasında geri çeviri formu, özgün forma çok benzemelidir.

7. Testin uyarlanmış halinin küçük bir grup üzerinde deneme uygulaması yapılmalıdır.

Hambleton ve Patsula (1999) bu aşamanın uyarlama sürecinde oldukça önemli olduğunu vurgulamışlardır. Uyarlanan ve gerekli düzeltmeleri yapılan psikolojik test pilot gruba uygulanmalı ve testle ilgili yapılacak başka bir düzeltmenin olup olmadığı belirlenmelidir. Olası hedef kitleyi temsil edecek küçük bir örneklem üzerinde deneme uygulaması yapmak, o örneklem üzerinde sonuçların karşılaştırılmasını da olanaklı kılar. Bu deneme uygulamasından elde edilen bulgular, testin gözden geçirme sürecine de temel oluşturur.

8. Olası hedef kitleyi temsil edecek küçük bir grup üzerinde yapılan deneme uygulamasından elde edilen veriler ile geçerlik, güvenirlik hesaplamaları ve madde analizleri yapılmalıdır.

Bu adım test uyarlama sürecindeki en önemli adımlardan biridir. İyi çevirmenler genellikle uyarlanmış testteki eksiklikleri tanımlama ve tespit etme konusunda oldukça yeteneklidirler. Fakat ne olursa olsun birçok problem test deneme uygulamasından geçmeden önce tanımlanamaz.

9. Testin özgün form ve hedef dil formlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkiyi bulmak için istatistiksel bir desen belirlenmelidir.

Bu desenler şunlardır:

- İki dilli grup deseni
- Eşleştirilmiş tek dilli grup deseni
- Tek dilli grup deseni

10. Kültürlerarası karşılaştırma yapmak amaçlanıyorsa, özgün form ve hedef dil formları arasında dilsel eşdeğerlik sağlanmalıdır.

Testin özgün formu ve uyarlanmış formu büyük bir örnekleme uygulanarak, maddelerin işleyişinin her iki dil formunda da farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için istatistiksel analizler yapılır. İstatistiksel

analizlerle madde yanlılığı araştırılır, genellikle DIF(differential item analysis) çalışmaları yapılır (Deniz, 2007). Eğer gruplar arasında maddelerin işleyişi bakımından fark varsa, belirlenen maddeler yeniden yazılır, gözden geçirilir ve tekrar analiz edilir.

11. Uygun bir yöntem belirlenerek geçerlik çalışmaları yapılmalıdır.

Uyarlanması yapılan psikolojik testle yapılan ölçme işlemlerinin geçerli olup olmadığının belirlenmesi için geçerlik çalışmaları yapılmalıdır. Geçerlik çalışmaları için faktör analizi kullanılabilir, böylece testin yapı geçerliği incelenebilir. Geçerlik çalışmalarında diğer deneysel veya ilişkisel çalışmalardan (yordama ve uygunluk geçerlikleri gibi) yararlanılabilir.

12.Uyarlama süreci raporlaştırılmalı ve uyarlanmış olan testi kullanacak olan kişiler için bir el kitabı hazırlanmalıdır.

Uyarlama sürecinde yapılan işlemler tüm detaylarıyla rapor edilmeli ve olası test kullanıcılara yönelik bir el kitabı hazırlanmalıdır.

13.Uyarlanmış ölçme aracını kullanacaklara gerekli eğitim verilmelidir.

Testin el kitabı ve gerekli dokümanlar testi kullananlara yardımcı olacaktır; ancak test uygulayıcılara bir eğitim vermek olası problemleri engellemek için daha etkili olacaktır.

14.Testin güncelliği yeni çalışmalarla korunmalıdır.

Kültürlerarası karşılaştırma amacı taşıyan çalışmalar genellikle bir kez gerçekleştirilen çalışmalardır ama bazı testlerin kullanımında süreklilik söz konusudur. Zekâ testleri, yeterlik testleri, yetenek testleri, kişilik testleri birden çok kullanım amaçlanarak uyarlanırlar. Bu nedenle araştırmacılar, uyarlanan testlerde hatalarla karşılaşılabilceği konusunda tedbirli davranmalıdırlar. Sürekli araştırmak ve yeniden değerlendirmeler yapmak testin psikometrik niteliklerinin sorgulanmasını ve test için yapılabilecek geliştirme işlemlerinin belirlenmesini sağlar.

Hambleton ve Patsula (1999) hazırlamış oldukları rehberde uyarlaması yapılacak olan ölçme aracının niteliğine ve amacına bağlı olarak belirlenen adımlardan bazılarının süreçten çıkarılabileceğini ve eğer gerekli görülüyorsa çalışmayı güçlendirecek farklı basamakların bu sürece eklenebileceğini belirtmişlerdir.

Psikolojik Testler İçin Standartlar Geliştirme Çabaları

Dünya çapındaki gelişmeler takip edildiğinde, birçok konuda uluslararası standartların mevcut olduğu, uygulandığı ve uygulanması yolunda çaba gösterildiği görülmektedir. Türkiye’de de uygulanmakta olan ve yaygın olarak bilinen Uluslararası Standartlar Örgütü’nün geliştirmiş olduğu standartlar (ISO), üretim ve hizmet sektöründeki birçok kuruluş tarafından takip edilmekte ve bu standartlara uyum sağlama yolunda çabalarda bulunmaktadır (Gülgöz, 1994). Psikoloji ve psikolojik testler konusunda diğer alanlardaki gibi resmîyet kazanmış bir standartlar dizisine rastlanmasa da, uygulama düzeyinde bu alanda kabul görmüş belli ilkeler bulunmaktadır. Bu standartların belirlenmesinde hem ölçme araçları konusunda uzmanlaşmış hem de ölçme, psikometri alanında çalışan uzmanlar, araştırmacılar ve kurumlar önemli girişimlerde bulunmuşlar ve bulunmaya da devam etmektedirler. Bu kurumların dünyadaki öncülerinden biri Amerikan Psikoloji Birliği (American Psychological Association- APA) ’dır.

APA, Amerika Birleşik Devletleri’nde uluslararası düzeyde psikolojiyi temsil eden, 154.000’den fazla üyeye sahip dünya çapında en büyük psikologlar derneğidir. Bu birliğin örgütsel amaçlarının içinde eğitimde, etikte ve davranış bilimlerinde psikolojinin niteliklerini yükseltmek ve psikolojinin kullanımını raporlar, bildiriler, yayınlar ve toplantılar yoluyla artırmaktır. Bu amaç çerçevesinde, psikoloji biliminin eğitim uygulamalarında daha etkili kullanımını sağlamak amacıyla ilk kez 1966 yılında Amerikan Eğitim ve Araştırma Birliği (American Education and Research Association- AERA), Eğitimde Ulusal Ölçme Konseyi (National Council on Measurement in Education- NCME) ile bir araya gelerek Eğitim ve Psikolojik Ölçmeler İçin Standartlar oluşturmuşlardır. Bu standartlar ilk olarak AERA ve NCME tarafından “Test Geliştirmek İçin Teknik Özellikler” olarak adlandırılrsa da,

daha sonra bu üç kurumun işbirliği ile şimdiye kadar dört kez revizyona uğramıştır. 1985 yılında revizyona uğrayan ve yayınlanan standartlar, Hovardaoğlu ve Sezgin tarafından 1998 yılında Türkçeye çevrilmiş ve Türk Psikologlar Derneği ve o zamanki adıyla Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin katkılarıyla "Eğitimde Psikolojide Ölçme Standartları" adıyla kitap olarak basılmıştır. Bu kitap orijinal kaynaktaki tüm standartları içermektedir ve bu standartların psikolojik testlerin niteliklerinin belirlenmesinde ölçüt olarak kullanılması önerilmiştir. En son revizyonu 1999 yılında yapılan bu standartlar üzerinde yeni bir revize işlemi başlatılmış ve 2012 yılının sonlarına doğru ya da 2013 yılında yenilenmiş standartların sunulması planlanmaktadır (<http://www.apa.org/about/index.aspx>, 2012).

APA' nın resmi internet sitesinde yayınlanan bilgilerde bu standartların temel amacının testleri ve test uygulamalarını değerlendirmek olduğu belirtilmiştir. Bu standartların geniş çaplı ölçeklerden, envanterlere ve anketlere kadar uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmiştir ama bunun yanında bu standartların kullanılacağı testlerin standart test olma ön koşulunu taşıması gerektiği vurgulanmıştır. Söz konusu standartlar standart test tanımına uygun olan testler için sorgulanabilirken, öğretmen yapımı testler, standardize edilmemiş anketler ve gözlem formları gibi belli özel durumlar için hazırlanmış ölçme araçlarında bu standartların sorgulanması mümkün değildir. Standart test niteliğini taşıyan hem çoktan seçmeli hem de açık uçlu maddelerden oluşan testler için bu standartlar uygulanabilir.

Psikolojik testlerle ilgilenen ve bu konuda çalışmalar yürüten kurumlar arasında dünya çapında önemli bir yere sahip diğer bir kurum ise, Uluslararası Test Komisyonu (International Testing Commission- ITC)' dur. 1960'ların ortalarında Jean Cardinet tarafından kurulma çalışmalarına başlanmış olan bu kurum, resmi olarak 1976' da kurulmuştur. 2000 yılı Temmuz ayı itibarıyla 27 tam üyeye (ulusal profesyonel psikoloji kurumları) ve 58 bağlı kuruma sahiptir. Mevcut üyeleri, Doğu ve Batı Avrupa ülkeleri, Kuzey Amerika, Orta ve Uzak Doğu'daki bazı ülkeler, Güney Amerika ve Afrika ülkeleridir (Oakland, Portinga, Schlegel ve Hambleton, 2001).

ITC, bilgi değişimi, psikolojik testlerin yapısı, dağıtımı ve kullanımıyla ilgili sorunlarda ortaklarıyla hareket eden bir kurumdur. Bu amaçlarını gerçekleştirmek

için, uluslararası toplantılar ve görüşmeler düzenlemekte, bilimsel çalışmaların yayınlanmasını teşvik etmektedir.

ITC, 1992 yılında başlatmış olduğu proje kapsamında testlerin ve psikolojik ölçme araçlarının çevirisi ve uyarlaması ile farklı dil ve/veya kültürlerdeki puanların karşılaştırılabilirliğini sağlamak için bir rehber hazırlama projesi başlatmıştır. Bu kapsamda pek çok kurum ITC' nin projesine destek olmuştur. Bu kurumlar şunlardır;

- the European Association of Psychological Assessment,
- the European Test Publishers Group,
- the International Association for Cross-Cultural Psychology,
- the International Association for the Evaluation of Educational Achievement,
- the International Language Testing Association,
- the International Union of Psychological Science.

Yukarıda belirtilen kurumlardan seçilen 12 temsilci (Türkiye'den Işık Savaşır) bir araya gelerek test geliştirme ve uyarlama çalışmaları için 22 maddeden oluşan bir rehber hazırlamışlardır. Bu maddeler alanda test edildikten sonra rehberin ulusal psikoloji topluluklarına, test yayınlayan kurumlara ve araştırmacılara dağıtılmasına karar verilmiş ve hazırlanan rehber ITC tarafından onaylanmıştır (Oakland, Poortinga, Schlegel ve Hambleton, 2001).

Hazırlanan ve teknik özellikleri bakımından test edilen bu rehber, özellikle Türkiye gibi yerli standart test sayısının oldukça az olduğu kültürlerde yapılacak test uyarlama çalışmaları için yönlendirici niteliktedir. Ayrıca ITC tarafından geliştirilen bu standartlara göre uyarlanan testlerin niteliklerini belirlemek de yapılan uyarlama çalışması büyük önem taşımaktadır.

Yukarıda adı geçen kurumlar dışında bazı ülkelerde psikolojik testlerin kullanımına dair bazı sistemler geliştirilmiştir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde psikolojik testleri yayınlayan kuruluşlar testi satın almak isteyen kişilerin önceden belirlenmiş bazı niteliklere sahip olması gerektiği koşulunu

zorunlu kılmaktadır. Yayınlanan psikolojik testler belli sınıflamalara göre gruplandırılmakta ve testi almak isteyenler o testin yer aldığı sınıfın gerektirdiği niteliklere sahip olmak ve bunu kanıtlamak durumundadır. Böyle bir sistem testlerin yanlış kullanımını tam olarak engelleyemiyor olsa da, bu durumu en aza indirmektedir (Gülgöz, 1994).

Özetle dünya çapında psikolojik testlerle ilgili olan birçok kurum bir takım ilkelere göre çalışmalarını sürdürür ve bu ilkeler psikolojik araçların belli standartlarda olması, hedeflenen davranışları ölçmesi ve testin amaca yönelik ölçmeleri hatalardan arınık bir şekilde yapması için gerekli ve önemlidir. Tüm bu standartlar arasında bütün dünyada kabul gören ve psikolojik testler için gerekli olan tüm niteliklere dair detaylı maddeler içeren ve ölçüt niteliği taşıyan standartlar APA tarafından geliştirilen ve güncellenen standartlardır. Uyarlama çalışmalarında ise APA kadar genel kabul görmüş olan standartlar ITC tarafından belirlenmiş olanlardır. Bu araştırmaya alınan psikolojik testler de APA ve ITC standartları gözetilerek incelenmiştir.

Türkiye’de Psikolojik Testlerle İlgili Kurumlar

Bu bölümde, Türkiye’de psikolojik testlerle ilgili olan kurumlar olarak sunulmuştur, böylece ülke çapındaki psikolojik testlerin durumunu betimlemek amaçlanmıştır.

Türkiye’de psikolojik testlerin gelişimi incelendiğinde, bu araçlar ile ilgili bilimsel çalışmaların başlangıcının, İbrahim Alaattin Gövsa’nın 1915 yılında yaptığı Binet Zeka testinin 1911 revizyonunun Arap harfleri ile “Zeka Mikyası” adlı çevirisi olduğu görülmektedir. 1934 yılında ise S.C. Antel, Binet testinin 1916 revizyonu olan Terman- Binet- Simon Bireysel Zekâ Testi’ni Türkçeye çevirmiştir. Başarı testlerinin geliştirilmesiyle devam eden bu süreci, 1946 yılında Ankara’da Erkek Öğretmen Okulu’nda psikolojik testlerde kurumsallaşmanın ilk adımı olarak kabul edilebilecek bir psikoteknik laboratuvarının kurulması izlemiştir. Bu laboratuvar da Remzi Öncül tarafından Bell Kişilik Envanteri, Thurstone Zekâ Testi, Thurstone İlgi Testi, Kuder Tercih Envanteri, Ayrıcalı Yetenekler Test Bataryası(DAT) Türkçeye çevrilmiştir (Özgüven, 2007).

Test Araştırma Bürosu

Türkiye'deki psikolojik testlerin tarihçesine bakıldığında, ilk ve önemli kurumsal girişimin, 1953 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak Test Araştırma Bürosu (TAB) 'nın kurulması olduğu görülmektedir. TAB' ın temel amacı “psikolojik testler hazırlamak ve bu testleri hazırlayacak, uygulayacak ve işleyecek personel yetiştirmek, test çalışmaları ile ilgili inceleme ve araştırmalar yapmak” olarak ifade edilmiştir. Kuruluş amaçlarına bakıldığında, a) milli eğitimin gelişmesine katkıda bulunacak bilimsel nitelikte araştırmalar yapmak, b) ölçme ve değerlendirme araçları geliştirmek, c) eğitimle ilgili her türlü temel bilgileri ve istatistikleri toplamak, çözümlemek ve yorumlamak ve d) rehberlik alanında gerekli yöntem ve araçları geliştirmek olduğu görülmektedir (Özgüven, 2007).TAB bir proje kapsamında 1950 yılında Amerikan yardımınca desteklenmiş ve çeşitli liselere öğrenci alımı için genel yetenek ve başarı testleri hazırlamıştır.

TAB, kendisine ait binası, elliden fazla yüksek lisans ve doktora yapmış uzman kadrosu, zengin bir kitaplığı ve sahip olduğu bilgisayar sistemiyle alana büyük katkılar getirmiştir. Yurt dışına burslarla personel yollayarak, yurt çapında seminerler düzenleyerek psikolojik testlerin ülke çapında kullanımını yaygınlaştırmış ve psikolojik testlerin okullarda değerlendirme, rehberlikte bireyi tanıma ve yöneltme konularında kullanılması için gereken uzman personelin yetişmesine katkıda bulunmuştur. Ülke çapında birçok kurumun seçme sınavlarını yapan TAB, bir sınav merkezi olarak hizmet vermiştir, fakat seçme sınavlarına girenlerin sayısı artınca, elle puanlamanın zorlaşmasıyla beraber, Türkiye'de ilk olarak makine ile puanlama ve bilgisayarla sonuçlarını analiz edip değerlendirme tekniklerini kullanan kurum olma özelliğini kazanmıştır (Demirtaşlı, 1995).

TAB ilk defa Türkiye için standart zekâ testleri geliştirme çalışmalarını başlatan kurumdur ancak bu çalışmalar tamamlanmadığından hazırlık aşamasında olan yerli zekâ testleri kullanıma sunulamamıştır. Bu kurum 1965 yılında “Üniversiteler arası Giriş Sınavı Komisyonu” kuruluncaya kadar görevine devam etmiştir. 1970'li yıllarda Planlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi adıyla çalışmalarını sürdürmüş ve 1980'de Bilgi İşlem Dairesi'ne dönüştürülmüştür. 1974 yılında Üniversiteler Arası Kurul'a bağlı olarak ortaya çıkan “Öğrenci Seçme ve

Yerleştirme Merkezi” merkezi bir sistem halinde kurulmuş ve üniversitelere giriş sınavlarını hazırlama ve uygulama işini üstlenmiştir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

Türkiye’de psikolojik testlerin uygulanması ve geliştirilmesine katkıda bulunan ve bu ölçme araçlarını yaygın olarak kullanan önemli kurumlardan biri Rehberlik ve Araştırma Merkezleri’dir. Bu merkezler il ve ilçe merkezlerinde eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine ilişkin çalışmalar gerçekleştirmekte, bölgesindeki özel eğitim gerektiren bireyleri belirlemekte ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmektedir.

Bu merkezler 1954-55 yıllarında ilk kez Ankara’da kurulmuş, daha sonra her ilde kurulması hedeflenmiş ve sayıları her geçen gün artmıştır. Başlangıçta özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara ve ilköğretim düzeyine ağırlık veren bu merkezlerde bireysel ve grup zekâ ve özel yetenek testleri rehberlik ve teşhis amaçlarıyla kullanılmıştır. Yine bu yıllarda çeşitli maksimum yeterlik testleri ve tipik davranışları ölçen psikolojik testler bu kurumlar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve uyarlama çalışmaları yapılmıştır.

Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğüne bağlı olan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri, 2001 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 24376 sayılı yönetmeliğe göre çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu kurumlar tarama, inceleme, tespit, teşhis, öğrenci tanıma gibi çalışmalarında, çeşitli yetenek, zekâ, gelişim ve standart başarı testleri ile kişilik, ilgi ve tutum envanterlerine başvurmaktadır. (Özgüven, 2007).

Türk Psikologlar Derneği

Psikolojik testlerle ilgilen bir diğer kurum 1976 yılında Psikologlar Derneği adıyla Ankara’da kurulmuş olan Türk Psikologlar Derneği’dir. Türk Psikologlar Derneği, yurtdışında geliştirilen testlerin uyarlama çalışmalarını yapmakta, var olan testlerin teknik niteliklerini araştırmakta ve testlerin kullanımıyla ilgili çeşitli standartlar oluşturmaya çalışmaktadır. Türk Psikologlar Derneği (TPD) tarafından

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da test etik kuralları ve standartları açıklanmış ve kullanıma sunulmuştur. Bu standartlar, TPD tarafından, psikolojik değerlendirmeler yapılırken gözetilmesi gereken etik kurallar olarak kabul edilmektedir. Kuralların içeriği incelendiğinde, psikolojik araçların geliştirilip, uygulanması, puanların yorumlanması, kullanılması ve yayınlanmasına kadar uzanan tüm test geliştirme aşamalarına yüzeysel olarak da olsa yer verildiği görülmektedir (Demirtaşlı, 1995).

Bu derneğin psikolojik testlerle ilgili çalışmalarını Koç (2008) üç başlık altında toplamıştır.

- Düzenlemiş olduğu bilimsel toplantılarda ve gelenekselleşmiş Ulusal Psikoloji Kongreleri'nde ülke çapındaki psikolojik testlerin kullanımı ve karşılaşılan sorunları ele alan bildirilere, panellere yer vermektedir.
- Psikolojik testlerle ilgili bazı yayınları bulunmaktadır.
- Çok sınırlı sayıda da olsa dağıtımını üstlendiği psikolojik testler bulunmaktadır ve bu testlerle ilgili eğitim vermektedir.

Koç (2008), bu çalışmaların oldukça değerli olduğunu ifade ederken, yapılabilenlerin gereksinimlerin çok gerisinde kaldığını gerçeğini de eklemiştir.

Türk Eğitim Derneği

Türkiye'de psikolojik testlerin kullanımıyla ilgili tartışmalar yapılırken üzerinde durulması gereken kurumlardan biri de Türk Eğitim Derneği'dir. 1976 yılından itibaren bünyesinde oluşturduğu Bilim Kurulu'nun yönlendirmesinde; düzenlediği eğitim ve öğretim toplantıları, eğitim araştırmaları destekleme programları ve çıkardığı Eğitim ve Bilim Dergisi ile eğitimin diğer uzmanlık alanlarının yanı sıra, ölçme ve değerlendirme alanına da katkılar getiren bu kurum, psikolojik testlerin kullanımıyla ilgili olarak karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine dikkat çekmektedir. Ayrıca TED tarafından yayınlanan "Yüksek Öğretime Giriş Sorunları" konulu I. Eğitim Toplantısı (1977) ve "Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar" konulu X. Eğitim Toplantısı (1986) kitapları da psikolojik testlere duyulan ihtiyacı, mevcut sorunları ve çözüm önerilerini ele alan bildiri ve panel çalışmalarını içeren önemli bilimsel kaynaklar niteliğindedir (Koç, 2008).

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği

Psikolojik testlerle ilgilenen diğer bir kurum ise 1989 yılında kurulmuş olan Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği'dir. Bu dernekteki psikolojik danışmanlar, psikolojik yardım hizmetleri sunarken, araç olarak psikolojik testlerden ve test dışı tekniklerden yararlanırlar. Bu çalışmalar sırasında, hem testlerin uygulanmasında hem de test dışı tekniklerin kullanımında ölçme ve değerlendirme ile ilgili bir takım etik ilkeler gözetilmektedir. Bu ilkeler, test uygulayıcıların dikkat etmesi gerekenleri, uygulanacak psikolojik testi seçerken gözetilmesi gereken test özelliklerini ve test puanlarının kullanılmasında ve yorumlanmasında yapılması gerekenleri kapsamaktadır. Bu derneğin çalışmalarından biri de, her yıl yurt çapında gerçekleşmekte olan "Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongreleri"dir. Bu kongreler kapsamında mesleki, eğitsel ve kişisel rehberlik hizmetleri başta olmak üzere; çeşitli amaçlarla kullanımda olan ve geliştirilen psikolojik testler ve bu testlerle ilgili ülke çapında yaşanan sorunlar ele alınıp tartışılmakta ve bu sorunlara çözüm üretilme çabaları gösterilmektedir (<https://www.pdr.org.tr/IcerikDetay.aspx?id=2>, 2012).

İlgili Araştırmalar

Türkiye'de psikolojik testlerle ilgili yapılan çalışmaların sayısı gerek destek eksiklikleri gerekse kurumsallaşamama gibi nedenlerle yetersizdir ve genelde bireysel düzeyde kalmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar ülke düzeyinde tarandığında oldukça sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmış ve bu araştırmalar ve içerikleri bu bölümde kronolojik olarak sunulmuştur.

Türkiye'de psikolojik testlerle ilgili gelişmeler incelendiğinde, bu konuyla ilgili ilk araştırmanın, 1971 yılında, o zamanki adıyla, MEB Planlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü'nce gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu kurum tarafından "Psikolojik Testler- Genel Bilgi Rehberi" adıyla bir broşür yayınlanmıştır. Bu broşürde, o tarihlerde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü'nde mevcut olan testler belirli bir sınıflamaya göre (Genel Yetenek Testleri, Özel Yetenek Testleri ve Kişilik Testleri) yüzeysel olarak

tanıtılmıştır. Broşürde 20 psikolojik test tanıtılmıştır. Bu psikolojik testlerin; tümünün ABD’de geliştirilmiş olan testler olduğu, Türkiye’de ise doğrudan çeviri ya da uyarlanmış olarak kullanılmakta olduğu ve hiçbirisi üzerinde norm, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılmadığı belirtilmiştir. Broşürün giriş kısmında ise yer alan görüş aşağıda verilmiştir (MEB; 1971, s.2, akt. Koç, 1986).

Broşürün içinde de belirtildiği gibi, testlerin bünyemize uygunluğu tartışma konusudur. Ancak testler rehberlik çalışmalarına katılanlara ve test geliştiricilere bir kaynak olabilir. Buna göre, bu broşürdeki testleri, rehberlik ve ölçme amacıyla kullanacakların, sonuçları yorumlamada dikkatli olmaları gerekmektedir.

Bu broşürde yer alan ve ülke çapında farklı amaçlarla kullanılan psikolojik testlerden sadece üçü (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri, Öğrenci İhtiyaçları Tarama Listesi ve Kuder İlgi Alanları Tercihi Envanteri) teknik el kitabına sahiptir.

Psikolojik testlerin tarihçesi ve bu konuda yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1972 yılında yayınlanan Orta Dereceli Okullardaki Rehberlik Çalışmaları Değerlendirme Raporu’na da değinmek gereklidir. Bu raporun son bölümünde, psikolojik ölçme araçlarıyla ilgili aşağıdaki öneriye yer verilmiştir:

...öğrenciyi tanıma araçları ve formlarından bazılarının geliştirilmesi ve uygulanması bölgelerde okullara bırakılabilir. Ancak yetenek, kişilik ve ilgi testleri gibi araçlar üniversitelerle de işbirliği yapılarak merkez örgütünde kurulacak komiteler tarafından geliştirilmelidir (MEB, 1972, s.32, akt. Koç, 2008).

Hazırlanan rapora göre özel alan ve ölçme ve değerlendirme bilgisi gerektiren yetenek, kişilik ve ilgi testleri gibi ölçme araçlarına ihtiyaç duyulduğu ve bu ihtiyacın giderilmesi için üniversitelerle işbirliği yapılmasına duyulan gereksinim belirtilmiştir.

Psikolojik testlere ilişkin yapılan çalışmaların içinde Milli Eğitim Şuraları’nı da görmek mümkündür. Çeşitli Milli Eğitim Şuraları kapsamında psikolojik testlere ve bu konudaki sorunlara değinilmiş ve sorunlara ilişkin bazı önerilerde bulunulmuştur. Türk eğitim sisteminde psikolojik hizmetlerin ve bu bağlamda çeşitli psikolojik testlerden faydalanılması gereğinin bir yasaya bağlanmasının başlangıcı olarak 1971 yılında toplanan VIII. Milli Eğitim Şurası kabul edilebilir. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu’nun VIII. Milli Eğitim Şurası’na sunduğu

raporda; yeni sistem değişikliğinde “Yöneltilme Sınıfı” olarak kabul edilen lise 1. sınıftaki yöneltilme işlemlerinin adil, isabetli ve bilimsel yöntemlerle yapılmasının gerekli olduğu belirtilmiş ve psikolojik testlerin kullanması önerilmiştir (MEB, 1971).

Yine psikolojik testler ile ilgili konuların yer aldığı, X. Milli Eğitim Şurası’nda (1982) “Ölçme ve Bireyi Tanıma Araçları” başlığı altında;

- Genel Yetenek Testleri, farklı programlarla ilgili Özel Yetenek Testleri, İlgi Envanterleri, Kişilik Envanterleri ve Gözlem Formları’nın
- Ülke çapında yerleştirme amacına yönelik uygulanmış ölçme programları sonuçları ve bunların çeşitli programlara göre normlarının,
- Meslek ve iş analizleri ve mesleğin iş koşulları, iş için talep edilen nitelikler, ülkenin insan gücü ihtiyacına ilişkin bilgilerin,
- Yöneltilmenin nasıl yapılacağı, izlenecek işlem yolları, uygulanacak test ve test dışı teknikler, yöneltilme ilkeleri konusunda teknik bilgileri kapsayan el kitaplarının bakanlıkça sağlanması kararlaştırılmıştır (MEB., 1982, s.110).

Alınan bu kararların işleyebilmesi için X. Milli Eğitim Şurası’nda, Psikolojik Ölçme Araçları Merkezi kurulmasının gerekli olduğu belirtilmiş ve kurulması önerilen bu merkezce çeşitli psikolojik araçların geliştirilmesi ve Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine gönderilmesi ve psikolojik ölçme araçları üzerinde araştırmalar yapılması öngörülmüştür.

Bu kurumlar ve toplantılar dışında bazı üniversiteler tarafından da psikolojik testlere dair konular incelenmiş ve bu konuda yaşanan sıkıntılar belirlenmiştir. 1980 yılında, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi tarafından düzenlenen “Türkiye’de Uygulamalı Psikoloji ve Sorunları” adlı 1. Yöresel Psikoloji Sempozyumu da Türkiye’deki psikolojik testlerin gelişimi ve şimdiki durumuyla ilgili bilgi verebilecek bir gelişmedir. Bu sempozyumda, ülke çapında ölçme ve değerlendirme araçlarının temin edilmesinde bazı nedenlerden dolayı önemli güçlükler yaşandığı belirtilmiştir. Bu nedenler şöyle sıralanmıştır: a) üniversitelerin bazılarında var olan testlerden yararlı ve etkili bir biçimde faydalanılamıyor olması ve bölümler arası işbirliğine açık kullanma geleneğinin henüz gelişmemiş olması, b) sistemli olmayan çalışmaların ölçme aracı sıkıntısı yaşanmasında sebep olması, c) psikolojik testler konusunda finansman eksikliklerinin olduğu ve d) yabancı ülkelerdeki testlerin uyarlama ve norm çalışmalarının yetersiz olduğu

belirlenmiştir (Koç, 1986). Bu sorunların çözümü için bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler aşağıda belirtilmiştir (Uçman, 1980).

- Ülke çapında psikolojik hizmetlere ihtiyaç olduğunu ileri süren kurum ve kuruluşların, bu mesleğin gerekli malzemelerle donatılması gerekliliğinin farkına varmaları gereklidir.
- Psikolojik testler üzerinde yapılacak uyarlama, geliştirme ve standardizasyon çalışmaları ekip çalışması gerektirmekte ve bu yüzden ilgili kurum ve kuruluşların işbirliğine yönelmelidirler.
- Testlerle ilgili yapılacak çalışmalar ve uygulamalar psikologlar derneği denetiminde yürütülmelidir.

Daha önce de belirtildiği gibi, psikolojik testlerle ilgili tüm sorumluluğu üzerine alan ve ülke çapında faaliyet gösteren bir kurum olmadığı için, bu konuda yapılan çalışmalar bireysel düzeyde ya da bireylerin kendi çabalarıyla oluşturulan ekipler düzeyinde kalmaktadır. Oğuzkan tarafından 1981 yılında yayınlanan “Türkiye’de Orta Öğretim ve Sorunları” adlı kaynakta Türkiye’de orta öğretimde yaşanan sorunlar ekip çalışmasına dayalı olarak kapsamlı bir biçimde incelenmiştir. Bu kaynakta; eğitim bilimlerinin ilerlemesi ve eğitim uygulamalarının modernleştirilmesiyle beraber eğitim sisteminde çeşitli uzmanlık hizmetlerinden yararlanmanın bir zorunluluk olduğu ve bu uzmanlık hizmetlerinden birinin de psikolojik testler olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu kaynakta:

- MEB tarafından psikolojik testlerle ilgili çalışmalar yapma amacıyla kurulan çeşitli birimlere süreklilik kazandırılmadığı, bu birimlere esas görevlerine ek olarak farklı görevler verildiği ve dolayısıyla esas görevlerini yerine getirmede sıkıntı yaşamalarına neden olduğu,
- Seçme amacıyla hazırlanan psikolojik testler üzerinde gereken psikometrik çalışmaların yapılmadığı,
- Standart zeka ve yetenek testleri, ilgi ve kişilik envanteri gibi derin uzmanlık gerektiren psikolojik testlerin geliştirilme çabalarına girilmediği ve yapılan çalışmalarda sonuçlanmadığı,
- Psikolojik ölçme araçlarına ilişkin gerçekleştirilen örgütlenme ve yönetimde hatalar yapıldığı, bu hizmetlerle ilgili birimlerin çeşitli

daireler altına verilerek, hizmetin özel niteliğinin gereği gibi dikkate alınmadığı,

- Bu tür hizmetleri yürütecek uzman elemanları sağlamada Milli Eğitim Bakanlığı ile sınırlı kaldığı ve bu nedenle bakanlık bünyesindeki çalışmaların büyük ölçüde aksadığı üzerinde durulmuştur (Koç, 1986).

Ülke çapında uygulanmakta olan psikolojik testlerin listesi ve tanıtıcı bilgilerin yer aldığı ilk çalışmalardan biri de Özge (1981)'nin yaptığı Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler adlı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada ülke çapında kullanılmakta olan 126 adet psikolojik test olduğu belirtilmiştir. Yapılan incelemelere göre bu kaynakta yer alan 126 psikolojik testten;

- 121 testin dış kaynaklardan alındığı, 5'inin Türkiye'de geliştirilmiş olduğu,
- Dış kaynaklı testlerin 84'ü üzerinde Türkçeye çevirme ya da uyarlama yapıldığı, fakat bu testlerin hangileri üzerinde standardizasyon ve uyarlama çalışmalarının yapıldığı, hangilerininse sadece çeviri olduğu hakkında ayrıntılı bilgilere ulaşılamadığı,
- Geçerlik, güvenirlik ve norm çalışmalarının birlikte yapıldığı test sayısının 5 olduğu,
- 126 testten 49'unda geçerlik, güvenirlik ve normatif çalışmaların yapılmış olduğu,
- Sadece 6 testin yayınlanmış el kitabının bulunduğu belirtilmektedir.

Bu kaynakta yer alan önemli bulgulardan biri de, ülke çapında kullanılmakta olan psikolojik testlerin bazılarının farklı kişi ya da kurumlar tarafından birbirlerinden habersiz olarak çevrildiği ya da uyarlandığının belirlenmiş olmasıdır. Farklı kurum ya da kişilerin birbirlerinden habersiz olarak çeviri işlemi uyguladığı testlerden biri Wechsler Yetişkinler İçin Zekâ Ölçeği'dir. Bu psikolojik testin beş ayrı kurum ve kişi tarafından ele alındığı gözlenmiştir (Özge, 1981).

Psikolojik testler ile ilgili yapılan çalışmalar arasında, bu araştırma kapsamında hazırlanan kontrol listesine en fazla benzeyen çalışma 1981 yılında toplanan I. Ulusal Psikoloji Kongresi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu kongrede APA' nın 1972 yılında gözden geçirerek kabul edip uygulamaya koyduğu, "Ethical Standards of Pscyhologist" adlı ilkelerden yararlanılarak ,

“Psikologlar İçin Aktörsel İlkeler ve Standartlar” adıyla bir takım ilke ve standartlar oluşturulmuştur. Bu standartlardan “Test Güvenirliği, Test Yorumlama ve Test Yayımlama İlkeleri” psikolojik testler ile ilgili ilkelerdir. Bu ilkeler, testi uygulayacak bireylerin sahip olması gereken niteliklere, test puanlarının yorumlanmasında dikkat edilmesi gerekenlere, testin el kitabında testle ilgili yer alması gereken bilgilere dair açıklamaları içermektedir. Test geliştiren ve uygulayan tüm bireylerin ilişkili ilkelere bağlı kalarak çalışmalar yapmaları önerilmiştir (Özoğlu, 1981).

Özge (1981)’nin yaptığı çalışmayı geliştirerek yeni bir çalışma yapan Ramazan (1988), psikolojik testlerle ilgili yayınlardan, üniversitelerdeki tez ve klinik çalışmalara, araştırma merkezlerindeki kaynaklara kadar taramalar yapmış ve Türkiye’de o tarihte kullanılmakta olan psikolojik test sayısını 164 olarak belirlemiştir. Bu psikolojik testlerin 36 tanesinin Türkiye’de geliştirilmiş özgün test olduğu, 60 tanesinin uyarlama çalışması olduğu ve 68 tanesinin ise sadece Türkçe’ye çevrilmiş olduğu saptanmıştır.

Kağıtçıbaşı ve Savaşır (1988)’in Doğu Akdeniz ülkelerinde insan yeteneklerinin ölçülmesi ile ilgili yapılan çalışmaları inceledikleri tarama makalesinin, Türkiye ile ilgili bölümünde, ülke çapında yapılan araştırmaların çoğunun batı kültürlerinde geliştirilen ölçeklerin uyarlanması ile ilgili olduğu ve kültüre özgü yeni ölçme araçları geliştirilmesine çok az rastlandığını belirtilmiştir (akt. Savaşır, Sezgin ve Erol, 1992).

Psikolojik testlerin tarihçesi incelendiğinde, dikkat çeken diğer bir gelişme de 1990 yılında Ankara’da toplanan ve “Ölçme ve Değerlendirme Sistemi Geliştirme Çalışmaları 1” adıyla bir rapor hazırlayarak yayınlayan Ölçme ve Değerlendirme Sistemi Özel İhtisas Komisyonu’nun toplanmasıdır. Bu raporda ölçme ve değerlendirme sisteminin sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözümler ve öneriler yer almıştır. Bu çalışmada psikolojik testler ve ölçme değerlendirme alanıyla ilişkili birçok uzman görev almış, birden çok alt komisyon aynı anda görev yapmış ve eğitim öğretim faaliyetlerinin farklı problemlerini çözüm önerileriyle birlikte sunulmuştur (MEB, 1990).

Yukarıda belirtilen raporda, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri’nin fiziki ortam ve koşullarının elverişsiz olması, psikolojik ölçme araçlarının yetersizliği, hem nicelik hem de nitelik olarak personelin ve bu uygulamalar için ayrılan bütçenin yetersizliği sorunlarına değinilmiştir. Söz konusu raporda, yönlendirme

hizmetleri sunan elemanların mesleklerinin gerektirdiği psikolojik ölçme araçları konusunda merkezi ve ulusal düzeyde hizmet sunan bir kuruluşça desteklenmeleri, onların mesleklerini evrensel düzeydeki uygulamalarla bütünleşebilecek bir düzeyde yapabilmelerinin temel koşulu olarak kabul edilmiştir. Böyle bir kuruluşun oluşturulmasıyla hem yönlendirme hizmetlerinde çalışan bireylerin eğitim alabileceği, hem de psikolojik ölçme araçlarıyla ilgili yapılması gereken işlemlerin (uyarlama, geliştirme, dağıtım ve uygulama gibi) tek bir merkezde toplanmış olacağı belirtilmiştir. Bu rapora göre kurulması öngörülen Psikolojik Ölçme Araçları Geliştirme Merkezi'nde Psikolojik Ölçme Araçları alanında formasyonu olan yeterli sayıda uzmandan, özellikle üniversitelerden olmak üzere, tam ve yarı zamanlı uzman elemanlardan yararlanılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ÖSYM ve TUBİTAK gibi kurumlarla işbirliği yapılarak bilgisayar destekli programlardan yararlanılabileceği ve bir proje grubunun kurulmasıyla geliştirilmesi hedeflenen psikolojik testlerin eğitim-öğretim etkinlikleriyle bütünleşik bir şekilde deneme uygulamalarının okullarda yapılabileceği belirtilmiştir (MEB, 1990).

Test kullanma ve geliştirme bakımından Türkiye'deki mevcut durumu ortaya koyan ve Öner (1994a) tarafından hazırlanan *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı* adlı kitap ülke çapında kullanılmakta olan psikolojik testleri betimleyen önemli bir başvuru kaynağıdır. Özge (1981) ve Ramazan (1988)'in yapmış oldukları tez çalışmaları bu kitabın bir ön çalışması ve başlangıcı olmuştur. Kitapta yer alan 179 psikolojik testin, 48 tanesinin (% 26.8) telif (özgün), 75 (% 41.8)'inin uyarlama ve 56 (% 31.2) tanesinin ise çeviri olduğu belirlenmiştir.

Öner (1994b) *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı* adlı kitabında yer alan verilerden yararlanarak hazırladığı başka bir çalışmada, ülke çapında kullanılmakta olan testlerin psikometrik niteliklerinin dökümünü ayrıntılı olarak vermektedir. Bu çalışmaya göre, kullanılmakta olan psikolojik testlerin 90 tanesinde (%50.3) güvenirlik; 92 tanesinde (%51.4) geçerlik sınaması yapılmış olup, 65 tanesinde (%36.3) az da olsa normatif verilere rastlanmaktadır. Güvenirlik ve geçerlik çalışmalarının her ikisinin de birden gerçekleştirildiği 70 (%39.1) tane test; güvenirlik, geçerlik ve normatif verilerin üçünün birden gerçekleştirildiği 45 (%25) tane psikolojik test bulunmaktadır. Ayrıca 179 psikolojik testten yayınlanmış el kitabı olan test sayısı 18 (%10.2)'dir.

Öngel ve Smith'in (1994) Türkiye ve eski Sovyetler Birliği'ndeki yerleşme hareketini kapsayan karşılaştırmalı içerik analizinin Türkiye bölümünde, Türk Psikoloji Dergisi'nin 1978-1992 yılları arasında yayınlanan 152 makale incelenmiştir. Bu incelemeye göre, Türkiye'deki araştırmalarda kullanılan testlerin % 85'i Amerika'dan veya Avrupa'dan ithal edilmiştir. Bu testlerin % 5'inde çok az (kelime değişikliği) veya hiç değişiklik yapılmadan doğrudan Türkçe'ye çevirisi yapılırken, %11.7'sinin yerel kültüre uyarlandığı ve yalnızca % 3'ünün yerel kültüre dayanarak geliştirildiği belirtilmektedir. Ayrıca araştırma bulgularını kültürel koşullarla ilişkilendirmek için hiçbir girişimde bulunulmayan makalelerin oranı %86.8 olarak bulunmuştur. Neredeyse tüm çalışmalarda birey sosyokültürel bağlamından ayrılarak incelemiştir (akt. Çukur, 1999).

Öner, Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı adlı kitabının 2006 yılında yayınlanan genişletilmiş ikinci baskısına tez ve yayın taramaları sonucunda yeni testler eklemiştir. Buna göre Öner (2006b) genişletilmiş ikinci baskıda 2005 yılı itibarıyla ülke çapında 350 adet psikolojik testin araştırma veya yayın amaçlı kullanıldığı tespit etmiştir. Bunların 88 (%25)'i telif, 196 (%56)'sı uyarlama ve 66 (%19)'u çeviridir. Genel zeka, yetenek ve kişilik testleri olmak üzere yapılan sınıflandırmada; 29 adet genel zeka testinin, 72 adet özel yetenek-beceri testlerinin ve 251 adet kişilik testinin yer aldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmaların sonunda son belirlemeye göre Özge (1981)'nin çalışmalarından bugüne kadar Türkiye'de kullanılan psikolojik testlerin sayısının 126'dan 350'ye yükseldiği, uyarlama çalışmalarının giderek arttığı, telif çalışmalarının ise uyarlamayı izlediği görülmektedir.

Türkiye'de son yıllarda psikolojik testler üzerine yapılan diğer bir araştırma ise, yine bir bireysel çalışma olan yüksek lisans tezidir. Doğan 2009 yılında, Türkiye'de kullanılan psikolojik testleri ve test uyarlama çalışmalarını kültürel açıdan incelemiştir. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki psikolojik çalışmalarda kullanılan Türkiye'de geliştirilmiş ya da Türkçeye uyarlanmış psikolojik test ve ölçeklerin niceliğini ve niteliğini sistematik bir şekilde ortaya koymak olarak açıklanmıştır. Bunun için alanda önemli yer tutan dergiler olan Türk Psikoloji Yazıları (1998-2007), Türk Psikoloji Dergisi (1990-2007) ve Türk Psikiyatri Dergisinde (1990-2007) belirtilen yıllar arasında yayınlanan tüm makaleler bu

alıřma erevesinde geliřtirilen ltler baėlamında taranmıř ve ilgili betimsel istatistikler rapor edilmiřtir. Belirtilen  dergide toplam 958 makale taranmıř ve 389 farklı lek kullanıldıėı belirlenmiřtir. Bu leklerin %75'inin uyarlama, %13'nn telif ve %12'sinin eviri lekler olduėu ve uyarlama alıřmalarının byk oranda dilsel veya kltrel denklik konusuyla ilgili ltleri saėlamadıkları belirlenmiřtir.

Psikolojik testler konusunda lke apında bařvurulabilecek en kapsamlı kaynaklardan biri de Kaner, Bayraklı, Diken ve elik (2012) tarafından yazılmıř olan "Trkiye'de zel Eėitim Alanında Geliřtirilen ve Uyarlanan lme Araları" kitabıdır. Sz konusu kaynak, iki ciltten oluřmaktadır ve ierik olarak ner tarafından 2006 yılında yayınlanan kaynaėa benzemektedir. Kitabın yazılma amacı zel eėitim ve eėitim alanında lke apında geliřtirilmiř ve uyarlanmış olan lekleri tanıtılmasıdır. Bu kitaba alınan leklerin tanıtılması iin standart bir biim hazırlanmıřtır. Bu format leklerin zgn isimlerine, geliřtiren ya da uyarlayan kiřilerin adlarına, zgn kaynaklarına, kullanım amalarına, kapsamına, kimlere uygulandıėına, puanlama iřlemine, gvenirliėine, geerliėine ve normlarına iliřkin bilgileri iermektedir. Kitapta toplam 264 lek tanıtılmıřtır ve bu leklerin 119'u Trkiye'de geliřtirilmiř, 145'i uyarlanmış leklerdir. Ayrıca kitapta, lke apında son yıllarda kullanılmakta olan lek sayısının byk oranda arttıėı belirtilmiř ve bu durum sevindirici olarak nitelendirilmiřtir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırmaların içinde yer alan bir tarama çalışmasıdır. Nitel araştırmalar geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için kullanılır. Nitel araştırmalarda hipotezler kesin ve açık olarak belirtilmez ve araştırmalar nicel araştırmalarda olduğu gibi kesin ifadelerle sonlanmaz. Bunun yerine alternatif görüşler üretilir. Nitel araştırmalarda daha sınırlı durumların derinlemesine incelenmesi ve analiz edilmesi ön plandadır. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010).

Bu araştırma kapsamında amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenerek araştırmaya alınan psikolojik testler, psikolojik testler için geliştirilmiş test ve uyarlama standartlarına göre detaylı olarak incelenmiş, bu testlerin ele alınan standartlara göre mevcut durumları betimlenmiş, eksiklikleri saptanmış ve geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

İncelemeye Alınan Psikolojik Testler

Bu araştırmanın amaçları doğrultusunda standartları karşılama düzeyleri incelenecek psikolojik testlerin belirlenmesi ve araştırmaya alınması için yapılan ilk iş, ülke çapında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde ortak olarak kullanılmakta olan tüm psikolojik testleri belirlemek olmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile

okulların rehberlik servislerinde kullanılmakta olan testlerin, kurumdan kuruma değişmekte olduğu tespit edilmiştir. Bu kurumlarda kullanılmakta olan psikolojik testler, uzmanların ve rehber öğretmenlerin eğitimlerine ve deneyimlerine bağlı olarak farklılaşmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 24376 sayılı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde bu kurumlarda kullanılacak psikolojik testlerin bakanlık tarafından sağlandığı belirtilmekte fakat bu testlerin hangi testler olduğu ayrıntılı olarak açıklanmamaktadır. Bu nedenle Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde kullanılmakta olan psikolojik testlerin tümünün yer aldığı herhangi bir kaynağa erişilememiştir.

Bu kurumlarda ortak olarak sıkça kullanılan psikolojik testleri belirlemek için söz konusu kurumlarla iletişime geçilmiş ve alan yazına bakılmıştır. Ayrıca Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde çalışan uzmanlarla ve okul rehberlik servislerinde görev yapan rehber öğretmenlerle görüşmeler yapılmış ve bu kurumlarda ortak olarak sıklıkla kullanılan psikolojik testlerin belirlenmesine çalışılmıştır. Uzmardan alınan görüşlere göre sıklıkla kullanıldığı tespit edilen standart testler aşağıda alfabetik olarak sunulmuştur. Bu psikolojik testler şunlardır:

- Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
- Ankara Gelişim Tarama Envanteri
- Denver Gelişim Tarama Testi
- Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı
- Kuder İlgi Alanları Envanteri
- Leither Uluslararası Performans Testi
- Metropolitan Okul Olgunluğu Ölçeği
- Stanford- Binet Zeka Testi
- Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu
- Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi Revize Edilmiş Form

Belirlenen bu psikolojik testlerden araştırma çerçevesinde incelenecek olan testleri saptamak için seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi temel alınmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemleri tam olarak nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkmış örnekleme belirleme yöntemidir ve bu örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların çalışılmasına olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada test standartlarına uygunluğu incelenecek testlerin belirlenmesi için amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve uzmanların görüşleri ölçüt olarak alınmıştır.

Bu amaçla, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde sıklıkla kullanıldığı tespit edilen ve yukarıda belirtilen psikolojik testler kullanılarak bir anket oluşturulmuştur (EK-1). Söz konusu anket, Ankara Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma programında görev yapan akademisyenlerden, Bursa İnegöl, Nilüfer ve Ankara Mamak İlçe Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde çalışan uzmanlardan ve Bursa İnegöl Vehbi Koç İlkokulu ve Bursa Kestel Yenimahalle İlkokulunda görev yapmakta olan rehber öğretmenlerden oluşan 79 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Bu ankette katılımcılardan, ankette yer alan psikolojik testlerden geliştirilmesi gereken yönleri bulunanları belirtmeleri istenmiştir. Anket uygulaması sonrasında, uzmanların görüşlerine göre üzerinde çalışma yapılması gereken psikolojik testler belirlenmiştir. Bu psikolojik testler uzmanlar tarafından belirtilen sıklığa göre şu şekilde sıralanmıştır; Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Revize Edilmiş Form, Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu, Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA) ve Stanford Binet Zeka Testi'dir. Uzmanlar tarafından en çok belirtilen bu beş psikolojik testin, ikisi (Stanford Binet Zeka Testi ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi) aynı değişkeni, zekayı, ölçtüğü için bu çalışma kapsamına yalnızca birinin alınması kararlaştırılmış ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi Revize Edilmiş Form araştırma kapsamına alınmıştır. Böylece uzmanların görüşüne ölçüt olarak alınarak en sık kullanılan ve araştırma çerçevesinde incelenecek olan dört psikolojik test belirlenmiştir.

Veriler ve Verilerin Elde Edildiği Ölçme Araçları

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen psikolojik testler alfabetik sıra ile tanıtılmıştır.

Akademik Benlik Kavramı Ölçeği

Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, bireyin 4 yetenek ve 12 ilgi alanına ilişkin öz(benlik) kavramını ölçen bir psikolojik testtir. Öz ya da benlik kavramı; kişinin kendini algılama ve değerlendirme biçimi olarak tanımlanabilir(Rogers, 1959; akt. Kuzgun, 2011) . Öz kavramı, bir anlamda, kişinin çok çeşitli özellikler yönünden kendini değerlendirmesidir. Bu kavram insan davranışlarını belirleyen çerçeveyi oluşturur, yani insan, özüne ilişkin kendine atfettiği değerlere göre belli davranış tarzını benimser ya da benimsemez.

Bazı hedeflere yönelme, bazılarında kaçınma davranışlarının ardında kişinin kendine ilişkin değerlendirmeleri yatmaktadır. Kişi kendine ilişkin değerlendirmelerini temel alarak hayata dair kararlar verir ve bunları uygulamaya geçirir. Hayatta alınabilecek en önemli kararlardan biri meslek seçimi ve buna temel olarak lise öğrenimine devam edilecek okulun belirlenmesidir. Yeni eğitim sisteminde öğrenciler ilk ve en önemli kararlarını ilkokulun son sınıfının sonunda vermektedir, genel liseye veya meslek lisesine girerek eğitime devam etmekte ya da çıraklık eğitiminden sonra bir işe girme seçeneklerinden birine yönelmektedirler. Bu psikolojik test de bireylerin bu karar verme sürecinde kendilerini daha iyi tanıyarak, daha isabetli kararlar almasına yardımcı olma amacıyla geliştirilmiştir (Kuzgun, 2011).

Akademik Benlik Kavramı Ölçeği ile ölçülen yetenek ve ilgiler şunlardır: Sözel Yetenek, Sayısal Yetenek, Şekil Uzay Yeteneği, Göz el Koordinasyonu, Fen Bilimleri İlgisi, Sosyal Bilimler İlgisi, Ziraat İlgisi, Mekanik İlgi, İkna İlgisi, Ticaret İlgisi, Ayrıntı İlgisi, Edebiyat İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Müzik İlgisi, Sosyal Yardım İlgisi.

Bu psikolojik test yukarıda belirtilen yetenek ve ilgi alanlarını ölçen toplam 170 maddeden oluşmakta, uygulama ve puanlama tamamen birey tarafından yapılmaktadır. Ölçeğin el kitabında puanlama ve profil oluşturma'nın birey tarafından yapılması gerektiği özellikle vurgulanmış ve bunun dışında yapılan herhangi bir uygulamada ölçekten beklenen faydanın sağlanamayacağını savunulmuştur. Eğer bu psikolojik test, başka biri tarafından puanlanırsa, öğrencinin kendini tanıma sorumluluğunun üzerinden alındığına, bu nedenle cevapların gelişigüzel verilebileceğine dair uyarılarda bulunulmuştur (Kuzgun, 2011).

Kuzgun tarafından 2011 yılında geliştirilen ölçeğin uygulanma süresinde uygulayıcıya esneklik tanınmış ve gerektiğinde aracın parçalara bölünerek uygulanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca bu psikolojik testin hem kağıt-kalem formu hem de bilgisayar formu mevcuttur. Ancak bilgisayar uygulamalarında da yine değerlendirme işlemi öğrenci tarafından yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Psikolojik testte yer alan her madde için 4 seçenek sunulmaktadır. A, B, C, D ile kodlanan seçeneklerden, A- "Hiçbir zaman"(1 Puan), B- "Ara sıra" (2 Puan) , C- "Sık sık" (3 Puan) ve D- "Her zaman"(4 Puan) anlamına gelmektedir. Birey her madde için cevap kağıdından kendine uygun seçeneği işaretlemekte seçeneğin karşılığı olan puanı almaktadır. Ölçeğin cevaplanması bittikten sonra, her bireye "Akademik Benlik Kavramı Ölçeği Madde Numaraları" başlıklı liste dağıtılmakta ve bu listede yer alan maddelerin karşısına bireylerin verdiği cevabın temsil ettiği puanlar yazılmakta ve bu puanların toplamı alınmaktadır. Daha sonra öğrencilere dağıtılan norm tablosunda bireyler ham puanlarının karşılığı olan yüzdelikleri bulmakta ve norm grubuna göre puanlarını tespit etmektedir. Yüzdelik dilimlerini tespit eden öğrenciler, bu değerlerle kendi profilini oluşturmakta ve bu ölçekle ölçülen değişkenlere göre mevcut durumunu görmektedir.

Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA)

Bu psikolojik test Gazi Üniversitesi bünyesinde geliştirilmiştir. Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA), 0-72 ay çocuklarının gelişimlerini ayrıntılı olarak değerlendirebilecek, eğitim yaşantılarının

düzenlenmesinde ve çocuklardaki gelişimsel geriliklerin erken tanılanmasında kullanılabilecek bir gelişim değerlendirme aracıdır (Temel, Ersoy, Avcı ve Turla, 2005)

GEÇDA' nın el kitabından elde edilen bilgilere göre, bu testin geliştirilme çabalarına 1993-1994 akademik yılında başlanmıştır. Hazırlanan ilk form Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından ağırlıklı küme örnekleme yöntemiyle belirlenen Ankara ili merkez ilçelerine bağlı alt, orta, üst sosyo- ekonomik koşullardaki yerleşim birimlerinden her bir ay grubundan 30 çocuğa ulaşmak üzere toplam 1890 çocuğa uygulanmıştır ve geçerlik, güvenirlik analizleri bu verilerle yapılmıştır. Bu çalışma sonrası gözden geçirilen ve düzeltmeler yapılan test, 1997 yılında, Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından belirlenen 20 bin ve üzeri nüfusa sahip 21 ilde alt, orta, üst sosyo- ekonomik düzeylerden ağırlıklı küme örnekleme yöntemi ile alınan 4242 çocuğa uygulanmış ve bu verilerden Türkiye örnekleme için norm çalışmaları yapılmıştır.

Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA); Psikomotor Gelişim (PMG), Bilişsel Gelişim (BG), Dil Gelişimi (DG) ve Sosyal-Duygusal Gelişim (SDG) olmak üzere dört alt testten oluşmaktadır. GEÇDA 73'ü psikomotor gelişim, 60'ı bilişsel gelişim, 60'ı dil gelişimi ve 56'sı sosyal-duygusal gelişim alanına ait olmak üzere toplam 249 maddeden oluşmaktadır. Gelişimin alanlara göre belirli dönemlerde farklı hızlarda seyretmesi nedeniyle aracın madde sayılarında aylara ve gelişim alanlarına göre farklılıklar bulunmaktadır.

Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA) oluşturulan gelişimsel oyunlar sırasında çocuğun gözlenmesi yoluyla uygulanmakta ve değerlendirilmektedir. Uygulama sırasında gözlenmesi mümkün olmayan maddeler ise çocuğun anne-baba veya beraber olduğu yakınına sorularak değerlendirilmektedir ve bu maddeler (A) harfi ile gösterilmektedir. Bu psikolojik test standart bir materyal seti ve el kitabı ile kullanılabilmektedir. Ayrıca kullanım için "kullanıcı sertifikası" na sahip olmak gereklidir (Temel, Ersoy, Avcı ve Turla, 2005).

Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu

Çok faktörlü zeka kuramının önde gelen savunucularından olan Thurstone, Temel Kabiliyetler Test bataryalarını çoklu faktör kuramını temel alarak

geliştirmiştir. Thorndike'in çoklu faktör kuramı; zihinsel problemlerin çözümünde etkili olarak tanımlanan faktörlerin aralarındaki korelasyona dayanmaktadır. Thorndike çoklu faktör kuramı çerçevesinde, kelime anlamı, sayısal akıl yürütme, kavrama, ilişkileri görsel algılama gibi faktörlerden söz ederek, zekayı soyut zeka, sosyal zeka ve mekanik zeka olarak sınıflandırmıştır (Anastasi,1988). Thurstone çoklu faktör kuramına dayanarak ilk olarak 12 faktör olarak tanımladığı bu faktörleri daha sonra 8'e indirmiştir. Thurstone ilk olarak 1941 yılında "Primary Mental Abilities 11-17"(TKT 11-17) testini geliştirmiştir. Daha sonra Temel Kabiliyetler Testi geniş yaş ranjları için farklı formlarda geliştirilmiştir.

Temel Kabiliyetler Testi yaşlara göre, 5-7, 7-11, ve 11-17 olarak üç test halinde düzenlenmiştir ve her test belli alt ölçeklere sahiptir.

Toplam test puanına göre " Genel Yetenek" puanı veren orijinal TKT 7-11 formu, yedi alt teste sahiptir. Bu alt testler; "kelimeler", "yer kavramı", "resimler", "kelime gruplaması", "şekil gruplaması", "ayır etme",ve "hesap" testleridir. Bu alt testlerle ölçülmesi hedeflenen yetenekler ve bu alt testlerde yer alan madde sayıları Çizelge 1'de verilmiştir. Ölçülen her yetenek için ayrı yetenek puanları hesaplanmaktadır(MEB, 2002).

Temel Kabiliyetler Test bataryasının Türkçeye uyarlanma çalışmasına, 1953 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan Test Araştırma Bürosu tarafından başlanmıştır. Bu çalışmalar sonrasında, Türkçeye çevrilen bu ölçme aracı, uzun yıllar boyunca Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde zihince geri olan çocukların taranmasında kullanılmıştır. Daha sonra, Milli Eğitim Bakanlığı, bu testte kullanılan Türkçenin güncellikten uzak olduğu ve testin gereken psikometrik çalışmalar yapılmaksızın uygulanmakta olduğunu belirterek, testin yeniden uyarlanması gerektiğine karar vermiştir (Özgüven, 2007)

Çizelge 1: TKT 7-11 Testi Alt Testlere Göre Ölçülen Yetenekler ve Madde Sayısı

Alt test Adı	Yetenekler	Madde Sayısı
Yer Kavramı	Şekil Uzay	24
Kelimeler	Dil	30
Kelime Gruplaması	Akıl Yürütme	22
Ayırt Etme	Ayırt Etme	32
Resimler	Dil	19
Şekil Gruplaması	Akıl Yürütme	23
Hesap	Sayısal	31
Toplam: 7 Alt test	5 Yetenek	181 madde

Testin ikinci uyarlama çalışması, Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından 1998 yılında başlatılmıştır ve 2001 yılında son bulmuştur. Çalışma dahilinde, maddeler üzerinde yapılan araştırmalarla, madde güçlük ve ayırt edicilik indeksleri hesaplanmış ve bu özellikler bakımında istenilen düzeyde olmayan maddeler ölçekten çıkarılmış, 256 maddeyle başlanan çalışma 181 madde ile sonlanmıştır. Testin tümü ve alt ölçekler için güvenirlik analizleri yapılmıştır. Geçerlik çalışmalarında ise yordama geçerliği hesaplanmış ve ölçüt olarak ders ve sınıf geçme notları kullanılmıştır. Norm çalışmaları da yapıldıktan sonra uyarlanan testin beş özel bir genel yetenek puanı veren bir test olarak Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde kullanılması uygun bulunmuştur (MEB, 2002)

Testin genel özellikleri incelendiğinde, testi uygulayacak bireylerin en az psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışma veya eğitimde psikolojik hizmetler lisans programı mezunu olmaları ve bununla birlikte; TKT (7 – 11) ile ilgili uygulama sertifikasının verildiği eğitim yaşantılarına katılmış olmaları gerekmektedir. Uygulama yapılacak grup aynı yaştaki bireylerden oluşturulabileceği gibi, farklı yaşlardaki bireylerden de oluşturulabilir. Test uygulanan grup 7 – 11 yaş grubuna dahil ve 10 kişi olmalıdır.. Test toplam 80 dakikada uygulanabilmektedir ve her alt test için farklı süreler ayrılmıştır.

Testte her doğru yanıt bir puandır ve ilgili yetenek alanı puanları, o yetenek alanının alt testlerinin puanları toplanarak bulunur. Öğrencinin; cinsiyetine, takvim yaşına, okulun bulunduğu yerleşim yerine uygun olan norm tablosu seçilerek, öğrencinin ham puanları her yetenek için ayrı ayrı işaretlenir ve profil oluşturulur(MEB, 2002).

Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Revize Edilmiş Form (WISC-R)

Bu ölçek D. Wechsler tarafından geliştirilmiş, 6-16 yaş arasındaki bireylere, bireysel olarak uygulanan bir zeka testidir Ölçek sözel ve performans becerilerini içeren 12 alt testten oluşmaktadır(Şavaşır ve Şahin, 1995).

Sözel bölüm: Genel bilgi, Benzerlikler, Aritmetik, Sözcük dağarcığı, Yargılama ve Sayı dizisi alt testlerinden oluşmaktadır. Performans bölümü: Resim tamamlama, Resim düzenleme, Küplerle desen, Parça birleştirme, Şifre ve Labirentler alt testlerinden oluşmaktadır.

WISC-R, Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği'nin (1949) yeniden düzenlenmiş formudur. Bu formun hazırlanması sırasında bazı maddeler test geliştirenler tarafından test kapsamı dışına çıkarılırken, bazıları yeniden yazılmıştır. Sayı dizisi, labirentler ve şifreler alt testleri değiştirilmemiş, resim düzenleme alt testi ise tümüyle değiştirilmiştir. Testin tümü dikkate alındığındaysa, alt testlerin veriliş sırasının, yönergelerin ve puanlamanın da değişmiş olduğu görülmektedir. Yaklaşık 25 yıl süren araştırma ve değerlendirmeler sonucunda bu ölçek kullanıma sunulmuştur (Şavaşır ve Şahin, 1995).

Testin uygulanması yaklaşık 60-70 dakika sürmektedir. Sözel alt testlerden sadece biri, performans alt testlerinin hepsi sürelidir. “ Sayılar” ve “Labirentler” alt testleri yardımcı ek testlerdir. Test materyali, özel test çantasının içinde, test elkitabı, soru ve yanıt formları, çeşitli resim kartları ve küp bloklardan oluşmaktadır. Testin uygulanması bu konuda özel eğitim almış uzman kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Uygulayıcı her alttest için ayrı ayrı hazırlanmış yönergeleri takip ederek, testi uygular ve testi alan bireyden sözle ya da yaparak cevap vermesini bekler. Testin puanlanması belli kural ve ölçütlere dayanır fakat “sözcük dağarcığı” ve “yargılama” alt testlerinde ve bazı “genel bilgi” maddelerinde test elkitabında verilen örneklerle uymayan yanıtlar çıktığında, uygulayıcının yargısını kullanması gerekebilir (Şavaşır ve Şahin, 1995).

WISC-R'in el kitabında yer alan bilgilere göre, bireyin her alt testten aldığı ham puan, o alttestin her maddesine verilen puanların toplanması ile bulunur. Bu ham puanlar, 4 aylık yaş dilimlerine göre düzenlenmiş tablolardan yararlanılarak, çocuğun takvim yaşına uygun standart puanlara çevrilir. Sözel alt testlerden elde edilen standart puanların toplamı ile bireyin sözel puanı, performans alt testlerinden elde edilen puanların toplamıyla bireyin performans puanı elde edilir. Sözel ve performans puanlarının toplanmasıyla da toplam test puanı elde edilir. Sözel, performans ve toplam zeka bölümlerinin bulunmasında tablolar kullanılır ve test sonuçları bir profil çıkarılarak gösterilir.

Testin orijinal formu İngilizce olduğu için Türkiye’de bu psikolojik testin kullanılması için uyarlama çalışması yapılmıştır. Türkiye’deki standardizasyon çalışmalarının ilk aşamasında, testin 1949 yılında geliştirilmiş formunun Türkçe çevirisi ele alınmıştır, fakat yalnızca çevirisi yapılan ölçeğin uygulama için yeterli olmadığı ve bir takım değişikliklerin gerekli olduğu konusunda karara varılarak yeni bir standardizasyon çalışması başlatılmıştır. Bu çalışma kapsamında ilköğretim kitapları taranarak , “Genel bilgi”, “Benzerlikler” ve “ Yargılama” alt testleri için sorular seçilmiş ve denenmiştir. Elde edilen verilere göre, bu alt testlerdeki soruların güçlük sıralaması yeniden yapılmıştır. “Sözcük dağarcığı” alttesti için ilköğretim kitapları taranmış 36.000 sözcük elde edilmiş ve bunların 36 tanesi seçilmiş ve bu alt test yeniden oluşturulmuştur. Performans bölümüne dahil olan alt testlerin üçü, Resim tamamlama, Resim düzenleme ve Küplerle desen, 64 kişilik bir çocuk grubu üzerinde denenerek madde güçlük sıralaması yeniden yapılmıştır.

Her alt testteki maddeler için madde analizleri yapılmış, maddeler güçlük değerlerine göre yeniden sıralanmıştır. Tüm bu çalışmalardan sonra, bu psikolojik testin Türkiye normlarının elde edilmesi için daha geniş bir örneklem üzerinde uygulama yapılmış ve test için normlar oluşturulmuştur (Şavaşır ve Şahin, 1995).

Verilerin Elde Edilmesi

Uzman görüşleri temel alınarak Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde ortak olarak sıkça kullanılan psikolojik testlerden dördü araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma çerçevesinde incelenmesine karar verilen psikolojik testlerin el kitaplarına ulaşılmış ve bu testler APA tarafından geliştirilen Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları ile ITC tarafından geliştirilen test uyarlama standartları temel alınarak hazırlanan kontrol listesine göre incelenmiştir.

Kontrol listesinin hazırlanması aşamasında, ilk olarak APA tarafından 1999 yılında İngilizce olarak yayınlanan "Standarts for Educational and Psychological Testing (Eğitim ve Psikolojide Ölçme Standartları)" kitabı incelenmiş ve bu standartlardan geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme ve revizyon ile ilgili standartlar Türkçeye çevrilmiştir. Belirlenen standartlar yalnızca çeviri işleminden farklı olarak, dilsel anlamlılık da göz önünde bulundurularak yalınlaştırılmış ve kullanıcıların daha rahat anlayabileceği şekilde düzenlenmiştir. Bu standartlara ek olarak ITC tarafından belirlenen test uyarlama standartları üzerinde çalışılmış ve bu standartlar da yalınlaştırılarak Türkçeye çevrilmiştir. Tüm bu standartlar kullanılarak bir kontrol listesi (EK-2) oluşturmuştur fakat yapılan çalışmalar sonucunda belirlenen tüm standartların kullanımıyla oluşan bir listenin çok detaylı olacağı, bu aracın mevcut haliyle kullanılabilmesi için kullanıcıların üst düzey ölçme ve değerlendirme bilgisine sahip olması gerektiği düşünülmüştür. Bu nedenle uzman görüşünden de yararlanılarak, temel bilgileri içeren ve daha geniş kullanıcı grubuna hitap etmesi ve kullanıcı kolaylığı sağlaması düşünülen yeni bir kontrol listesinin hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda çalışılarak var olan kontrol listesinin kısa formu (EK-3) hazırlanmıştır, böylece hazırlanan kontrol listesi kısa ve uzun olmak üzere iki formdan oluşmuştur. Kullanıcılar kısa ya da

uzun form kontrol listesini temel alarak geliřtirdikleri ya da uyguladıkları psikolojik testi inceleyebileceklerdir.

Arařtırma kapsamına alınan psikolojik testler, el kitaplarında yer alan bilgiler doęrultusunda hazırlanan kısa form kontrol listesi çerçevesinde incelenmiřtir. Arařtırmaya dahil edilen dört psikolojik testten uyarlanmış olan Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Formu ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi Revize Edilmiş Form (WISC-R) sadece uyarlama standartlarına göre, dięer iki test, GEÇDA ve ABKÖ, ise geçerlik, güvenirlik ve test geliřtirme ve revizyon standartlarına göre incelenmiřtir. Psikolojik testlerin belirlenen standartları karřılama düzeyleri 1’den 3’e kadar puanlandırılarak belirlenmiř. Bu puanlandırmada, “1 puan bu standardın söz konusu psikolojik test için hiç karřılanmadıęı”, “2 puan kısmen karřılandıęı” ve “3 puan ise bu standardın psikolojik test için tamamen karřılandıęı” anlamını taşımaktadır.

Arařtırma kapsamında yapılan test incelemelerinin güvenirliğini saptamak amacıyla incelemeler üç hafta arayla tekrarlanmıřtır ve bu iki inceleme arasındaki tutarlılık uyum yüzdesi indeksi kullanılarak hesaplanmıřtır. İki inceleme arasındaki sürenin ne kadar olacaęı konusunda net bir bilgi bulunmazken, bu zaman aralıęının çok uzun tutulması arařtırmacının konuya tamamen yabancılaşmasına, çok kısa tutulması ise önceki incelemenin etkisi altında kalmasına neden olabilecektir. Bu gibi olumsuz etkilerin arařtırma sürecine dahil olmasını önlemek için, iki inceleme arasındaki zaman üç hafta olarak belirlenmiřtir.

Verilerin Analizi

Bu bölümde çalıřma kapsamında toplanan veriler ve kullanılan veri analiz tekniklerine yönelik açıklamalar yer almaktadır.

Analizde Kullanılan Yöntemler

Arařtırmanın amaçları çerçevesinde elde edilen verilerin analiz edilmesi için içerik analizi teknięi kullanılmıřtır. Elde edilen ham verilerin sayısallařtırılması için

frekans dağılımından yararlanılmıştır. İncelemeler arasındaki tutarlılığın belirlenmesi için ise uyum yüzdesi indeksi değeri hesaplanmıştır.

Hazırlanan kontrol listesindeki her bir psikolojik test ve her bir madde için frekans tablosu oluşturulmuş ve böylece her psikolojik testin, kontrol listesindeki standartları karşılama durumu belirlenmiştir. Daha sonra her bir psikolojik testin, geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme revizyon bölümlerindeki tüm standartları karşılama derecesi incelenmiş, frekanslar belirlenmiştir. Bu verilerin analizi SPSS 20.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında kullanılan bir diğer istatistiksel teknik ise, ölçümler arası tutarlığı saptamak ve yapılan incelemelerin güvenirliğini incelemek için kullanılan uyum yüzdesi indeksidir. Nitel araştırmalarda betimsel analizlerin ve içerik analizlerinin güvenirliği kodlamaya bağlıdır. Aynı dokümanı, aynı kategorilere bağlı kalarak inceleyen bir başkası da büyük ölçüde benzer sonuçlara ulaşmalıdır. Bu sonucun gerçekleşmesi kategorilerin açık ve net bir şekilde ifade edilmiş olmasına bağlıdır. Bu bağlamda bu çalışma kapsamında araştırmacının yaptığı kodlamaların ne kadar tutarlı olduğunun belirlenmesi amacıyla kodlama güvenirliğine bakılmıştır. Bu amaçla araştırma kapsamında incelenen dört psikolojik test üç hafta arayla tekrar incelenmiştir ve araştırmacının kendi içindeki tutarlığına bakılmıştır. Bu araştırmada kodlama güvenirliği, uyum yüzdesi indeksi hesaplanarak bulunmuştur. Uyum yüzdesi indeksi, aynı kodlamanın yapıldığı durumların mevcut tüm durumlara oranı hesaplanarak bulunan bir değerdir. Puanlayıcılar arası ya da puanlayıcı içi uyum yüzdesinin %70'den daha yüksek olması beklenmektedir (Tavşancıl ve Arslan, 2001). Miles ve Huberman(1994) tarafından önerilen uyum yüzdesi indeksinin hesaplanmasında kullanılan formül aşağıda sunulmuştur(akt: Tavşancıl ve Arslan, 2001)

Uzlaşma sayısı

Güvenirlik = -----

Uzlaşma + Uzlaşmama sayısı

Bu formüle göre, aynı puanlayıcı tarafından farklı zamanlarda iki kez kodlanan ya da farklı puanlayıcılar tarafından yapılan kodlamalardan elde edilen veriler uzlaşma gösteren ve göstermeyen olarak gruplandırılır. Daha sonra yukarıda verilen formül uygulanarak, incelemelerde yapılan kodlamalar arasındaki korelasyon belirlenir. Elde edilen eşitliğin %70'den daha yüksek sonuç vermesi beklenir. Eğer %70'den düşük bir değer elde edilirse, kodlamalar arasındaki uyumun gerekli düzeyde olmadığı sonucuna varılır (Tavşancıl ve Arslan, 2001).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde sıklıkla kullanılan psikolojik testlerin Amerikan Psikoloji Birliği ve Uluslararası Test Komisyonu tarafından belirlenen psikolojik testlerde bulunması gereken standartları karşılama düzeylerini belirlemek ve incelenen testlerin bu standartlar bakımından geliştirilmesi gereken noktaları tespit etmektir. Bu bölümde yapılan incelemeler sonucu elde edilen bulgular, araştırma amaçlarına göre yorumlanarak verilmiştir.

Bulguların sunulmasında araştırmada cevaplandırılmak üzere ele alınan soruların sırası izlenmiştir.

1. Kontrol Listesindeki Standartların Psikolojik Testler İçin Karşılanma Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında gerçekleşmesi düşünülen ilk amaç; araştırma çerçevesinde incelemeye alınan psikolojik testlerin geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme ve revizyon standartları ile uyarlama standartlarını karşılama düzeylerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma kapsamına alınan psikolojik testler hazırlanan kontrol listesi kullanılarak incelenmiştir. Belirlenen standartlardan geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme ve revizyon standartları Türkiye’de geliştirilmiş olan GEÇDA ve AKBÖ için, test uyarlama standartları ise Türkçeye uyarlanarak kazandırılmış olan WISC-R ve TKT 7-11 Yaş Formu için incelenmiştir.

İncelemeye alınan psikolojik testlerin hazırlanan kontrol listesine uygunluğunun belirlenmesi için yapılan incelemeler üç hafta arayla iki kez

gerçekleştirilmiştir. Her psikolojik testin iki kez incelenmesinin amacı, yapılan incelemelerin güvenilirliğini belirlemektir. Bu amaçla, iki inceleme için uyum yüzdesi indeksi hesaplanmıştır. Bulunan uyum yüzdesi indeksi değerleri; WISC-R için, 0.90, ABKÖ için, 0.94, TKT 7-11 Yaş Formu için 0.83 ve GEÇDA için 0.78'dir. Uyum yüzdesi indeksinin 0.70 değeri ve üstünde olması kabul edilebilir bir uyumu gösterdiğinden, her psikolojik test için yapılan incelemeler arasındaki uyumun kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tavşancıl ve Arslan, 2001).

Elde edilen bulgular hazırlanan kontrol listesinde yer alan standartların sırası izlenerek yorumlarla beraber sunulmuştur.

1.1. Geçerlik Standartlarının Karşılanma Durumuna Yönelik Bulgular

Kontrol listesinin ilk bölümünde psikolojik testlerin taşınması gereken geçerlik standartları yer almaktadır. Bu bölümde 10 geçerlik standardı bulunmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen testlerden Türkiye' de geliştirilmiş olan GEÇDA ve ABKÖ, bu standartlara göre incelenmiştir.

İnceleme sırasında, her standardın her psikolojik test için karşılanma durumu 1, 2 ve 3 olarak sayılarla belirtilmiştir. İncelenen psikolojik test için söz konusu standart "hiç karşılanmıyorsa 1 değerini", "kısmen karşılanıyorsa 2 değerini" ve "tamamen karşılanıyorsa 3 değerini" almaktadır. GEÇDA ve ABKÖ için geçerlik standartlarıyla ilgili yapılan incelemelerin sonucu Çizelge 2'de sunulmuştur.

Çizelge 2 incelendiğinde, GEÇDA' nın, psikolojik testlerde bulunması gereken geçerlik standartlarının beşinden 1 puan aldığı ve geçerlik standartlarının yarısının bu psikolojik test için hiç karşılanmadığı görülmektedir. Kalan beş geçerlik standardının dördü bu test için kısmen karşılanmaktayken, sadece bir standart bu test için tamamen karşılanmaktadır. Bu değerlere göre, bu psikolojik testin geçerlik standartlarını karşılama oldukça yetersiz kaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 2: Geçerlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılama Durumu

	Geçerlik Standartları	
	GEÇDA	ABKÖ
Psikolojik Testler		
Değerler	f	f
1-hiç karşılanmıyor	5	5
2-kısmen karşılanıyor	4	2
3-tamamen karşılanıyor	1	3
Toplam	10	10

Araştırma kapsamında geçerlik standartlarına uygunluğu incelenen diğer psikolojik test olan Akademik Benlik Kavramı Ölçeği'nin bu standartları karşılama durumuna bakıldığında (Çizelge 2), bu psikolojik testin psikolojik testlerde bulunması gereken geçerlik standartlarının beşinden 1 puan aldığı ve geçerlik standartlarının yarısının bu test için hiç karşılamadığı ortaya çıkmaktadır. Kalan beş geçerlik standardının ikisi bu test için kısmen karşılanmaktayken, diğer üç standart bu test için tamamen karşılanmaktadır.

Her iki psikolojik test için de ortak olarak hiç karşılanmayan geçerlik standartları şunlardır:

- Test puanlarını yorumlamada kullanılan kanıt ve teoriler testlerin el kitaplarında bulunmamaktadır.

- Testin belli maddeleri ya da bazı alt testleri için özel yorumlar önerilmiş, fakat bunlarla ilgili kanıtlar ve gerekçeler sunulmamıştır.
- Test yanıtlarını değerlendirirken puanlayıcıların yapabileceği olası fakat kabul edilmeyecek yorumlar için puanlayıcılar uyarılmamıştır.
- Teste dayalı olarak geliştirilen bileşik puanların ve alt puanların ağırlığına ilişkin temeller ve bu puanlandırmanın mantığı açıklanmamıştır.

Yukarıda belirtilen her iki psikolojik test için ortak olarak hiç karşılanmayan standartlar incelendiğinde, test puanlarının yorumlanmasına dayanak oluşturan kanıt ve/veya teorilerin hiç sunulmamış olduğu görülmektedir. Bu nedenle bireylerin testte gösterdiği performansın test edilen alanla ilişkilendirilmesi güçleşmektedir. Ayrıca söz konusu psikolojik testin ölçmeyi amaçladığı özelliği ne derece ölçüyor olduğunu belirlemek de zorlaşmaktadır.

Özel yorum gerektiren madde ya da alt testlerin neden farklı yorumlar gerektirdiği ABKÖ ve GEÇDA' nın el kitaplarında kullanıcıya sunulmamıştır. Test puanlayıcıların kendi yorumunu işe koşarak puanlama yapmasına engel olmak için testin el kitabında önerilen özel yorumlar detaylı olarak kanıtlarıyla beraber sunulmalıdır (APA, 1999). Testi uygulayan ya da puanlayan bireyin yaptığı puanlamadan emin olması için gerekli olan tüm bilgiler testin el kitabında sunulmuş olmalıdır. Aynı şekilde testi alan bireyin performansını değerlendirirken olası fakat kabul edilmeyecek puanlayıcı yorumları için uyarılmayan puanlayıcılar farklı yorumlamalara gidebilir, dolayısıyla test puanları bireyin gerçek performansının yanı sıra puanlayıcı hatalarını da içerebilir. Bu gibi durumlar testin geçerliğinin düşmesine sebep olurken bireyler hakkında yanlış kararlar verilmesine de neden olabilir. Bu olumsuzlukları önlemek için puanlayıcı yorumlarına açık maddeler hakkında puanlayıcılar uyarılmalıdır.

APA (1999)'ya göre, bir psikolojik test için geliştirilen alt puanların ya da bileşik puanların neden farklı puan türleri olarak oluşturulduğu ölçülen yapıyla ilişkilendirilerek sunulmalıdır. Psikolojik testin uygulanması sonucunda elde edilen her ayrı puanın mantığı açıklanmalı ve bu puanlar oluşturulurken yapılan ağırlıklandırmanın mantığı da sunulmalıdır. Ancak puan türlerinin arkasında yatan mantığın açıklanmasıyla, elde edilen bileşik puanları ya da alt test puanlarını

yorumlamak ve bireylerin performansları hakkında yorum yapmak mümkün olur. Eğer oluşturulan alt puanların mantığı açıklanmazsa, elde edilen puanın ne anlama geldiği test kullanıcılar tarafından net olarak anlaşılmayabilir.

Yukarıda belirtilen ve hem GEÇDA hem de ABKÖ için hiç karşılanmayan geçerlik standartlarına ek olarak, yalnızca GEÇDA veya yalnızca ABKÖ için hiç karşılanmayan geçerlik standartları da bulunmaktadır. Sadece GEÇDA için hiç karşılanmayan geçerlik standardı, alt test puanlarının yorumlanmasında ve bu testler arasındaki puan farklarının yorumlanmasında kullanılacak bilgilerin hiç sunulmamış olmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi GEÇDA birden fazla gelişim alanına ilişkin alt testlerden oluşmaktadır ve alt test puanlarının her biri ilgili gelişim alanına ilişkin bilgi sunmaktadır. Bu nedenle özellikle bu psikolojik test için alt test puanlarının yorumlanması büyük önem taşımakta ve bireyin hangi gelişim alanında yeterli hangi yeterlik düzeyine ait olduğuna dair bilgi vermektedir. Bu test için alt test puanlarının yorumlanmasında kullanılacak bilgilerin verilmemiş olması, alt test puanlarının birbiriyle ilişkilendirilerek sunulmasını güçleştirmekte, dolayısıyla bireyin gelişim düzeyinin, testte yer alan gelişim alanlarına göre yorumlanmasını zorlaştırmaktadır. GEÇDA için hiç karşılanmayan bu standart, ABKÖ için tamamen karşılanmaktadır.

Geçerlik standartlarından GEÇDA için kısmen karşılanmakta olan 1.5. nolu standart “Test maddelerinin evreni uygun biçimde temsil edip etmediği veya doğru puanlanması hakkında uzman yargısına başvurulmuşsa uzmanların eğitimi, deneyimi ve nitelikleri betimlenmiştir” ABKÖ için hiç karşılanmamaktadır. GEÇDA’nın el kitabında, test maddelerinin kapsam geçerliğini belirlemek amacıyla uzman yargısına başvurulduğu belirtilmektedir, fakat uzmanların eğitimi, deneyimi ve niteliklerinden bahsedilmemiştir. Bu nedenle, bu standart GEÇDA için kısmen karşılanmıştır. ABKÖ’nün el kitabında ise, uzman yargısına başvurulmuş bir durum olmadığı belirlenmiş, dolayısıyla bu standart ABKÖ için hiç karşılanmamaktadır.

Test geliştirme sürecinde uzman yargılarına birden çok aşamada başvurulabilir fakat hangi aşama olursa olsun, uzmanlardan elde edilen yargıların doğruluğu ölçeğin geçerliği için oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, uzman yargılarına başvurulduğunda, uzmanlar tarafından izlenen süreç, uzmanların deneyimi, eğitimi ve nitelikleri psikolojik testlerin el kitaplarında

sunulmalıdır. Bu sayede söz konusu testin geçerliği ile ilgili daha gerçekçi bilgilere ulaşılabilir (APA, 1999).

İncelenen her iki psikolojik test için de kısmen karşılanmakta olan geçerlik standartları şunlardır:

- Her iki psikolojik testte de testin amacı ve kullanımı ile tanımlanan evrenin bağlantısı kurulmuştur. Testlerin kapsamları belirlenirken uygulanan işlemler ayrıntılar verilmeksizin açıklanmıştır.

APA (1999), kapsam geçerliğini testin maddelerinin ölçmeyi amaçladığı evreni temsil etme derecesiyle ilişkili bir geçerlik türü olarak tanımlamıştır. Testin ölçmek istediği davranışın bütünü temsil etme derecesi olarak da tanımlanabilen kapsam geçerliğini belirlemek için yapılan işlemler detaylı olarak açıklanmalıdır. Ayrıca teste alınan maddelerin söz konusu evrenden nasıl belirlendiği her maddenin evrenle ilişkisi kurularak ve teste alınmayan olası maddeler de belirtilerek sunulmalıdır. Bu sayede kullanıcılar söz konusu testin kendi belirledikleri evreni temsil edip etmediğini belirleyerek testi kullanıp kullanmama kararı alırlar.

- İki psikolojik test için de geçerlilik kanıtlarının elde edildiği grup tanıtılmıştır, fakat detaylı bir tanıtım olmadığı için bu standart da söz konusu psikolojik testler için kısmen karşılanmaktadır.

Geçerlik kanıtlarının elde edildiği grup detaylı şekilde tanıtılmalıdır çünkü elde edilen sonuçlar büyük oranda grubun yapısından etkilenmektedir. Bireylerin eğitimsel geçmişi, gelişim düzeyleri, toplumun özellikleri, cinsiyetleri ve etnik özellikleri, bireylerin performansları ile ilişkilidir, dolayısıyla geçerlik sonuçlarını da etkilemektedir (APA, 1999). Bu nedenle test için toplanan geçerlik kanıtlarının elde edildiği grubun özellikleri testin el kitabında ayrıntılarıyla beraber sunulmuş olmalıdır. Olası test kullanıcılar testin el kitabında sunulan verileri göz önünde bulundurarak, söz konusu testin kendi uygulamayı hedeflediği gruba uygun olup olmadığı konusunda karar verebilecektir.

GEÇDA ve ABKÖ için kısmen karşılanan geçerlik standartları incelendiğinde GEÇDA için kısmen karşılanmakta olan 1.8. nolu standardın, ABKÖ için tamamen karşılanmakta olduğu belirlenmiştir. Kontrol listesinde “Testin

geçerliği bir ya da birden fazla ölçüte dayanarak belirlendiyse, bu ölçütlerin uygunluğu ve nitelikleri belirtilmiştir” olarak verilen 1.8. nolu standardın, GEÇDA için kısmen karşılanma nedeni, bu testin ölçüt geçerliğini belirlemek için Denver Gelişimsel Tarama Testi’ nin kullanılmış olmasına rağmen, bu ölçütün seçilme nedeninin ve niteliklerinin detaylı olarak sunulmamış olmasıdır. ABKÖ’ de ise cinsiyet, yaş ve akademik başarı ölçüt olarak belirlenmiş ve testin geçerliği bu ölçütler ile test puanları arasındaki ilişki belirlenerek kestirilmeye çalışılmıştır. Bu ölçütler ve neden incelemeye alındıkları söz konusu psikolojik testle ilişkilendirilerek detaylı olarak betimlenmiştir, dolayısıyla bu standart ABKÖ için tamamen karşılanmaktadır.

İncelenen geçerlik standartlarından her iki psikolojik test için de tamamen karşılanmakta olan tek bir standart vardır. Bu standart testin uygulanacağı grup ya da grupların sınırlandırılmış olmasını ve testle ölçülecek yapının betimlenmiş olmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Her iki psikolojik testin el kitabında da testlerin uygulanabilir olduğu gruplar belirtilmiş ve sınırlandırılmıştır ve testle ölçülmesi hedeflenen psikolojik yapı /yapılar her iki psikolojik test için de açıkça betimlenmiştir.

Geçerlik standartlarının her iki test için karşılanma durumu özet olarak Çizelge 3’te sunulmuştur.

Çizelge 3: Geçerlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumuna İlişkin Özet Tablo

Geçerlik Standartları	GEÇDA	ABKÖ
Test puanlarının tüm yorumlarına ilişkin geçerlik kanıtları sunulmuştur.	Hiç karşılanmadı.	Hiç karşılanmadı.
Testin uygulanacağı grup/gruplar sınırlandırılmış ve testle ölçülecek yapı betimlenmiştir.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Testin amacı ve kullanımı ile tanımlanan evrenin bağlantısı kurulmuştur. Test kapsamı belirlenirken uygulanan işlemler açıklanmıştır.	Kısmen karşılandı.	Kısmen karşılandı.

Geçerlik Standartları	GEÇDA	ABKÖ
Geçerlilik kanıtlarının elde edildiği grup ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır.	Kısmen karşılandı.	Kısmen karşılandı.
Test maddelerinin kapsam geçerliği ile ilgili uzman yargısına başvurulmuşsa uzmanların eğitimi, deneyimi ve nitelikleri betimlenmiştir.	Kısmen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Testin belli maddeleri ya da bazı alt testleri için özel yorumlar önerilmişse, bununla ilgili kanıtlar ve gerekçeler sunulmuştur.	Hiç karşılanmadı.	Hiç karşılanmadı.
Bazı test maddelerinin olası fakat kabul edilmeyecek yorumları varsa, puanlayıcı buna karşı uyarılmıştır.	Hiç karşılanmadı.	Hiç karşılanmadı.
Testin geçerliği bir ya da birden fazla ölçüte dayanarak belirlendiyse, bu ölçütlerin uygunluğu ve nitelikleri belirtilmiştir.	Kısmen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Teste dayalı olarak bileşik puanlar geliştirilmişse, alt puanların ağırlığına ilişkin temeller ve mantık açıklanmıştır.	Hiç karşılanmadı.	Hiç karşılanmadı.
Alt test puanlarının yorumlanmasında ve bu testler arasındaki puan farklarının yorumlanmasında kullanılacak bilgiler açıkça verilmiştir.	Hiç karşılanmadı.	Tamamen karşılandı.

1.2. Güvenirlik Standartlarının Karşılanma Durumuna Yönelik Bulgular

Kontrol listesinin ikinci bölümünde psikolojik testlerin sahip olması gereken güvenilirlik standartları yer almaktadır. Bu bölümde 10 güvenilirlik standardı bulunmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen testlerden Türkiye’de geliştirilmiş olan GEÇDA ve ABKÖ bu standartlara göre incelenmiştir.

Güvenirlik standartlarına uygunluğu incelenen ABKÖ ve GEÇDA için kontrol listesinin güvenilirlik standartları bölümünde yer alan tüm standartlar incelemeye alınamamıştır. Kontrol listesinde yer alan on güvenilirlik standardından ABKÖ için sekizi incelemeye alınırken, GEÇDA için dokuz güvenilirlik standardı incelenmiştir.

İncelemeler sırasında, güvenilirlik standartlarına uygunluğu incelenen testlerden GEÇDA için on güvenilirlik standardının birinin (2.7.standart) incelenmeye alınmaması gerektiğine karar verilmiştir. Bu test için inceleme dışında tutulan standart, söz konusu testin kısa ve uzun olarak iki forma sahip olması durumunda incelenmesi gereken bir standarttır. Fakat bu test tek bir formdan

oluştugu için, bu standart bu test için inceleme dışı bırakılmıştır. Yapılan analizler sonucu, kalan dokuz güvenirlik standardının beşinin bu test için hiç karşılanmadığı, diğer dört standardın ise bu test için tamamen karşılandığı görülmektedir.

İnceleme sırasında, her standardın her psikolojik testte karşılanma durumu 1, 2 ve 3 olarak sayılarla belirtilmiştir. İncelenen psikolojik test için söz konusu standart “hiç karşılanmıyorsa 1 değerini”, “kısmen karşılanıyorsa 2 değerini” ve “tamamen karşılanıyorsa 3 değerini” almaktadır. Her iki psikolojik test için yapılan incelemelerin sonucu Çizelge 4’te sunulmuştur.

Çizelge 4: Güvenirlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumu

Psikolojik Testler	Güvenirlik Standartları	
	GEÇDA	ABKÖ
Değerler	f	f
1-hiç karşılanmıyor	5	8
2-kısmen karşılanıyor	-	-
3-tamamen karşılanıyor	4	-
Toplam	9	8

İncelemeye alınan diğer test olan ABKÖ için güvenirlik standartlarının karşılanma durumuna bakıldığında (Çizelge 4), on güvenirlik standardının sekizinin bu test için incelemeye alındığı, iki standardın inceleme dışı tutulduğu görülmektedir. İnceleme dışında tutulan standartlardan ilki, incelenen testin kısa ve uzun olmak üzere iki forma sahip olması durumunda sorgulanması gereken bir standarttır. Söz konusu psikolojik testin tek bir formu bulunduğundan, ilgili standart

bu test için inceleme dışında bırakılmıştır. Bu psikolojik test için inceleme dışında bırakılan bir diğer standart da testin puanlamasına öznel yargıların karışma olasılığı durumunda gözetilmesi gereken standarttır. Söz konusu testin puanlaması testi alan birey tarafından gerçekleştirilmektedir, dolayısıyla puanlayıcı testi yanıtlayan kişiyle aynıdır ve bu sebeple, puanlayıcılar arası tutarlılığın çalışılması anlamlı olmayacaktır. Bu test için inceleme dışı bırakılan iki standart dışında, incelenemeye alınan sekiz standardın tamamının bu test için hiç karşılanmadığı tespit edilmiştir.

Bu iki test için de ortak olarak hiç karşılanmayan güvenilirlik standartları şunlardır:

- Yorumlanan toplam puan, alt test puanı ya da puanlar kombinasyonu için güvenilirlik bilgileri sağlanmamıştır.
- Farklı gruplarda beklenen ölçmenin standart hatası hesaplanmamış ve güvenilirlik belirleme işlemleri gerçekleştirilmemiştir.
- Testin izin verilen farklı uygulamaları için güvenilirlik kestirim işlemleri yapılmamıştır.
- Test puanlarının tüm yorumlamaları için ölçmenin standart hatası belirlenmemiştir.

Her iki test için hiç karşılanmayan güvenilirlik standartları incelenirse, yorumlanacak puan türleri için güvenilirlik bilgilerinin sağlanmadığı görülür. APA (1999)'da belirtildiği gibi, eğer bir testten toplam puan dışında farklı puanlar da elde ediliyor ve yorumlanıyorsa, GEÇDA ve ABKÖ' de olduğu gibi, bu test için yapılan güvenilirlik kestirimleri ve belirlenen ölçmenin standart hatası sadece toplam puana yönelik olmamalıdır. Toplam puan için yapılan güvenilirlik kestirimlerinden tutarlı sonuçlar elde ediliyor olsa bile, alt test puanları için aynı düzeyde tutarlı sonuçlar elde edilemeyebilir. Yorumlanacak her puan türü için kullanıcılara güvenilirlik bilgileri sağlanmalıdır, ancak bu durumda kullanıcı söz konusu psikolojik testten elde ettiği puanların kesinliği konusunda bilgi sahibi olur.

Psikolojik testlerin farklı gruplar için farklı koşullarda uygulanmasına izin verilebilir ya da böyle bir zorunluluk ortaya çıkabilir. Örneğin, görme engelli bireylerde testin uygulanması işitsel cihazlar kullanılarak gerçekleştirilebilir ya da bireysel uygulanması gereken testlerin, bir gruba uygulanma zorunluluğu ortaya

ıkabilir. Her grup testinin bireysel olarak uygulanması mmknken, her bireysel testin grup olarak uygulanması mmkn deėildir. Bu gibi uygulamaların test puanlarını nasıl etkileyeceėi konusunda kullanıcılara ngr kazandırmak iin farklı gvenirlik analizleri yapılmalı ve kullanıcılar uyarılmalıdır (APA, 1999).

Daha nce de belirtildiėi gibi ABK iin hibir gvenirlik standardı karřılanmamaktadır. Bu nedenle, yukarıda belirtilen drt gvenirlik standardı dıřında, ABK iin hi karřılanmayan drt gvenirlik standardı daha belirlenmiřtir. Bu standartla řunlarıdır:

- Gvenirlik analizlerinde kullanılan grup detaylı olarak tanıtılmamıřtır.
- Farklı yař ya da sınıf seviyeleri iin test normları sunulmuř olmasına raėmen, bu gruplar iin ayrı gvenirlik bilgileri sunulmamıřtır.
- Testin gvenirlik analizlerinde kullanılan yntem ve istatistiksel teknikler sunulmamıřtır.
- Test gvenirliėini belirlemek iin kullanılan yntemler testin ok faktrl yapısına uygun olarak seilmemiřtir.

Yukarıda belirtilen ABK iin hi karřılanmayan standartların ilk , GEDA iin tamamen karřılanmakta ve sonuncusu ise GEDA iin hi karřılanmamaktadır. Bu standartlara ek olarak ABK’de inceleme dıřında tutulan “puanlamanın znel yargılardan etkilenmemesi iin puanlayıcılar arası tutarlılık incelenmiřtir” standardı GEDA iin tamamen karřılanmaktadır. Puanlayıcılar arası tutarlılıėın, puanlama yorumlarına znel yargılar karıřması durumunda ok nemli rol olduėu APA (1999)’da belirtilmektedir. Bu gibi durumlarda hem puanlayıcılar arası tutarlılıėa hem de aynı puanlayıcının farklı zamanlarda yaptığı puanlamalar arasındaki tutarlılıėa bakılmalıdır. Puanlayıcının kendi puanları arasındaki deėiřimler farklı bir hata kaynaėı iken, puanlayıcıdan puanlayıcıya deėiřen durumlarda farklı bir hata kaynaėı olur. Mmkn olduėu durumlarda her iki hatanın da kestiriminin yapılması nerilir.

Gvenirlik analizlerinde kullanılan grup, elde edilen sonuların yorumlanmasında byk nem tařır. Analizlerin yapılması sırasında kullanılan grubun byklė, demografik zellikleri, yařı, cinsiyeti ve eėitim durumları gibi nitelikleri, potansiyel kullanıcılara kendi rneklem grubundan elde edeceėi gvenirlik verileri iin ngr saėlar (APA, 1999). ABK ’nn el kitabında

güvenirlik analizlerinde kullanılan grubun sadece farklı sosyo-ekonomik düzeyden ve ortaokul III. sınıf ile lise I. sınıf öğrencilerinden oluştuğu belirtilmektedir, dolayısıyla ilgili güvenilirlik standardı ABKÖ için hiç karşılanmamaktadır.

Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları (1999) kitabında, farklı yaş gruplarında ya da farklı sınıflarda uygulanması önerilen testler için, yaş ya da sınıf gruplarının performans düzeyi değişebileceği için, her gruba yönelik güvenilirlik analizlerinin gerekli olduğu vurgulanmıştır. Eğer test bireyleri özellikle cinsiyet ya da sınıf seviyesine göre ayırt etme amacı taşıyorsa, her gruba göre güvenilirlik analizleri mutlaka sunulmalıdır. ABKÖ farklı yaş ya da sınıf seviyelerinde uygulanabilmektedir fakat bu yaşlara ya da sınıf seviyelerine göre güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmemiştir.

APA (1999)'ya göre, psikolojik testlerin güvenilirlik analizlerinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler detaylarıyla sunulmalıdır. Test tekrar test uygulaması yoluyla güvenilirlik kestirim işlemleri gerçekleştirilmişse her iki uygulama arasında geçen süre rapor edilmelidir. Böylece testi uygulamaya karar veren araştırmacılar da, test sonuçlarının güvenilirliğini incelemek için hangi işlemlerin uygun olduğunu bilecek ve kendi uygulaması sonrasında da bu işlemleri belirtildiği gibi gerçekleştirebilecektir. Psikolojik testlerin güvenilirlik analizlerinde kullanılan yöntemler testin çok faktörlü yapısı gözeticilerle seçilmelidir. ABKÖ çok faktörlü yapıdan oluşmasına rağmen, sadece tüm ölçek için güvenilirlik analizleri yapılmış, alt boyutlar için herhangi bir analiz yapılmamıştır.

Güvenirlik incelemelerine göre elde edilen bulgulara bakıldığında, ABKÖ için incelemeye alınan güvenilirlik standartlarının hiçbirinin karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir anlatımla, ABKÖ için gerçekleştirilen güvenilirlik kestirim çalışmalarının yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. GEÇDA için ise karşılanmayan dört güvenilirlik standardı bulunmaktadır ve bu sonuçta, bu test için yapılan güvenilirlik çalışmalarının da yeterli olmadığının açık bir göstergesidir.

Her iki psikolojik test için yapılan güvenilirlik standartları incelemelerini içeren özet bir tablo Çizelge 5'te sunulmuştur.

Çizelge 5: Güvenirlik Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılama Durumuna İlişkin Özet Tablo

Güvenirlik Standartları	GEÇDA	ABKÖ
Yorumlanacak her toplam puan, alt test puanı ya da puanların kombinasyonu için, bu puanlara ilişkin güvenirlğe ilişkin tahminler sunulmuştur.	Hiç karşılanma dı.	Hiç karşılanma dı.
Test puanlarının güvenirlğinin hesaplanmasında kullanılan her yöntem açıkça tanımlanmış ve bu yöntemlerde kullanılan istatistiksel teknikler sunulmuştur.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanma dı.
Güvenirlik analizlerinde ve betimsel analizlerde kullanılan örneklem grubunun seçilme süreçleri rapor edilmiştir.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanma dı.
Testin uygulanma sürecinde önemli değişikliklere izin veriliyorsa, örneklem sayısı yeterli oldukça her uygulamada elde edilen puanlar için ayrı güvenirlik analizleri sunulmuştur.	Hiç karşılanma dı.	Hiç karşılanma dı.
Testin puanlanmasına öznel yargıların karışması olasılığı söz konusu ise, puanlayıcılar arası tutarlılık ve puanlayıcının birden fazla uygulanan ölçme uygulamalarındaki tutarlılığına dair kanıtlar sağlanmıştır.	Tamamen karşılandı.	İncelenme-ye alınmadı.
Testin birkaç farklı sınıf s ya da yaş seviyesinde gruplarda uygulanması söz konusu ise ve her sınıf ya da yaş grubu için ayrı normlar sunulmuşsa, her grup ya da yaş seviyesi için ayrı güvenirlik bilgileri sunulmuştur.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanma dı.
Farklı alt gruplarda beklenen ölçmenin standart hatasının ve güvenirlik katsayısının büyük oranda değişebileceğine dair genel olarak deneysel ve teorik sebepler varsa, her grupla ilgili güvenirlik bilgisi sağlanmıştır.	Hiç karşılanma dı.	Hiç karşılanma dı.
Test maddelerinin bir kısmı ya da alt testler kısmen farklı bir eğilimi ya da yeteneği ölçmek üzere hazırlanmışsa, güvenirlik tahmini için uygulanan işlemler testin çok faktörlü yapısına uygun olarak uygulanmıştır.	Hiç karşılanma dı.	Hiç karşılanma dı..
Ölçmenin standart hatası testin önerilen tüm yorumlamalarında kullanılacak puanlar için rapor edilmiştir.	Hiç karşılanma dı.	Hiç karşılanma dı.

1.3. Test Geliştirme ve Revizyon Standartlarının Karşılama Durumuna Yönelik Bulgular

Kontrol listesinin üçüncü bölümünde, “Psikolojik testlerin sahip olması gereken test geliştirme ve revizyon standartları” yer almaktadır. Bu bölümde 15

standart bulunmaktadır ve araştırma kapsamında incelenen testlerden Türkiye’de geliştirilmiş olan GEÇDA ve ABKÖ’ nün bu standartlara uygunluğu incelenmiştir.

Test geliştirme ve revizyon bölümünde yer alan 15 standarttan GEÇDA için 14’ü incelemeye alınırken, ABKÖ için 12 standart incelemeye alınmıştır. Her iki test içinde bazı standartlar inceleme dışında tutulmuştur. Bunlardan GEÇDA için inceleme dışında tutulan standart “farklı ağırlıklandırılmış maddelerden oluşan testler için incelenmesi gereken bir standarttır” ve bu testin tamamı eşit ağırlıklandırılmış maddelerden oluştuğu için, bu standart GEÇDA için inceleme dışında bırakılmıştır.

ABKÖ için bu bölümde incelemeye alınmayan üç standart bulunmaktadır. Bunlardan ilki 3.10. nolu standarttır ve “testte açık uçlu maddeler bulunması durumunda puanlayıcıya sunulması gereken puanlama kriterleri ile ilgilidir.” Söz konusu testte açık uçlu bir madde bulunmadığı için bu standardın bu test için inceleme dışı tutulmasına karar verilmiştir. Bu test için inceleme dışında tutulmasına karar verilen diğer bir standart ise 3.11. nolu standarttır ve GEÇDA’ da için de inceleme dışında bırakılan bu standart “test maddelerinin farklı ağırlıklandırılmış olması durumunda işe koşulan bir standarttır”. ABKÖ eşit ağırlıklandırılmış maddelerden oluştuğu için, bu standardın incelenmeye alınmasına gerek duyulmamıştır. İnceleme dışı tutulan son standart ise “puanlayıcıların seçimi ve eğitimi ile ilgili olan standarttır”. ABKÖ bireyin kendi puanlamasına dayandığı için tek puanlayıcı bireydir ve farklı puanlayıcılara ihtiyaç duyulmuyor olması bu standardın inceleme dışında tutulmasının gerekçesini oluşturmuştur.

İnceleme sırasında, her standardın her psikolojik test için karşılanma durumu 1, 2 ve 3 olarak sayılarla belirtilmiştir. İncelenen psikolojik test için söz konusu standart “hiç karşılanmıyorsa 1 değerini”, “kısmen karşılanıyorsa 2 değerini” ve “tamamen karşılanıyorsa 3 değerini” almaktadır. Her iki psikolojik testin test geliştirme ve revizyon standartlarına uygunluğu belirlemeye yönelik incelemelerin sonucu aşağıdaki Çizelge 6’da sunulmuştur.

Çizelge 6: Test Geliştirme ve Revizyon Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumu

Test Geliştirme ve Revizyon Standartları		
Psikolojik Testler	GEÇDA	ABKÖ
Değerler	f	f
1-hiç karşılanmıyor	2	5
2-kısmen karşılanıyor	5	2
3-tamamen karşılanıyor	7	5
Toplam	14	12

İncelemeler sonucunda her iki test için de tamamen karşılandığı belirlenen test geliştirme ve revizyon standartları aşağıda verilmiştir:

- Her iki testte de madde türleri, cevaplama biçimleri, puanlama ve test uygulama işlemleri, testin amacına, ölçülecek özelliğe ve testi alması hedeflenen grubunun özelliklerine dayanılarak seçilmiştir.
- İki psikolojik testte de uygulayıcılar için hazırlanan yönergeler açık bir şekilde sunulmuştur.
- Cevaplayıcılar için hazırlanan yönergeler her iki testte de yeterince ayrıntılıdır. Uygun durumlarda materyal ve alıştırma örnekleri ya da soru örnekleri verilmiştir.

Yukarıda belirtilen standartlar her iki psikolojik test için de tamamen karşılanmaktadır. Bu standartlara ek olarak sadece GEÇDA ve sadece ABKÖ tarafından tamamen karşılanan standartlar da vardır. Yalnızca GEÇDA için tamamen karşılanmakta olan standartlar şunlardır:

- Test alanla ve ölçme ile ilişkili, test geliřtirenler dıřında kalan uzmanlar tarafından gözden geçirilmiřtir.
- Test maddelerinin farklı kategorilere ve alt testlere göre sınıflama iřlemleri ile yapılan sınıflamanın netlięi ve bu sınıflamanın ölçülen özellięe uygunluęu belirtilmiřtir.
- Test yönergeleri testin kapsamını, testte bulunan madde sayısını, madde formatını ve madde ve alt test düzenlemelerini tanımlamaktadır.
- Testi cevaplayanların açık uçlu maddelerdeki performansını deęerlendirirken puanlayıcılar tarafından kullanılacak kriterler belirtilmiřtir.

GEÇDA için tamamen karřılanmakta olan bu standartlardan ilk ikisi ABKÖ için hiç karřılanmamaktadır. ABKÖ' nün geliřtirilme sürecinde hiçbir uzman görüşüne bařvurulmamıřtır. Testin ölçmeyi hedefledięi alanla ve ölçme deęerlendirme ile ilgili, test geliřtirenler dıřında kalan bireyler tarafından gözden geçirilmesi, testin geliřtirilme sürecine büyük katkı saęlar. Uzmanlar kapsamın geçerlięi hakkında, yönergeler hakkında önerilerde bulunarak, testin geliřtirilme sürecine katkıda bulunabilirler. Bu nedenle test geliřtirme sürecinde uzman yargılarına birden çok ařamada bařvurulabilir (APA, 1999).

Yukarıda belirtilen ve GEÇDA için tamamen karřılanan test geliřtirme ve revizyon standartlarından ikicisi de ABKÖ için hiç karřılanmamaktadır. ABKÖ birden fazla yetenek ve ilgi alanını ölçmek üzere geliřtirilmiřtir fakat maddelerin bu alt testlere göre nasıl sınıflandıęına iliřkin herhangi bir bilgi verilmemiřtir. Yukarıda belirtilen ve GEÇDA için tamamen karřılanan bu standartlardan üçüncüsü ise ABKÖ için kısmen karřılanmaktadır. ABKÖ' de yer alan yönergeler testin kapsamına, testte bulunan madde sayısına ve madde düzenlemelerine yönelik bilgiler sunmamakta sadece madde formatını tanımlamaktadır. Bir psikolojik testin standart bir řekilde uygulanması için cevaplayıcılar için hazırlanan yönergeler gerekli ve önemlidir. APA (1999)'ya göre, test yönergeleri ne kadar açık ve net olursa, uygulayıcı ve testi alan bireyler arasındaki iletiřim o kadar az olması beklenir ve test, uygulayıcıların ve bireylerin yorumlamalarından uzak bir řekilde, herkes için aynı řekilde uygulanır.

Her iki test için de tamamen karşılanan standartlardan farklı olarak yalnızca ABKÖ için tamamen karşılanmakta olan iki standart bulunmaktadır. Bunlar; a) testin uygulama koşullarının bir test cevaplayıcıdan diğerine ya da bir gruptan diğerine değişebileceğinden dolayı kabul edilebilir olan değişikliklerin belirtilmiş olması ve bu değişikliklerin kabul edilebilir olma nedenlerinin belgelendirilmiş olması, b) testin amaçlarının, test edilen özelliğin tanımının ve testin özellikleri ile test maddelerinin açıkça belirtilmiş olmasıdır. ABKÖ için tamamen karşılanan bu standartlardan ilki GEÇDA için hiç karşılanmamaktadır. GEÇDA' nın el kitabında testin uygulama koşullarından ya da testi alan bireylerden dolayı gerçekleşebilecek olası değişikliklere yer verilmemiştir. ABKÖ için tamamen karşılanmakta olan bu standartlardan ikincisi ise GEÇDA için kısmen karşılanmaktadır. GEÇDA' nın el kitabında, test edilen özelliğin tanımına, testin özelliklerine ve testte kullanılan madde yapısına ilişkin bilgilere yer verilmemiş olması, ilgili standardın bu test için kısmen karşılanmasına neden olmuştur.

Test geliştirme ve revizyon standartları bakımından her iki test için de kısmen karşılanan tek bir standart bulunmaktadır. Bu standart, madde seçiminin hangi süreçle yapıldığı ve madde seçiminde hangi verilerin kullanıldığının rapor edilmiş olması ile ilgili standarttır. Her iki psikolojik testte de madde seçimi ve maddelerin test dışında bırakılmasıyla ilgili bilgiler verilmiş fakat madde seçiminde kullanılan veriler ve bu süreç detaylı olarak sunulmamıştır. Bu standarda ek olarak sadece GEÇDA tarafından kısmen karşılanmakta olan üç test geliştirme ve revizyon standardı daha bulunmaktadır. Bu standartlar şunlardır:

- Maddelerin geliştirilmesi, gözden geçirilmesi, denenmesi ve madde havuzundan seçilmesinde uygulanan işlemler belirtilmiştir.
- Testin gözden geçirilme sürecinde, maddelere ve cevaplama biçimlerine yönelik uzman yargılarına başvurulmuştur, fakat uzmanların eğitimi, deneyimi ve niteliklerinden bahsedilmemiştir.
- Puanlayıcıların seçimi, eğitimi ve puanları tanımlama/betimleme nitelendirme süreçleri ile ilgili işlemler test geliştirici tarafından yüzeysel olarak rapor edilmiştir, ayrıntılar üzerinde durulmamıştır.

GEÇDA için kısmen karşılanmakta olan bu standartlardan ilk ikisi ABKÖ için hiç karşılanmamaktadır, sonuncusu ise ABKÖ için incelemeye alınmayan

standartlar arasındadır. ABKÖ' nün el kitabında, maddelerin geliştirilme, gözden geçirilme, denenme ve seçilme işlemlerine ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Söz konusu psikolojik testin el kitabında yalnızca bölümlere göre madde sayıları verilmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi ABKÖ'nün geliştirilmesi sırasında hiçbir uzman yargısına başvurulmamıştır, dolayısıyla uzmanların nitelikleri ve eğitimlerinden bahsetmek ABKÖ için mümkün değildir.

Son olarak test geliştirme ve revizyon standartlarından birinin her iki test için de hiç karşılanmadığı belirlenmiştir. Bu standart, “test geliştirme sürecine dayanan yeterli sayıda kanıt toplanması ve rapor edilmesi ile ilgili standarttır”. Söz konusu standardın her iki test için de hiç karşılanmıyor olması, her iki psikolojik testte de, test geliştirme sürecinin nasıl geliştiğine dair hiçbir kanıtın toplanmamış olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Test geliştirme sürecinde toplanan kanıtların testin geçerliğine dair bilgiler sağladığı göz önünde bulundurulursa, bu standardın her iki testte de karşılanmıyor olması, söz konusu psikolojik testlerin geçerliğini olumsuz etkileyebilmektedir.

Her iki psikolojik test için de incelen test geliştirme ve revizyon standartlarını ve standartların bu testler için karşılanma durumu özet olarak Çizelge 7’de sunulmuştur.

Çizelge 7: Test Geliştirme ve Revizyon Standartlarının GEÇDA ve ABKÖ İçin Karşılanma Durumuna İlişkin Özet Tablo

Test Geliştirme ve Revizyon Standartları	GEÇDA	ABKÖ
Test geliştirme sürecine dayanan yeterli sayıda kanıt toplanmış ve rapor edilmiştir.	Hiç karşılanmadı.	Hiç karşılanmadı.
Testin amacı / amaçları, test edilen özelliğin tanımı ve testin özellikleri ve maddeleri açıkça belirtilmiştir.	Kısmen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Test yönergeleri testin kapsamını, testte bulunan madde sayısını, madde formatını ve madde ve alt test düzenlemelerini tanımlamıştır.	Tamamen karşılandı.	Kısmen karşılandı.
Madde türleri, cevaplama biçimleri, puanlama ve test uygulama işlemleri, testin amacına, ölçülecek özelliğe ve testi alması hedeflenen grubunun özelliklerine dayanılarak seçilmiştir.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.

Test Geliştirme ve Revizyon Standartları	GEÇDA	ABKÖ
Test yönergeleri alanla ve ölçme ile ilişkili, test geliştirenler dışında kalanı uzmanlar tarafından gözden geçirilmiştir.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Maddelerin geliştirilmesi, gözden geçirilmesi, denenmesi ve madde havuzundan seçilmesinde uygulanan işlemler belirtilmiştir.	Kısmen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Madde seçiminin hangi süreçle yapıldığı, madde seçiminde hangi verilerin kullanıldığı, madde güçlüğü, madde ayırt ediciliği gibi, rapor edilmiştir.	Kısmen karşılandı.	Kısmen karşılandı.
Testin gözden geçirilme süreci, deneysel analizleri ve maddelere ve cevaplama biçimlerine yönelik uzman yargılarına başvurulmuştur.	Kısmen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Test maddeleri test yönergelerine göre farklı kategorilere ya da alt testlere ayrılmışsa sınıflama işlemleri ve bu sınıflamanın netliği ile uygunluğu belirtilmiştir.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Testi cevaplayanların açık uçlu maddelerdeki performansını puanlarken kullanılacak kriterler belirtilmiştir.	Tamamen karşılandı.	İncelemeye alınmadı.
Uygulayıcı için hazırlanan yönergeler yeterince açıktır ve vurgulanarak sunulmuştur.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Testi cevaplayacaklar için hazırlanan yönergeler yeterince ayrıntılıdır. Uygun durumlarda materyal ve alıştırma örnekleri ya da soru örnekleri verilmiştir.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Test geliştirici testin uygulama koşullarının kabul edilebilir değişiklikler belirtilmiş ve bu farklı koşulların kabul edilebilir olma sebepleri belgelendirilmiştir.	Hiç karşılanmadı.	Tamamen karşılandı.
Puanlayıcıların seçimi, eğitimi, ve puanları tanımlama/betimleme niteleme süreçleri test geliştirici tarafından rapor edilmiştir.	Kısmen karşılandı.	İncelemeye alınmadı.

1.4. Test Uyarlama Standartlarının Karşılanma Durumuna Yönelik Bulgular

Kontrol listesinin son bölümünde uyarlanmış olan testler için karşılanması gereken standartlar yer almaktadır. Bu bölümde 15 standart bulunmakta ve araştırma kapsamında incelenen testlerden uyarlanmış olan testler, Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Revize Edilmiş Form ve Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu bu standartlara göre incelenmiştir.

İnceleme sırasında, her standardın her psikolojik testte karşılanma durumu 1, 2 ve 3 olarak sayılarla belirtilmiştir. İncelenen psikolojik test için söz konusu standart “hiç karşılanmıyorsa 1 değerini”, “kısmen karşılanıyorsa 2 değerini” ve

“tamamen karşılanıyorsa 3 değerini” almaktadır. Her iki psikolojik test için yapılan incelemelerin sonucu Çizelge 8’de sunulmuştur.

Çizelge 8: Test Uyarlama Standartlarının WISC-R ve TKT 7-11 Yaş Formu İçin Karşılanma Durumu

Test Uyarlama Standartları		
Psikolojik Testler	WISC-R	TKT 7-11
Değerler	f	f
1-hiç karşılanmıyor	1	7
2-kısmen karşılanıyor	-	-
3-tamamen karşılanıyor	14	8
Toplam	15	15

Çizelge 8 incelendiğinde, WISC-R için on beş uyarlama standardının sadece birinin hiç karşılanmadığı, diğer on dört standardın bu test için tamamen karşılanmakta olduğu görülmektedir. Bu test için hiç karşılanmayan bir standart bulunmaktadır ve bu standart “testin uyarlanmış hali ile orijinal halinin eşitliğini desteklemek için yapılan işlemlerin raporlaştırılmasıyla ilgilidir.” WISC-R için hiç karşılanmayan bu standart incelemeye alınan diğer psikolojik test olan TKT 7-11 Yaş Formu için de hiç karşılanmamaktadır ve her iki psikolojik testin el kitabında da testlerin uyarlanmış hali ile orijinal hallerinin eşitliğini sağlamak için yapılan işlemlerden bahsedilmemiştir.

Çizelge 8’de görüldüğü gibi, TKT 7- 11 Yaş Formu için 8 test uyarlama standardı tamamen karşılanmakta ve 7 uyarlama standardı hiç karşılanmamaktadır.

Test uyarlama standartlarına göre incelenen WISC-R ve TKT 7-11 Yaş Formu için ortak olarak tamamen karşılanan 8 standart belirlenmiştir. Bu standartlar şunlardır:

- Testi uyarlayanlar uyarlanan ölçeğin geçerliliğine dair bilgileri toplamışlardır.
- Testin uygulanmasını etkileyebilecek çevresel faktörler hedef gruplarda orijinal gruplara olabildiğince denk olacak şekilde düzenlenmiştir.
- Testi uyarlayanlar olası problemleri öngörüp bu problemleri çözebilmek için uygun materyaller ve yönergeler hazırlamışlardır.
- Testin el kitabı testle ilgili bütün özellikleri ve testin yeni bir kültüre uyarlanması durumundaki tüm gereksinimleri içermektedir.
- Testin uygulama eğitimleri hedef dilde gerçekleştirilmiştir.
- Testin el kitabında testle ilgili uyulması gereken kesin kurallar bulunmaktadır.
- Testi uyarlayanlar, testin uygulanacağı evrende testi alanların performansını etkileyebilecek sosyo-kültürel ve çevresel özellikler ile ilgili bilgilere sahiptir. Bu değişkenlerin test puanlarına olan etkilerinin yorumlanması ile ilgili prosedürler testi uyarlayanlar tarafından öne sürülmüştür.
- Testin uygulandığı evrenlerin örneklemeleri arasındaki puan farkları görünen değer olarak kabul edilmemiş, puan farklılıkları görgül kanıtlarla araştırılmıştır.

Yukarıda belirtilen standartlara ek olarak sadece WISC-R için ve sadece TKT 7-11 Yaş Formu için tamamen karşılanmakta olan standartlar belirlenmiştir. Bu standartlardan sadece WISC-R için tamamen karşılanan standartlar şunlardır:

- Çalışmanın ana amaçları göz önünde bulundurularak testin orijinal formu ile hedef dildeki formu arasındaki kültürel farklılıkların etkileri olabildiğince azaltılmıştır.
- Uyarlanan test ile ölçülmek istenen özelliğin çalışma yapılan evrendeki test veya ölçeklerle örtüşme düzeyi belirlenmiştir.

- Testi uyarlayanlar araştırma yapılan evrendeki bütün dilsel ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak, test yönergelerini, test maddelerini ve testin puanlamasını hedef evrenin kültürel ve dil yapısına uygun olarak oluşturmuştur.
- Testi uyarlayanlar test tekniklerinin seçimi, madde formatı, test düzeni ve diğer yapılması gereken işlemleri araştırmanın yapılacağı evrene uygun olmasını sağlamıştır.
- Testi uyarlayanlar, uyarlama sürecinin doğru işlemesi ve diller arası eşitlik sağlanması için hem dilsel hem de psikolojik açıdan sistematik bir yol izlemiştir.
- Uyarlama işlemleri sırasında, uyarlanan her maddenin orijinal testteki maddelere denk olması gözetilmiştir.

Yukarıda belirtilen ve WISC-R için tamamen karşılanmakta olan standartların hiçbirisi TKT 7-11 Yaş Formu için karşılanmamaktadır. TKT 7-11 Yaş Formu yukarıda belirtilen tüm standartlardan 1 değerini alarak, söz konusu standartların hiçbirini kısmen dahi karşılayamamıştır. TKT 7-11 Yaş Formu için karşılanmayan standartlar kontrol listesinde yer alan toplam test uyarlama standartlarının neredeyse yarısı kadardır ve bu standartların bu test için hiç karşılanmıyor olması, bu psikolojik testin uyarlanma sürecinde oldukça önemli eksikliklerin olduğu anlamına gelmektedir.

TKT 7-11 Yaş Formu için hiç karşılanmayan standartlardan biri, orijinal form ile hedef form arasındaki kültürel farkların etkisinin azaltılmadığıdır. Uyarlama çalışmalarında esas olan amaç, uyarlanacak testin söz konusu kültüre kazandırılmasıdır, dolayısıyla orijinal formda ölçülen yapının hedef formda da hedef kültürün temel alınarak ölçülmesi amaçlanır. Kültürel farklılıkların azaltılmadığı bir çalışma, uyarlama çalışmasından çok bir çeviri çalışmasına benzer. Ayrıca orijinal testle ölçülen yapının hedef evrendeki yapı ile örtüşme miktarı belirlenmelidir ve eğer söz konusu yapı bakımından orijinal evren ile hedef evren arasında büyük farklar varsa, uyarlama çalışmasının yapılması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle ölçülen yapının orijinal kültürdeki ve hedef kültürdeki örtüşme miktarının belirlenmesi ile ilgili standart uyarlama çalışmasında çok önemli bir yere sahiptir. Hedef evrenin kültürel yapısına uygun test yönergeleri hazırlanmadığı durumlarda, uyarlama çalışmasının eksik kalması söz konusudur.

Daha öncede belirtildiği gibi, test yönergeleri testin standardizasyonu için büyük önem taşımaktadır, bu nedenle test yönergeleri hedef kültüre uygun bir biçimde oluşturulmalıdır (Hambleton ve Patsula, 1999).

Uyarlama çalışmalarında, testi oluşturan maddelerin formatı, cevaplama biçimleri ve test düzeni de hedef evrene uygun olarak hazırlanmalıdır. Bazı madde formatlarına bazı kültürler çok aşina olabilirken, aynı madde formatı başka bir kültürde hiç bilinmeyebilir. Bu nedenle madde formatı ve buna uygun cevap biçimleri ve test düzeni hem hedef kültürün hem de hedeflenen test alıcıların özellikleri göz önünde bulundurularak seçilmelidir. Bu standart da TKT 7-11 Yaş Formu için hiç karşılanmamaktadır, bu da hem uyarlama çalışmasını yetersiz hale getirmekte hem de elde edilen sonuçların geçerliğini ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Uyarlama sürecindeki en önemli adımlardan birinin psikolojik testin çevirisi olduğuna daha önce değinilmiştir. Bu nedenle uyarlama çalışmalarında yapılan ilk iş olan testin hedef dile çevrilmesi sırasında sistematik bir yol izlenmesi, daha sonraki uyarlama basamaklarının da daha etkili bir şekilde gerçekleşme olasılığını artmaktadır. TKT 7-11 Yaş Formu'nda uygulanan çeviri süreci hakkında detaylı bilgiler sunulmamış, kullanılan çeviri teknikleri belirtilmemiş, dolayısıyla bu psikolojik testin çeviri sürecinde sistematik bir yol takip edildiği yargısına varmak oldukça zordur.

Uyarlama sürecinde uyarlanmış maddelerin orijinal maddelere denk olması için çalışmalar yapılmış olmalıdır. Bu standart da TKT 7-11 Yaş Formu için hiç karşılanmamaktadır çünkü uyarlanan testin, deneme uygulaması sonrasında yapılan madde analizlerinde madde güçlük indeksi çok düşük ve çok yüksek olan maddelerle, madde ayırt edicilik değeri düşük olan tüm maddeler test kapsamı dışına çıkarılmıştır. Test kapsamı dışında bırakılan maddelerin hangi psikolojik değişkenle ilgili olduğu gözetilmemiş ve teste alınmayan maddelerin yenisi yazılmamıştır, dolayısıyla orijinal testteki madde sayısı ile uyarlanan testteki madde sayısı eşit olmamıştır. Bu durum da bu test için yapılan uyarlama çalışmasının orijinal kültürdeki yapıyı tam olarak ölçüp ölçemediğine ilişkin kuşku uyandırmaktadır.

Uyarlanarak Türk kültürüne kazandırılmış testler olan WISC-R ve TKT 7-11 Yaş Formu'nun kontrol listesinde yer alan uyarlama standartlarına uygunluğu Çizelge 9'da özet olarak sunulmuştur.

Çizelge 9: WISC-R ve TKT 7-11 Yaş Formu İçin Uyarlama Standartlarının Karşılanma Durumuna İlişkin Özet Tablo

Test Geliştirme ve Revizyon Standartları	WISC-R	TKT 7-11
Çalışmanın ana amaçları göz önünde bulundurularak testin orijinal formu ile hedef dildeki formu arasındaki kültürel farklılıkların etkileri olabildiğince azaltılmıştır.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Çalışma yapılan evrendeki test veya ölçekler tarafından ölçülen özelliğin örtüşme düzeyi belirlenmiştir.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Testi uyarlayanlar araştırma yapılan evrende bütün dilsel ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak, testin uygulanacağı evrenin kültürel ve dil yapısına uygun test yönergeleri, test puanları ve test maddeleri oluşturmuştur.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Testi uyarlayanlar test tekniklerinin seçimi, madde formatı, test düzeni ve diğer yapılması gereken işlemleri araştırmanın yapılacağı evrene uygun olmasını sağlamıştır.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Testi uyarlayanlar uyarlanan ölçeğin geçerliliğine dair bilgileri toplamıştır.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Testi uyarlayanlar, uyarlama sürecinin doğru işlemesi ve diller arası eşitlik sağlanması için hem dilsel hem de psikolojik açıdan sistematik bir yol izlemiştir.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Uyarlama işlemleri sırasında, uyarlanan her maddenin orijinal testteki maddelere denk olması gözetilmiştir.	Tamamen karşılandı.	Hiç karşılanmadı.
Testin uygulanmasını etkileyebilecek çevresel faktörler hedef gruplarda orijinal gruplara olabildiğince denk olacak şekilde düzenlenmiştir.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Testi uyarlayanlar olası problemleri öngörüp bu problemleri çözebilmek için uygun materyal ve yönergeleri hazırlamışlardır.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Testin el kitabı testle ilgili bütün özellikleri ve testin yeni bir kültüre uyarlanması durumundaki tüm gereksinimleri içermektedir.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Testin uygulama eğitimleri hedef dilde gerçekleştirilmiştir.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.

Test Geliştirme ve Revizyon Standartları	WISC-R	TKT 7-11
Testin el kitabında testle ilgili uyulması gereken kesin kurallar bulunmaktadır.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Bir test başka bir kültüre uyarlandığı zaman, testin uyarlanmış hali ve orijinal halinin eşitliğini desteklemek açısından yapılan değişimler raporlaştırılmıştır.	Hiç karşılanmadı	Hiç karşılanmadı
Testi uyarlayanlar testin uygulanacağı hedef evrendeki bireylerin testteki performansları etkileyebilecek sosyo-kültürel ve ekolojik özellikler ile ilgili spesifik bilgilere sahiptir ve bu özelliklerin test sonuçlarının yorumlanması ile ilgili etkilerini belirlemişlerdir.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.
Testin uygulandığı evrenlerin örneklemeleri arasındaki puan farkları görünen değer olarak kabul edilmemiş, ampirik kanıtlarla değişkenlerin anlamlılığı kanıtlanmıştır.	Tamamen karşılandı.	Tamamen karşılandı.

2. İncelemeye Alınan Psikolojik Testlerin Geliştirilmesi Gereken Yönlerine İlişkin Bulgular

Hazırlanan kontrol listesine göre belirlenen psikolojik testler incelenmiş ve mevcut durumları tespit edilmiştir. Araştırmanın diğer alt amacı çerçevesinde ise yapılan incelemelere göre söz konusu psikolojik testlerin geliştirilmesi gereken yönleri üzerinde durulmuştur.

Yapılan incelemeler Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı'nın geçerlik standartlarını karşılama düzeyinin oldukça düşük olduğunu ve GEÇDA'nın geçerlik standartları bakımından tekrar incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

GEÇDA'nın psikolojik testlerin sahip olması gereken geçerlik standartlarını karşılama düzeyinin artırılması için yapılması gerekenler şunlardır:

- Testle ölçülen yapı detaylı olarak betimlenmelidir.
- Test puanlarının yorumlamasının dayandığı kanıt ve teoriler sunulmalıdır.
- Testin amacı ile testle temsil edilen evrenin bağlantısı kurulmalıdır.
- Geçerlik kanıtlarının elde edildiği gruplar detaylı bir biçimde tanıtılmalıdır.

- Test maddelerini inceleyen uzmanların deneyimleri sunulmalıdır.
- Test yanıtlarını değerlendirirken puanlayıcıların yapabileceği olası fakat kabul edilmeyecek yorumlar için puanlayıcılar uyarılmalıdır.
- Geçerlik kanıtlarının toplandığı koşullar rapor edilmelidir.

Yapılan incelemeler sonucunda GEÇDA'nın güvenirlik standartlarını karşılamada konusunda da yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu testin güvenirlik standartlarını karşılama durumunun iyileştirilmesi için şunlar yapılmalıdır:

- Yorumlanan tüm puan türleri için güvenirlik bilgileri sağlanmalıdır.
- Farklı gruplar için ölçmenin standart hata değerleri belirlenmeli ve güvenirlik kestirim işlemleri yapılmalıdır.

GEÇDA'nın test geliştirme ve revizyon standartları bakımından geliştirilmesi için yapılması gerekenler aşağıda sıralanmıştır.

- Test geliştirme sürecine dayanan yeterli kanıt toplanmalıdır.
- Uygulama koşullarına ya da testi alan bireylere göre değişebilecek kabul edilebilir değişikliklerin belirtilmesidir.
- Testin amaçları, test edilen alanın özellikleri ve test maddeleri gereken açıklıkta belirtilmelidir.
- Maddelerin geliştirilmesi, gözden geçirilmesi ve seçilmesi sürecindeki işlemler daha detaylı olarak betimlenmelidir.
- Uzman yargılarına başvurulmalı ve puanlayıcıların seçimi, eğitimi ve puanları tanımlama düzeyleri detaylı olarak rapor edilmelidir.

Bu araştırmada incelemeye alınan bir diğer psikolojik test, Akademik Benlik Kavramı Ölçeği'dir. İncelenen standartlar göz önünde bulundurulduğunda bu ölçeğin de geliştirilmesi gereken birçok özelliği bulunmaktadır. Bu psikolojik testin özellikle güvenirlik standartları bakımından güncellenmesi ve bu testin güvenirliğini saptamak için yapılan çalışmalarının tekrarlanması gereklidir, çünkü karşılanması beklenen sekiz güvenirlik standardının hiçbirisi bu test için karşılanmamaktadır. Bu testin güvenirlik standartlarını karşılama düzeyinin iyileştirilmesi için, yapılması gerekenler şunlardır:

- Yorumlanacak puan türlerine yönelik ölçmenin standart hatası hesaplanmalıdır.

- Güvenirlik analizlerinin yapıldığı yöntem ve kullanılan istatistikler açıklanmalıdır.
- Güvenirlik analizlerinin gerçekleştirildiği örneklem grubu ayrıntılı olarak betimlenmelidir.
- Farklı uygulamalar için farklı güvenirlik analizleri yapılmalıdır.
- Norm gruplarına ilişkin güvenirlik kestirimleri gerçekleştirilmelidir.
- Kullanılan güvenirlik belirleme yöntemleri testin çok faktörlü yapısına uygun olarak seçilmelidir.

İncelemelerden elde edilen sonuçlara göre, Akademik Benlik Kavramı Ölçeği'nin geçerlik standartları bakımından geliştirilmesi ve güncelleştirilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Bu teste dair yorumlanacak puanların dayandığı teori ve kanıtlar sunulmalıdır.
- Kapsam geçerliğinin belirlenmesi için uzman yargılarına başvurulmalıdır.
- Testin alt testlerine dair yapılan yorumlarla ilgili kanıtlar sunulmalıdır.
- Madde yanıtlarının değerlendirilmesi sırasında puanlayıcıların yapabileceği olası fakat kabul edilmeyecek yorumlar için puanlayıcılar uyarılmalıdır.
- Geliştirilen bileşik puanlardaki alt puanların mantığı sunulmalıdır.

Test geliştirme ve revizyon standartları temel alındığında Akademik Benlik Kavramı Ölçeği'nin geliştirilmesi gereken yönleri şunlardır:

- Test geliştirme sürecine dayanan yeterli sayıda kanıt toplanmalıdır.
- Test yönergeleri daha detaylı olarak sunulmalıdır.
- Yönergeler için uzmanlardan görüş alınmalıdır.
- Maddelerin seçilme ve gözden geçirilme süreçleri betimlenmelidir.
- Testi oluşturan maddeler için uzman görüşüne başvurulmalıdır.
- Madde seçim sürecinde hangi verilerin kullanılmış olduğu da detaylı olarak sunulmalıdır.

Araştırma çerçevesinde incelenen bir diğer psikolojik araç Türkçeye uyarlama yoluyla kazandırılmış olan Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Formu' dur. Bu

psikolojik test uyarlanmış bir ölçme aracı olduğundan hazırlanan kontrol listesinde yer alan test uyarlama standartlarına göre incelenmiş ve bu standartlara göre geliştirilmesi ve güncelleştirilmesi gereken noktalar belirlenmiştir. Yapılan incelemelere göre, bu psikolojik testin uyarlama standartları bakımından gözden geçirilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Testin orijinal formu ile uyarlanmış formu arasındaki kültürel farkların etkileri olabildiğince azaltılmalıdır.
- Çalışma evrenindeki test ve ölçekler ile ölçülen özelliğin örtüşme düzeyi belirlenmelidir.
- Test yönergeleri ve maddeleri dilsel ve kültürel farklardan arındırılmalı ve madde formatı ve test düzeni hedef evrene uygun olarak seçilmelidir.
- Uyarlanan her maddenin orijinal testteki maddelere denk olup olmadığı araştırılmalıdır.
- Testin uyarlanmış hali ile orijinal halinin eşitliğini desteklemek için yapılan değişimler raporlaştırılmalıdır.

Bu güncelleştirme çalışmaları sonucunda söz konusu psikolojik test uyarlama standartlarının bütününe tamamen karşılayacak bir konuma kavuşabilecektir.

Araştırma kapsamında incelen son psikolojik test Türkçeye uyarlanarak kullanılmakta olan Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Revize Edilmiş Form'dur. Bu ölçek de uyarlanmış bir test olduğu için kontrol listesinde yer alan test uyarlama standartlarına göre incelenmiştir. Bu psikolojik test için yapılan incelemeler bu ölçme aracının uyarlama standartlarını oldukça iyi düzeyde karşılamakta olduğunu göstermektedir. Söz konusu test için yalnızca bir uyarlama standardı hiç karşılanmamaktadır. Testin uyarlanmış hali ile orijinal halinin eşdeğerliğini desteklemek için yapılan değişimlerin raporlaştırılmasıyla bu test için belirlenen tüm uyarlama standartları karşılanabilecektir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ortaya çıkan sonuçlar ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

Bu araştırmada kapsamında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde ortak olarak sıkça kullanılmakta olan testlerden uzman görüşüne dayalı olarak araştırmaya alınacak dört adet test belirlenmiştir. Hazırlanan kontrol listesine göre incelenen dört psikolojik testin eğitimde ve psikolojide ölçme standartları ile test uyarlama standartlarını karşılama durumu değerlendirilmiş ve mevcut durumları betimlenmiştir. Araştırma kapsamına alınan testlerden Türkiye’de geliştirilmiş olanlar, kontrol listesinde yer alan geçerlik, güvenirlik ve test geliştirme ve revizyon standartlarına göre incelenmiş, farklı kültürlerde geliştirilip Türkçeye uyarlanmış olanlarsa uyarlama standartları gözetilerek incelenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenecek psikolojik testleri belirlemek için Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde sıklıkla kullanılan psikolojik testler belirlenmiştir. Bu kurumlarda uygulanan psikolojik testlerin kurumdan kuruma değiştiği ve uygulanan/uygulanabilecek testler konusunda herhangi bir standardın olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle sıklıkla kullanılmakta olan testler uzman görüşleri temel alınarak tespit edilmiştir. Yine uzman görüşlerine dayanılarak belirlenen 10 psikolojik testten dördü, GEÇDA, ABKÖ, TKT 7-11 ve WISC-R araştırma kapsamında incelemeye alınmıştır.

Yapılan incelemelere göre, Türkiye’de geliştirilmiş olan Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı’nın geçerlik standartlarından birini ve güvenirlik standartlarından dördünü tamamen karşıladığı belirlenmiştir. Bu test için incelemeye alınan test geliştirme ve revizyon standartlarının ise yarısının tamamen karşılandığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de geliştirilen diğer bir psikolojik test Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, geçerlik standartlarının üçünü tamamen karşılarlarken, güvenirlik standartlarından hiçbirini karşılayamamıştır. Kontrol listesinin test geliştirme ve revizyon bölümünde yer alan standartların beşi bu test için tamamen karşılanırken, ikisi kısmen karşılanmış ve kalan beş standart ise bu test için hiç karşılanmamıştır.

Araştırma çerçevesinde incelenen diğer iki psikolojik test yabancı kültürlerde geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlanarak kazandırılmış olan testlerdir. Dolayısıyla bu testler uyarlama standartlarına göre incelenmiş ve mevcut durumları bu standartlar çerçevesinde betimlenmiştir.

Uyarlanmış testlerden ilki Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu’dur. Yapılan incelemeler sonucunda, on beş uyarlama standardının sekizinin bu test için tamamen karşılanmakta olduğu, yedisinin ise bu test için hiç karşılanmadığı belirlenmiştir.

Bu araştırma kapsamında test uyarlama standartlarına uygunluğu incelenen son psikolojik test ise WISC-R’ dır. Bu psikolojik test için 15 uyarlama standardının 14’ü tamamen karşılanmaktayken, sadece 1’i hiç karşılanmamaktadır. Bu durum söz konusu testin uyarlama çalışmasının başarılı bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir, diğer bir anlatımla testin uyarlama standartlarına uygun bir şekilde Türk kültürüne uyarlandığı sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Bu araştırma kapsamında psikolojik testlerin psikometrik nitelikleri bir takım standartlara göre belirlenmiş ve bu araçların geliştirilmesi gereken yönlerine ilişkin çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma kapsamında incelenecek psikolojik testlerin belirlenmesi sırasında, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde kullanılmakta olan psikolojik testlere dair herhangi bir standart olmadığı ve bu kurumlarda birbirinden farklı psikolojik testlerin kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki eğitim kurumlarında kullanılmakta olan psikolojik testlerin bir standarda bağlı olarak uygulanması için kullanılmakta olan tüm psikolojik testlerin bir ekip çalışması ile belirlenmesi ve hangilerinin bu kurumlarda kullanılması gerektiğinin tespit edilmesi gereklidir. Uygulayıcılardan ve alan uzmanlarından seçilerek kurulacak bir ekip ya da psikolojik testlerle ilgili tüm sorumluluğu üstelenebilecek bir kurum tarafından eğitim kurumlarında kullanılabilecek ve hali hazırda kullanılmakta olan tüm psikolojik testler belirlenebilir ve ülke çapında görev yapan rehber öğretmenler ile uzmanlara bu testlerle ilgili gereken eğitimler verilebilir. Bu uygulama ile tüm kurumlarda aynı psikolojik testler kullanıma sunulur ve her birey eğitim öğretim uygulamaları kapsamında gerçekleşen rehberlik faaliyetlerinden eşit şekilde faydalanma imkanına sahip olabilir.

Araştırma kapsamında standartlara uygunluğu incelenen Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde ve okulların rehberlik servislerinde sıklıkla kullanılmakta olan ve Türkiye'de geliştirilmiş ABKÖ ve GEÇDA' nın, uluslararası alanda kabul görmüş eğitimde ve psikolojide ölçme standartlarını karşılama durumunun oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi psikolojik testler uygulanarak verilecek kararların isabetliliği bu testlerin psikometrik niteliklerine bağlıdır. Dolayısıyla ABKÖ ve GEÇDA testlerinin gereken düzeltmeleri yapılmaksızın kullanılması, bireyler hakkında yanlış yönlendirmelerde bulunmaya ve yanlış kararlar almaya sebep olabilir. Bu psikolojik testler belirtilen psikometrik

özellikler yönünden tekrar incelenmeli ve belirlenen eksikliklerinin giderilmesi amacıyla kapsamlı çalışmalara girişilmelidir.

Araştırma kapsamında incelemeye alınan ve uyarlama standartlarına uygunluğu incelenen TKT' nin ITC tarafından belirlenen test uyarlama standartlarından yarısına yakınına karşılayamadığı ortaya çıkmıştır. Bu test için karşılanmayan standartlar göz önünde bulundurularak uyarlama çalışmasının eksik kalan yönleri üzerinde gereken güncelleştirmeler yapılmalıdır. Ayrıca bu test için gerçekleştirilen uyarlama çalışmasının 2001 yılında gerçekleştiğini göz önünde bulundurulursa, aradan geçen zaman içinde hem testin orijinal formunda hem de testle ölçülen psikolojik özelliklerde değişiklik meydana gelmiş olabileceği ihtimali gözetilerek bu testin tekrar gözden geçirilmesi ve testin izleme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Yapılacak güncellemeler ve araştırmalar sonrasında, bu test kullanılarak verilecek kararların ve yapılacak yönlendirmelerin daha isabetli olması beklenmektedir.

Türk kültürüne uyarlanarak kazandırılmış ve araştırma kapsamında test uyarlama standartlarına göre incelenen diğer psikolojik test ise WISC-R' dir. Bu psikolojik testin uyarlama standartlarını karşılama yüzdesinin oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma raporunun daha önceki kısımlarında da belirtildiği gibi, psikometrik özelliklerinin yeterli olduğu saptanan testler için de daha sonra izleme çalışmaları yapılmalıdır. Bu nedenle WISC- R için de izleme çalışmaları yapılmalı ve geliştirilmesi gereken yönlerinin olup olmadığı saptanmalıdır.

Bu araştırma yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmiş olan bireysel bir çalışmadır, fakat bu konuda yürütülen diğer bireysel çalışmalar gibi kapsamı oldukça geniş olan psikolojik testleri tam anlamıyla yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. Bu çalışmada Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde sıklıkla kullanıldığı belirlenen dört psikolojik test incelenmiştir, fakat ülke çapında kullanımda olan psikolojik testlerin sayısı düşünüldüğünde bu sayının, kullanımda olan tüm psikolojik testleri temsil etmede yetersiz kaldığı açık bir gerçektir. Türkiye'de kullanılan tüm psikolojik testleri incelemek, bu testlerin

psikometrik niteliklerini saptamak ve gelişimine katkıda bulunmak için daha sistemli ve süreklilik gösteren çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Psikolojik testlerin kapsamlı ve uzmanlık gerektiren bir alan olmasının yanı sıra, mevcut testleri geliştiren bireylerin söz konusu testleri takip edemeyeceği durumlarda oluşabileceği için bu konuda bir ekip çalışması zorunlu hale gelmektedir. Psikolojik test geliştirenler bazı nedenlerle geliştirdikleri testi takip edemeyebilirler. Testi geliştiren bireylerin hayatta olmaması, akademik çalışmaları bırakmış olması bu nedenlere örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca mevcut psikolojik testlerin geliştirilip, incelenmesi hem bireysel çabalarla gerçekleştirilemeyecek kadar büyük zaman ve maliyet gerektirmekte, hem de ölçme ve ölçülen alan konusunda uzmanlık gerektirmektedir. Bu nedenle mevcut psikolojik testlerin gelişiminin, takibinin ve dağıtımının sağlanması amacıyla ülke çapında faaliyet gösterecek bir kurumun oluşturulması bir gerekliliktir.

Özetle, çalışma boyunca belirtilen, ülke çapında düzenlenen kongrelerde (Koç, 2008), Milli Eğitim Şura'larında (VIII. ve X. Şura) ve Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu Raporu (1990)'nda uzun yıllar boyunca kurulması önerilen "Psikolojik Ölçme Aracı Geliştirme Merkezi" gibi psikolojik testlerle ilgilenen bir kurum kurulmazsa, mevcut testlerle ilgili çalışmalar yapmak ve yenilerini geliştirmek veya uyarlamak bireysel çabalarla sınırlı kalacaktır. Kurumsallaşmaya gidilmeden yapılan çalışmalar, tüm ilgililere ulaşamayacak, süreklilik kazanamayacak ve bütçe ve zaman yetersizlikleri dolayısıyla yetersiz kalacaktır.

Daha sistemli, sürekli ve bir kurumun çatısı altında profesyonel bireyler tarafından, üniversitelerle ve test kullanan kurumlarla yapılacak işbirliği ile yürütülecek çalışmalar ülke çapında psikolojik testlerle ilgili yaşanan sorunlara çözüm üretebilecek ve psikolojik testlerin gelişimine gerçek ve değerli katkılarda bulunacaktır.

Bu araştırmanın sonunda, benzer konulara ilgi duyan araştırmacılar ve test kullanıcılarına yönelik olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Araştırmacılar, APA tarafından yayınlanan Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları kitabının farklı bölümlerde yer alan

standartları Türkçeye uyarlayarak psikolojik testlerin incelenmesi amacıyla yeni kontrol listeleri hazırlayabilirler.

- Araştırmacılar, Türkiye’de kullanımda olan farklı psikolojik testleri bu araştırma çerçevesinde hazırlanan kontrol listesine göre inceleyebilirler.
- Araştırmacılar, 2013 yılında APA tarafından yayınlanması beklenen Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları kitabını Türkçeye uyarlama çalışmasına başlayabilirler.
- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik hizmetlerinde görev yapan uzmanlar ve rehber öğretmenler, kullanılmakta oldukları psikolojik testleri araştırma kapsamında oluşturulan kontrol listesine göre inceleyebilirler.

KAYNAKÇA

- Aiken, L. R. (1997). *Psychological Testing and Assessment*. (9. Baskı). Boston: Ally and Bacon.
- American Psycholocigal Assosiation, American Educational Reserach Association & National Council on Measurement in Education. (1999). *Standarts For Educational and Psychological Testing*. Washington: American National Research Education.
- Anastasi, A. (1988). *Psychological Testing*. (6. Baskı). New York: MacMillan Publishing Co. Inc.
- Anastasi, A., Urbina, S.(1997). *Psychological Testing* (7. Baskı). New Jersey: Prentice- Hall, Inc.
- Baykul, Y., Turgut, F. (2010). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cansever, G. (1982). *Klinik Psikolojide Değerlendirme Yöntemleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. Gözlem Matbaacılık Koll. Sti.
- Conway, Malcolm J. (2006). *How to Collect Data: Measurement and Evaluation*. NY: American Society for Training and Development.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials Of Psychological Testing*. (3. Baskı). New York: Harper & Row.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials Of Psychological Testing*. (5. Baskı). New York: Harper Collins Publishers.

- Crocker, L. & Algina, J. (1986). *Introduction to Classssical and Modern Test Theory*. NY: CBS College Publishing Company.
- Çukur, C. S. (1999). Kültürün Psikoloji Bilimindeki Yeri Üzerine Görüşler. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 1-16.
- Dağ, İ. (2005). Psikolojik Test ve Ölçeklerde Geçerlik ve Güvenirlik. *3P: Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 13 (4), 17- 23.
- Demirel, Ö.(2010). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirtaşlı, Çıkrıkçı, N. (1995). *Rasch Modelinin Raven Standart İlerlemeli Matsiler Testine Uygulanması ve Klasik Test Kuramı ile Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstisüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı .Ankara.
- Demirtaşlı, Çıkrıkçı, N.(2007). Psikolojik Ölçmelere İlişkin Doğru Bilinen Yanlışlar. *Tük Psikoloji Bülteni*. 13(41).65-68.
- Deniz, K. Z. (2007). Psikolojik Ölçme Aracı Uyarlama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 1-16.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri Üzerine Yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Fraenkel, R. J. ve Wallen, E. N. (2006). *How To Desing And Evaluate Research İn Education*.(6. Baskı). New York: McGraw-Hill International Edition.
- Gülgöz, S. (1994). Test Kullanımında Temel Konular. *Türk Psikoloji Dergisi* , , 9(33), 1-8.
- Hambleton, R.K. & Patsula, L. (1999). Increasing the validity of adapted tests: Myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices. *Journal of Applied Testing Technology*, 1(1), 1-30.

- Hovardaoğlu, S., & Sezgin, N. (1998). *Eğitimde Psikolojide Ölçme Standartları*. Ankara: Türk Psikologlar Birliği Yayınları.
- INTESTCOM (2004). About the international test commission. URL: www.intestcom.org.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaner, S., Bayraklı, H., Diken, İ.H., Çelik, S.(2012). *Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Geliştirilen ve Uyarlanan Ölçme Araçları*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Koç, Nizamettin.(1984). Standart Başarı Testlerinin,Bir Eğitim Sisteminde Verilen Çeşitli Kararlardaki Yeri ve Önemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 17 (1), 159- 172.
- Koç, N. (21-21 Kasım 1986). *Psikolojik Hizmetlerde Psikolojik Ölçme Araçları ve Sorunlar*. Türk Eğitim Derneği X. Eğitim Toplantısı'nda sunuldu. Ankara.
- Koç, N. (1993). Eğitim Sistemimizde Ölçme ve Değerlendirme Alanındaki Gelişmeler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* .25(2), 387-407.
- Koç, N. (2008). Eğitimimizde Psikolojik Testlerin(Standart Testlerin) Kullanım Durumu, Sorunlar ve Öneriler. *1. Ulusal Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresi* . Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. 85-103.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş., & Çokluk, Ö. (2010). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Kuzgun, Y.(1988). *Kendini Değerlendirme Envanteri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2011). *Akademik Benlik Kavramı Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Linn, R. L. & Gronlund, N. E. (2000). *Measurement and Assessment in Teaching*. (8. Baskı). New Jersey: Pearson.

- MEB,(1971). *Sekizinci Milli Eğitim Şurası- Esaslar, Raporlar, Kararlar*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB,(1982). *Onuncu Milli Eğitim Şurası: Öneriler, Konuşmalar, Kararlar*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (1990). Ölçme ve Değerlendirme Sistemi Geliştirme Çalışmaları. *Ölçme ve Değerlendirme Sistemi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Messick, S. (1989). Validity. In R. L. Linn (Ed.), *Educational Measurement*. (3. Baskı). New York: Macmillan.
- Oakland, T., Poortinga, Y. H., Schlegel, J. & Hambleton, R. K. (2001). International Test Commission: Its History, Current Status, And Future Directions. *International Journal Of Testing*, 1(1), 3-32.
- Oğuzkan, T.(1981). *Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları*. İstanbul: Hisar Eğitim Vakfı Yayınları.
- Öner, N. (1994a). *Türkiye' de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler: Bir Başvuru Kaynağı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Öner, N. (1994b). Güvenirliği ve/veya Geçerliği Sınanmış Psikolojik Testler. *Türk Psikoloji Dergisi* , 9(33), 9-18.
- Öner, N. (2006). *Türkiye' de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler: Bir Başvuru Kaynağı* (2. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Özge, S. (1981). *Psychological Tests Used In Turkey: A Preliminary Survey*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Bogaziçi Üniversitesi.
- Özoğlu, S., Ç.,(1981). Psikologlar İçin Aktörsel İlkeler ve Standartlar. I. Ulusal Psikoloji Kongresi. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Özoğlu, S., Ç.(2007). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. (3. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2007). *Psikolojik Testler*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Pawar, M. &Pawar, M. (2004). *Data Collecting Methods and Experiences: A Guide for Social Researchers*. India: Sterling Publishers.
- Ramazan, O. (1988). *Survey For a Source Book on Psychological Tests Used in Turkey*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Bogaziçi Üniversitesi.
- Savaşır, I. (1981). Psikolojik Testler. *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği Yayınları*. No: 7. Ankara.
- Savaşır, I., Sezgin, N. ve Erol, N. (1992). 0-6 Yaş Çocukları İçin Gelişim Tarama Envanteri Geliştirilmesi: Ön Çalışmalar. *Türk Psikiyatri Dergisi* , 3(2), 33-42.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek Uyarlamasındaki Sorunlar ve Bazı Çözüm Yolları. *Türk Psikoloji Dergisi* , 9(33), 27-32.
- Savaşır, I., & Şahin, N. (1995). *Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Şen, H., Gökçe, S., Şeyhun, H., & Doğru, Y. (2002). *Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Uyarlama Çalışması El Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Şeker, H. ve Gençdoğan, B. (2006). *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*. (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*.(4. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. & Arslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tekin, H. (2010). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.

- Temel, F., Ersoy, Ö., Avcı, N., & Turla, A. (2005). *Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu* (2. Baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Uçman, P. (1980). Psikologların Görev Tanımı ve Eğitimlerine İlişkin Sorunları Giderebilecek Çözüm Yolları. *Türkiye'de Uygulamalı Psikoloji Ve Sorunları* . Ankara: Psikologlar Derneği Yayını.
- Urbina, S. (2004). *Essentials of Psychological Testing*. (1. Baskı). NJ: Wiley&Sons, Inc.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Web: <http://www.apa.org/about/index.aspx> 05 Şubat 2012 tarihinde alınmıştır.
- Web: (<https://www.pdr.org.tr/IcerikDetay.aspx?id=2>, 2012). 12 Şubat 2012 tarihinde alınmıştır.

EK-1**Sayın Uzman,**

Türkiye’de Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde ortak olarak sıkça kullanılmakta olan ve incelemeye alınması önemli olan dört psikolojik testi (yetenek, zeka ve duyuşsal özellikleri ölçen) APA (American Psychological Association- Amerikan Psikoloji Birliği) tarafından geliştirilen temel ölçme standartlarına (güvenirlik, geçerlilik, test geliştirme basamakları ve uyarlama kriterleri) uygunluğu bakımından incelemeyi amaçlayan bir araştırma yürütülmektedir. Bu amaçla Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik servislerinde sıklıkla uygulanmakta olan psikolojik testler araştırılmıştır ve ortak olarak kullanılmakta olan 10 psikolojik test belirlenmiştir.

Bu aşamada sizden, aşağıda listelenen 10 psikolojik testten geliştirilmesi ve incelenmesi gerektiğini düşündüğünüz 4 psikolojik testin karşısındaki boşluğu işaretlemeniz beklenmektedir. Ayrıca listelenen psikolojik testler dışında sizin incelenmesini istediğiniz psikolojik testler varsa listenin sonuna ekleyebilirsiniz.

Değerli zamanınızı ayırdığınız ve çalışmama bulunduğunuz katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Araş. Gör. Ezgi DİRLİK**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nizamettin KOÇ**

Psikolojik Testler			
Akademik Benlik Kavramı Ölçeği		Leither Uluslararası Performans Testi	
Ankara Gelişim Tarama Envanteri		Metropolitan Okul Olgunluğu Ölçeği	
Denver Gelişim Tarama Testi		Stanford- Binet Zeka Testi	
Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı		Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu	
Kuder İlgi Alanları Envanteri		Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi Revize Edilmiş Form	

Önerileriniz:

.....

.....

EK-2

**TÜRKİYE’DE EN SIK KULLANILAN PSİKOLOJİK TESTLERİN APA
STANDARTLARINA UYUMUNUN İNCELENMESİ
KONTROL LİSTESİ- UZUN FORM**

BÖLÜM I

Psikolojik Testlerin Geçerliğine Yönelik Standartlar

Aşağıda psikolojik testlerin psikometrik özelliklerinden geçerliğine dair APA tarafından yayınlanan standartlar özetlenerek verilmiştir. Her psikolojik test ile standardın kesiştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1’den 3’e kadar numaralandırarak belirtiniz.

Sayıların anlamsal değerleri,

- 1----- Bu standart bu psikolojik test için **hiç karşılanmamaktadır.**
- 2----- Bu standart bu psikolojik test için **kısmen karşılanmaktadır.**
- 3----- Bu standart bu psikolojik test için **tamamen karşılanmaktadır.**

STANDARTLAR	PSİKOLOJİK TESTLER	
	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
1.1. Test puanlarının önerilen her yorumlamasının ve kullanımının dayandığı kanıtlar ve teoriler ayrıntılı özetleriyle beraber sunulmuştur.		
1.2. Testin uygulanacağı grup ya da gruplar sınırlandırılmıştır.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
<p>1.3.</p> <p>Testle ölçülmesi hedeflenen psikolojik yapı ayrıntılı olarak betimlenmiştir.</p>		
<p>1.4.</p> <p>Test geliştirici test puanlarının ne için kullanılacağını ve yorumlanacağını belirtmiştir.</p>		
<p>1.5.</p> <p>Testin geçerliliğinin incelenmediği yorumlar mevcutsa ya da test puanlarının yorumları elde edilen kanıtlarla tutarsızsa, bu gerçek açıklanmış ve potansiyel kullanıcılar kanıtlarla desteklenmeyen yorumlar konusunda uyarılmıştır.</p>		
<p>1.6.</p> <p>Geçerlilik kanıtlarının elde edildiği grup detaylı bir şekilde tanıtılmıştır.</p>		
<p>1.7.</p> <p>Testin kullanımı için kapsamla bağlantılı bilgiler geçerliliğin anlamlı bir göstergesi olarak kabul edilmişse, testin temsil ettiği evrenin açık bir tanımı ve testin kullanımıyla bağlantısı kurulmuştur.</p>		
<p>1.8.</p> <p>Ölçme evrenini temsil eden test kapsamının üretilmesinde izlenen işlemler betimlenmiştir.</p>		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
<p>1.9.</p> <p>Test maddelerinin evreni uygun biçimde temsil edip etmediği veya doğru puanlaması hakkında konunun uzmanlarına danışılmışsa, uzmanları eğitimi, deneyimi ve nitelikleri betimlenmiştir.</p>		
<p>1.10.</p> <p>Testin belli maddeleri ya da bazı alt testleri için özel yorumlar önerilmişse, bununla ilgili kanıtlar ve sebepler sunulmuştur.</p>		
<p>1.11.</p> <p>Bazı test maddelerinin olası fakat kabul edilmeyecek yorumları varsa, puanlayıcı buna karşı uyarılmıştır.</p>		
<p>1.12.</p> <p>Testin kullanımı ya da test puanlarının yorumlanması testi oluşturan yapılar arasındaki ilişkilere dayandırılmışsa, testin iç yapısını destekleyen kanıtlar sunulmuştur.</p>		
<p>1.13.</p> <p>Testte dayalı olarak bileşik puanlar geliştirilmişse, alt puanların ağırlığına ilişkin temeller ve mantık açıklanmıştır.</p>		
<p>1.14.</p> <p>Geçerlilik kanıtları test sonuçlarının tek başına ya da diğer değişkenlerle birlikte istatistiksel analizini içeriyorsa, bu bilgilerin hangi koşullar altında toplandığı detaylı olarak sunulmuştur. Bu bilgiler normal uygulamalardan farklı şartlarda toplandıysa bu gerçek belirtilmiştir.</p>		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
<p>1.15.</p> <p>Belli bir seviyedeki test performansının yeterli ya da yetersiz ölçüt performansını tahmin ettiği kabul edilmişse, ölçüt performansının test puanına karşılık gelen seviyeleri hakkında detaylı bilgi sunulmuştur.</p>		
<p>1.16.</p> <p>Ranjin kısıtlanması, zayıflatma gibi istatistiksel uyarlamalar yapılmışsa, hem uyarlanmış hem de uyarlanmamış katsayılar ve uyarlamada kullanılan bütün istatistiksel işlemler rapor edilmiştir.</p>		
<p>1.17.</p> <p>Test bireyleri ortak bir ölçüt temelinde karşılaştırarak yerleştirmek için geliştirilmişse ya da böyle bir amaçla kullanılıyorsa, teste ait yordama bilgileri ayrıntılı şekilde sunulmuştur.</p>		
<p>1.18.</p> <p>Test kullanımının belli bir sonuca sebep olacağı açıkça belirlendiyse, bu sonucun kaynakları, temelleri ilişkili kanıtlarla sunulmuştur.</p>		
<p>1.19.</p> <p>Test kullanımında, test puanlarının yorumunun test sonuçlarının yanı sıra bazı dolaylı faydalar sağlaması beklenmişse, bu beklentilerin arkasında yatan mantık açıklanmıştır. Bu faydaları destekleyen literatürdeki mantıksal ve teorik iddialar ile deneysel kanıtlar sunulmuştur. Ayrıca zıt bulgulara da eşit derecede ağırlık verilmiştir.</p>		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
<p>1.20. Amaçlanmayan sonuçların oluşması durumunda bu sonuçların testin hedeflenen özellikler dışındaki özelliklere karşı hassaslığından mı, testin yapıyı tam olarak örneklemedeki başarısızlığından mı kaynaklandığı sorgulanmıştır.</p>		

BÖLÜM II

Psikolojik Testlerin Güvenirliğine Yönelik Standartlar

Aşağıda psikolojik testlerin psikometrik özelliklerinden güvenirliğine dair APA tarafından yayınlanan standartlar özetlenerek verilmiştir. . Her psikolojik test ile standardın kesiştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1’den 3’e kadar numaralandırarak belirtiniz.

Sayıların anlamsal değerleri,

- 1----- Bu standart bu psikolojik test için hiç karşılanmamaktadır.
- 2----- Bu standart bu psikolojik test için kısmen karşılanmaktadır.
- 3----- Bu standart bu psikolojik test için tamamen karşılanmaktadır.

STANDARTLAR	PSİKOLOJİK TESTLER	
	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
2.1. Yorumlanacak her toplam puan, alt test puanı ya da puanların kombinasyonu için, bu puanlara ilişkin güvenirlğe ilişkin tahminler sunulmuştur.		
2.2. Ölçmenin standart hatası test için önerilen tüm yorumlamalar için sunulmuştur.		
2.3. Test puanlarının kesinliğinin ve tutarlılığının hesaplanmasında kullanılan her yöntem açıkça tanımlanmış ve bu yöntemlere uygun istatistiksel teknikle sunulmuştur.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
2.4. Güvenirlik analizlerinde ve betimsel analizlerde kullanılan örneklem grubun seçilme süreçleri rapor edilmiştir.		
2.5. Eğer güvenilirlik katsayıları ranj daralmasına göre uyarlanmışsa, uyarlama süreçleri, uyarlanmış ve uyarlanmamış katsayılarla beraber rapor edilmiştir.		
2.6. Test maddelerinin bir kısmı ya da alt testler kısmen farklı bir eğilimi ya da yeteneği ölçmek üzere hazırlanmışsa, güvenilirlik tahmini prosedürleri bu testin çok faktörlü yapısına uygun olarak seçilmiştir.		
2.7. Testin puanlanmasına öznel yargılar dahil edilmişse, puanlayıcılar arası tutarlılık ve puanlayıcının birden fazla uygulanan ölçme uygulamalarındaki tutarlılığına dair kanıtlar sağlanmıştır.		
2.8. Farklı alt gruplarda beklenen ölçmenin standart hatası ve güvenilirlik katsayısının büyük oranda değişebileceğine dair genel olarak deneysel ve teorik sebepler varsa, her gruba ilgili güvenilirlik bilgisi sağlamıştır.		
2.9. Testin birkaç farklı sınıf seviyesinde ya da kronolojik yaş ranjının geniş olduğu gruplarda uygulanması önerilmişse, her sınıf ya da yaş grubu için ayrı normlar sunulmuştur.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
<p>2.10. Testin birkaç farklı sınıf seviyesinde ya da kronolojik yaş ranjının geniş olduğu gruplarda uygulanması önerilmişse, her grup ya da yaş seviyesi için ayrı güvenirlik bilgileri sunulmuştur</p>		
<p>2.11. Kritik puan düzeylerinde ölçmenin standart hatası rapor edilmiştir. Seçme ve yerleştirmeyi belirleyen kesim puanları bulunuyorsa kesme noktası ya da ona yakın bir düzey için ölçmenin standart hatası rapor edilmiştir.</p>		
<p>2.12. Testin hem kısa hem uzun versiyonu mevcut ise, güvenirlik bilgileri her versiyonun bağımsız uygulamasıyla elde edilen puanlar için sunulmuştur.</p>		
<p>2.13. Testin uygulanma sürecinde önemli değişikliklere izin veriliyorsa, örneklem sayısı yeterli oldukça farklı her uygulamada elde edilen puanlar için ayrı güvenirlik analizleri sunulmuştur.</p>		

BÖLÜM III

Test Geliştirme Süreci ve Revizyon

Aşağıda verilen standartlar APA tarafından ölçme aracı geliştirirken ve geliştirilen ölçme araçlarının güncelleştirilmesi için yapılacak revizyon işlemlerinde göz önünde bulundurulması önerilen standartlardır. Her psikolojik test ile her standardın kesiştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1’den 3’e kadar numaralandırarak belirtiniz.

Sayıların anlamsal değerleri,

1----- Bu standart bu psikolojik test için **hiç karşılanmamaktadır.**

2----- Bu standart bu psikolojik test için **kısmen karşılanmaktadır.**

3----- Bu standart bu psikolojik test için **tamamen karşılanmaktadır.**

STANDARTLAR	PSİKOLOJİK TESTLER	
	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.1. Test geliştiriciler ve yayıncılar test geliştirme sürecine dayanan yeterli sayıda kanıt toplamış ve rapor etmiş olmalıdır.		
3.2. Testin amacı / amaçları, test edilen alanın tanımı ve testin özellikleri açıkça belirtilmiştir.		
3.3. Test yönergeleri geliştirildikleri süreç ve mantıkla beraber rapor edilmiştir.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.4. Test puanlarını yorumlamada kullanılan özellikler normatif ya da standardize edilmiş örnekler ya da kullanılan kriterler rapor edilmiştir.		
3.5. Test talimatları alanla ve ölçme ile ilişkili, test dışı uzmanlar tarafından gözden geçirilmiştir.		
3.6. Test uzmanlar tarafından incelenmişse, bu incelemenin amacı, uzmanların uyguladığı süreç ve bu çalışmanın sonuçları belgelendirilmiştir. Uzmanların nitelikleri, benzer deneyimleri ve demografik özellikleri de belgelendirilmiştir.		
3.7. Madde türleri, cevaplama biçimleri, puanlama ve test uygulama işlemleri, testin amacına, ölçülecek özelliğe ve testi alması hedeflenen grubunun özelliklerine dayanılarak seçilmiştir.		
3.8. Testin gözden geçirilme süreci, deneysel analizleri ve maddelere ve cevaplama biçimlerine yönelik uzman yargılarına başvurulmuştur.		
3.9. Maddelerin geliştirilmesi, gözden geçirilmesi, denenmesi ve madde havuzundan seçilmesinde uygulanan prosedürler belgelendirilmiştir.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.10. Test maddeleri test yönergeleri göre farklı kategorilere ya da alt testlere ayrılmışsa sınıflama prosedürleri ve bu sınıflamanın netliği ile uygunluğu belgelendirilmiştir.		
3.11. Madde denemeleri ve alan testleri uygulandığında, madde denemeleri için örneklemin seçilme prosedürleri ve örneklemin özellikleri rapor edilmiştir. Bu örneklem testin uygulanacağı örneklemin mümkün olabildiğince temsilcisidir.		
3.12. Test geliştiriciler, testin kapsam alanının tanımlanan alanı ve testin özelliklerini ne oranda temsil ettiğini belirtmişlerdir.		
3.13. Madde seçimi içerik ya da teorik temeller yerine maddelerin deneysel ilişkilerine dayanıyorsa, test geliştiriciler çapraz geçerlik çalışmaları uygulamış olmalıdır. Farklı çalışmaların hangi oranda aynı madde setini belirttiği belgelendirilmiştir.		
3.14. Madde özelliklerini tahmin etmek için kullanılan örneklem tanımlanmıştır.		
3.15. Madde seçiminin hangi süreçle yapıldığı, madde seçiminde hangi verilerin kullanıldığı, madde gücü, madde ayırt ediciliği gibi, rapor edilmiştir.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.16. Test geliştirmede madde parametreleri için madde tepki kuramı kullanıldıysa, tahmin prosedürleri, model uyumunun kanıtları belgelendirilmiştir.		
3.17. Test puanları farklı şekilde ağırlıklandırılmış maddelerden türetiliyorsa, test geliştiriciler bu ağırlıklandırmanın mantığı ve madde ağırlıklarını geliştirme, gözden geçirme ve maddeleri test kapsamından çıkarma sırasındaki prosedürleri rapor etmiştir.		
3.18. Madde ağırlıkları deneysel verilerden elde edilirse, bu işlemde kullanılan örnekleme oldukça geniş ve hedef kitlenin temsilcisi olmalıdır.		
3.19. Madde ağırlıkları uzman yargılarına dayanıyorsa, yargılamayı yapanların nitelikleri belgelendirilmiştir.		
3.20. Testi cevaplayanların açık cevaplı maddelerdeki performansını puanlarken kullanılacak kriterler belirtilmiştir.		
3.21. Eğer madde sayısının azaltılması ya da alttestlerin ayrı formlara ayrılması yoluyla testin kısa versiyonu hazırlanmışsa, bu kısa versiyonun yönergeleri de orijinal testle mümkün olduğunca benzer şekilde hazırlanmıştır.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.22. Maddeleri test kapsamı dışına çıkarma sürecinde kullanılan prosedürler belgelendirilmiştir.		
3.23. Zaman sınırlaması olan testlerde, test geliştirme araştırmaları, puanlamanın ne dereceye kadar hız bileşenini içerdiği ve bunun ne ölçüde uygun olduğu incelenmiştir.		
3.24. Testin uygulanması için yönergeler yeterince açık şekilde ve vurgulanarak sunulmuştur.		
3.25. Testi cevaplayanların, test geliştirenin amaçları doğrultusunda cevap verebilmesi için cevaplayıcılar için hazırlanan yönergeler yeterince ayrıntılıdır. Uygun durumlarda materyal ve alıştırma örnekleri ya da soru örnekleri verilmiştir.		
3.26. Test geliştirici testin uygulama koşullarının bir test cevaplayıcıdan diğerine ya da bir gruptan diğerine değişebileceğini belirtiyorsa, kabul edilebilir değişiklikler belirtilmiş ve bu farklı koşulların kabul edilebilir olma sebepleri belgelendirilmiştir.		
3.27. Puanlayıcıların seçimi, eğitimi, ve puanları nitelendirme süreçleri test geliştirici tarafından rapor edilmiştir.		
3.28. Puanlayıcı güvenilirliği ve puanlayıcıların süre sonunda puanlama standartlarında potansiyel kayışlarının ölçülmesi test geliştirici tarafından rapor edilmiştir.		

BÖLÜM IV

Test Uyarlama Standartları

Bu bölüm sadece Türkçeye uyarlaması yapılmış testler için kullanılacaktır. Bu bölüm kapsamındaki standartlar International Testing Commision tarafından yayınlanmıştır. Araştırma kapsamında uyarlanmış tek psikolojik test Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Formu olduğu için psikolojik testler kısmına sadece bu ölçme aracının ismi yazılmıştır. Bu test ile her standardın keştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1'den 3'e kadar numaralandırarak belirtiniz.

Sayıların anlamsal değerleri,

- 1----- Bu standart bu psikolojik test için hiç karşılanmamaktadır.
- 2----- Bu standart bu psikolojik test için kısmen karşılanmaktadır.
- 3----- Bu standart bu psikolojik test için tamamen karşılanmaktadır.

İçerik Durumu Standartları	PSİKOLOJİK TESTLER	
	Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi	Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu
4.1. Çalışmanın ana amaçları dikkate alındığında kültürel farklılıkların etkileri olabildiğince azaltılmıştır.		
4. 2. Çalışma yapılan popülasyondaki test veya ölçekler tarafından ölçülen yapının örtüşme miktarı belirlenmiştir.		

Test Geliştirme ve Uyarlama Standartları	Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi	Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu
<p>4.3.</p> <p>Test uyarlayanlar araştırma yapılan popülasyonda uyarlama sürecindeki bütün dilsel ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurmuşlardır.</p>		
<p>4.4.</p> <p>Test uyarlayanlar testin uygulanacağı popülasyonda kültürel ve dil yapısına uygun test yönergeleri, test puanları ve test maddeleri oluşturmuştur.</p>		
<p>4.5.</p> <p>Test uyarlayanlar test tekniklerinin seçimi, madde formatı, test düzeni ve diğer yapılması gereken işlemleri araştırmanın yapılacağı popülasyona uygun olmasını sağlamıştır.</p>		
<p>4.6.</p> <p>Test uyarlayanlar madde içeriği ve uyarıcı materyalleri seçerken tüm popülasyona uygun olmasını gözletmiştir.</p>		
<p>4.7.</p> <p>Test uyarlayanlar uyarlama sürecinin doğru işlemesi ve bütün diller için eşitlik sağlamak amacıyla hem dilsel hem de psikolojik yönden sistematik bir yol izlemiştir.</p>		
<p>4.8.</p> <p>Test uyarlayanlar testin farklı dillerdeki versiyonlarında, uygun istatistiksel tekniklerin kullanımına izin verir şekilde veri toplanmasını sağlamıştır.</p>		

<p>4.9.</p> <p>Test uyarlayanlar araştırma yapılacak olan popülasyona uyarlanacak olan ölçeğin geçerliliğine dair bilgileri toplamıştır.</p>		
<p>4.10.</p> <p>Test uyarlayanlar testin uygulanacağı tüm popülasyondaki ölçek maddelerinin eşitliği ile ilgili istatistiksel kanıtları sağlamıştır</p>		
<p>4.11.</p> <p>Uyarlamanın yapılacağı popülasyonlarda, uyarlanmış testlerde denk olmayan maddeler kullanılmamıştır.</p>		
<p>Uygulama Standartları</p>	<p>Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi</p>	<p>Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu</p>
<p>4.12.</p> <p>Testin uygulanmasını etkileyen çevresel faktörler testin uygulanacağı popülasyonlar arasında olabildiğince denk olacak şekilde düzenlenmiştir.</p>		
<p>4.13.</p> <p>Test uyarlayanlar olası problemleri öngörüp bu problemleri çözebilmek için uygun materyal ve yönergeleri hazırlamışlardır.</p>		
<p>4.14.</p> <p>Testin uygulama eğitimleri hedef dilde ve kaynakta gerçekleştirilmiştir.</p>		
<p>4.15.</p> <p>Testin el kitabı testle ilgili bütün özellikleri ve yeni bir kültüre uygulanması durumundaki gereksinimleri yansıtmaktadır.</p>		

<p>4.16.</p> <p>Uygulayıcı fazla ön planda değildir ve uygulayıcı-uygulama etkileşimi en az düzeydedir.</p>		
<p>4.17.</p> <p>Testin el kitabında testle ilgili uyulması gereken kesin kurallar bulunmaktadır.</p>		
<p>Raporlaştırma ve Puan Yorumları</p>	<p>Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi</p>	<p>Temel Kabiliyetler Testi 7-11 Yaş Formu</p>
<p>4.18.</p> <p>Bir test başka bir kültüre uyarlandığı zaman, testin uyarlanmış hali ve orijinal halinin eşitliğini desteklemek açısından değişimlerin raporlaştırılmıştır.</p>		
<p>4.19.</p> <p>Testin uygulandığı evrenlerin örneklemeleri arasındaki puan farkları görünen değer olarak kabul edilmemiş, araştırmacı diğer ampirik kanıtlarla değişkenlerin anlamlılığını kanıtlamıştır.</p>		
<p>4.20.</p> <p>Testi geliştirenler testin uygulandığı popülasyonda testin performansını etkileyebilecek sosyo-kültürel ve ekolojik özellikler ile ilgili spesifik bilgilere sahiptir ve bu özelliklerin test sonuçlarının yorumlanması ile ilgili etkilerini belirlemişlerdir.</p>		

EK-3

**TÜRKİYE’DE EN SIK KULLANILAN PSİKOLOJİK TESTLERİN ULUSLAR
ARASI ÖLÇME STANDARTLARINA UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ
İÇİN KONTROL LİSTESİ**

KISA FORM

BÖLÜM I

Psikolojik Testlerin Geçerliğine Yönelik Standartlar

Aşağıda psikolojik testlerin psikometrik özelliklerinden geçerliğine dair APA tarafından yayınlanan standartlar özetlenerek verilmiştir. Her psikolojik test ile her standardın kesiştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1’den 3’e kadar numaralandırarak belirtiniz.

Sayıların anlamsal değerleri;

- 1----- Bu standart bu psikolojik test için hiç karşılanmamaktadır.
- 2----- Bu standart bu psikolojik test için kısmen karşılanmaktadır.
- 3----- Bu standart bu psikolojik test için tamamen karşılanmaktadır.

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
1.1. Test puanlarının önerilen her tür yorumlamasının ve kullanımının dayandığı kanıtlar ve teoriler ayrıntılı olarak sunulmuştur.		
1.2. Testin uygulanacağı grup ya da gruplar sınırlandırılmış ve testle ölçülecek yapı betimlenmiştir(açıklanmıştır).		
1.3. Testin amacı ve kullanımı ile tanımlanan evrenin bağlantısı kurulmuştur. Test kapsamı belirlenirken uygulanan işlemler açıklanmıştır.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
<p>1.4.</p> <p>Geçerlilik kanıtlarının elde edildiği grup ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır.</p>		
<p>1.5.</p> <p>Test maddelerinin evreni uygun biçimde temsil edip etmediği veya doğru puanlanması hakkında uzman yargısına başvurulmuşsa uzmanların eğitimi, deneyimi ve nitelikleri betimlenmiştir (açıklanmıştır).</p>		
<p>1.6.</p> <p>Testin belli maddeleri ya da bazı alt testleri için özel yorumlar önerilmişse, bununla ilgili kanıtlar ve gerekçeler sunulmuştur.</p>		
<p>1.7.</p> <p>Bazı test maddelerinin olası fakat kabul edilmeyecek yorumları varsa, puanlayıcı buna karşı uyarılmıştır.</p>		
<p>1.8.</p> <p>Testin geçerliği bir ya da birden fazla ölçüte dayanarak belirlendiyse, bu ölçütlerin uygunluğu ve nitelikleri belirtilmiştir.</p>		
<p>1.9.</p> <p>Teste dayalı olarak bileşik puanlar geliştirilmişse, alt puanların ağırlığına ilişkin temeller ve mantık açıklanmıştır.</p>		
<p>1.10.</p> <p>Alt test puanlarının yorumlanmasında ve bu testler arasındaki puan farklarının yorumlanmasında kullanılacak bilgiler açıkça verilmiştir.</p>		

BÖLÜM II

Psikolojik Testlerin Güvenirliğine Yönelik Standartlar

Aşağıda psikolojik testlerin psikometrik özelliklerinden güvenirliğine dair APA tarafından yayınlanan standartlar özetlenerek verilmiştir. . Her psikolojik test ile her standardın kesiştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1’den 3’e kadar numaralandırarak belirtiniz.

Sayıların anlamsal değerleri,

1----- Bu standart bu psikolojik test için **hiç karşılanmamaktadır.**

2----- Bu standart bu psikolojik test için **kısmen karşılanmaktadır.**

3----- Bu standart bu psikolojik test için **tamamen karşılanmaktadır.**

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
2.1. Yorumlanacak her toplam puan, alt test puanı ya da puanların kombinasyonu için, bu puanlara ilişkin güvenirlğe ilişkin tahminler sunulmuştur.		
2.2. Test puanlarının kesinliğinin ve tutarlılığının hesaplanmasında kullanılan her yöntem açıkça tanımlanmış ve bu yöntemlerde kullanılan istatistiksel teknikler sunulmuştur.		
2.3. Güvenirlik analizlerinde ve betimsel analizlerde kullanılan örneklem grubunun seçilme süreçleri rapor edilmiştir.		
2.4. Testin uygulanma sürecinde önemli değişikliklere izin veriliyorsa, örneklem sayısı yeterli oldukça her uygulamada elde edilen puanlar için ayrı güvenirlik analizleri sunulmuştur.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
<p>2.5. Testin puanlanmasına öznel yargıların karışması olasılığı söz konusu ise, puanlayıcılar arası tutarlılık ve puanlayıcının birden fazla uygulanan ölçme uygulamalarındaki tutarlılığına dair kanıtlar sağlanmıştır.</p>		
<p>2.6. Testin birkaç farklı sınıf seviyesinde ya da kronolojik yaş ranjının geniş olduğu gruplarda uygulanması söz konusu ise ve her sınıf ya da yaş grubu için ayrı normlar sunulmuşsa, her grup ya da yaş seviyesi için ayrı güvenilirlik bilgileri sunulmuştur.</p>		
<p>2.7. Testin hem kısa hem uzun formu mevcut ise, güvenilirlik bilgileri her formun bağımsız uygulamasıyla elde edilen puanlar için sunulmuştur.</p>		
<p>2.8. Farklı alt gruplarda beklenen ölçmenin standart hatasının ve güvenilirlik katsayısının büyük oranda değişebileceğine dair genel olarak deneysel ve teorik sebepler varsa, her grupta ilgili güvenilirlik bilgisi sağlanmıştır.</p>		
<p>2.9. Test maddelerinin bir kısmı ya da alt testler kısmen farklı bir eğilimi ya da yeteneği ölçmek üzere hazırlanmışsa, güvenilirlik tahmini için uygulanan işlemler testin çok faktörlü yapısına uygun olarak uygulanmıştır.</p>		
<p>2.10. Ölçmenin standart hatası testin önerilen tüm yorumlamalarında kullanılacak puanlar için rapor edilmiştir.</p>		

BÖLÜM III

Test Geliştirme Süreci ve Revizyon

Ölçme aracı geliştirme süreci ve geliştirilen ölçme araçlarının güncelleştirilmesi için yapılacak revizyon işlemleri için de APA tarafından çeşitli standartlar sunulmuştur. Her psikolojik test ile her standardın kesiştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1'den 3'e kadar numaralandırarak belirtiniz.

Sayıların anlamsal değerleri,

- 1----- Bu standart bu psikolojik test için hiç karşılanmamaktadır.
- 2----- Bu standart bu psikolojik test için kısmen karşılanmaktadır.
- 3----- Bu standart bu psikolojik test için tamamen karşılanmaktadır.

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.1. Test geliştirme sürecine dayanan yeterli sayıda kanıt toplanmış ve rapor edilmiştir.		
3.2. Testin amacı / amaçları, test edilen özelliğin tanımı ve testin özellikleri ve maddeleri açıkça belirtilmiştir.		
3.3. Test yönergeleri testin kapsamını, testte bulunan madde sayısını, madde formatını ve madde ve alt test düzenlemelerini tanımlamıştır.		
3.4. Madde türleri, cevaplama biçimleri, puanlama ve test uygulama işlemleri, testin amacına, ölçülecek özelliğe ve testi alması hedeflenen grubunun özelliklerine dayanılarak seçilmiştir.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.5. Test yönergeleri alanla ve ölçme ile ilişkili, test geliştirenler dışında kalanı uzmanlar tarafından gözden geçirilmiştir.		
3.6. Maddelerin geliştirilmesi, gözden geçirilmesi, denenmesi ve madde havuzundan seçilmesinde uygulanan işlemler belirtilmiştir.		
3.7. Madde seçiminin hangi süreçle yapıldığı, madde seçiminde hangi verilerin kullanıldığı, madde güçlüğü, madde ayırt ediciliği gibi, rapor edilmiştir.		
3.8. Testin gözden geçirilme süreci, deneysel analizleri ve maddelere ve cevaplama biçimlerine yönelik uzman yargılarına başvurulmuştur.		
3.9. Test maddeleri test yönergelerine göre farklı kategorilere ya da alt testlere ayrılmışsa sınıflama işlemleri ve bu sınıflamanın netliği ile uygunluğu belirtilmiştir.		
3.10. Testi cevaplayanların açık uçlu maddelerdeki performansını puanlarken kullanılacak kriterler belirtilmiştir.		
3.11. Test puanları farklı şekilde ağırlıklandırılmış maddelerden türetiliyorsa, test geliştiriciler bu ağırlıklandırmanın mantığını ve madde ağırlıklarını geliştirme, gözden geçirme ve uygun olmayan maddeleri testin dışında bırakma sırasındaki işlemleri rapor etmiştir.		

STANDARTLAR	Gazi Erken Gelişim Değerlendirme Envanteri	Akademik Benlik Kavramı Ölçeği
3.12. Uygulayıcı için hazırlanan yönergeler yeterince açıktır ve vurgulanarak sunulmuştur.		
3.13. Testi cevaplayacaklar için hazırlanan yönergeler yeterince ayrıntılıdır. Uygun durumlarda materyal ve alıştırmalar örnekleri ya da soru örnekleri verilmiştir.		
3.14. Test geliştirici testin uygulama koşullarının bir test cevaplayıcıdan diğerine ya da bir gruptan diğerine değişebileceğini belirtiyorsa, kabul edilebilir değişiklikler belirtilmiş ve bu farklı koşulların kabul edilebilir olma sebepleri belgelendirilmiştir.		
3.15. Puanlayıcıların seçimi, eğitimi, ve puanları tanımlama/betimleme niteleme süreçleri test geliştirici tarafından rapor edilmiştir.		

BÖLÜM IV

Test Uyarlama Standartları

Bu bölüm sadece Türkçeye uyarlaması yapılmış testler için kullanılacaktır. Bu bölüm kapsamındaki standartlar International Testing Commision tarafından yayınlanmıştır. Her psikolojik test ile her standardın kesiştiği boşluğa o testin bu standardı karşılama düzeyini 1'den 3'e kadar numaralandırarak belirtiniz.

- 1----- Bu standart bu psikolojik test için hiç karşılanmamaktadır.
- 2----- Bu standart bu psikolojik test için kısmen karşılanmaktadır.
- 3----- Bu standart bu psikolojik test için tamamen karşılanmaktadır.

İçerik Durumu Standartları	Wecshler Çocuklar İçin Zeka Testi	Temel Kabiliyetler Testi 7-11 yaş formu
4.1. Çalışmanın ana amaçları göz önünde bulundurularak testin orijinal formu ile hedef dildeki formu arasındaki kültürel farklılıkların etkileri olabildiğince azaltılmıştır.		
4.2. Çalışma yapılan evrendeki test veya ölçekler tarafından ölçülen özelliğin örtüşme düzeyi belirlenmiştir.		

Test Geliştirme ve Uyarlama Standartları	Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi	Temel Kabiliyetler Testi 7-11 yaş formu
<p>4.3.</p> <p>Testi uyarlayanlar araştırma yapılan evrende bütün dilsel ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak, testin uygulanacağı evrenin kültürel ve dil yapısına uygun test yönergeleri, test puanları ve test maddeleri oluşturmuştur.</p>		
<p>4.4.</p> <p>Testi uyarlayanlar test tekniklerinin seçimi, madde formatı, test düzeni ve diğer yapılması gereken işlemleri araştırmanın yapılacağı evrene uygun olmasını sağlamıştır.</p>		
<p>4.5.</p> <p>Testi uyarlayanlar uyarlanan ölçeğin geçerliliğine dair bilgileri toplamıştır.</p>		
<p>4.6.</p> <p>Testi uyarlayanlar, uyarlama sürecinin doğru işlemesi ve diller arası eşitlik sağlanması için hem dilsel hem de psikolojik açıdan sistematik bir yol izlemiştir.</p>		
<p>4.7.</p> <p>Uyarlama işlemleri sırasında, uyarlanan her maddenin orijinal testteki maddelere denk olması gözetilmiştir.</p>		

Uygulama Standartları	Wechsler Çocuklar İçin Zeka Testi	Temel Kabiliyetler Testi 7-11 yaş formu
<p>4.8.</p> <p>Testin uygulanmasını etkileyebilecek çevresel faktörler hedef gruplarda orijinal gruplara olabildiğince denk olacak şekilde düzenlenmiştir.</p>		
<p>4.9.</p> <p>Testi uyarlayanlar olası problemleri öngörüp bu problemleri çözebilmek için uygun materyal ve yönergeleri hazırlamışlardır.</p>		
<p>4.10.</p> <p>Testin el kitabı testle ilgili bütün özellikleri ve testin yeni bir kültüre uyarlanması durumundaki tüm gereksinimleri içermektedir.</p>		
<p>4.11.</p> <p>Testin uygulama eğitimleri hedef dilde gerçekleştirilmiştir.</p>		
<p>4.12.</p> <p>Testin el kitabında testle ilgili uyulması gereken kesin kurallar bulunmaktadır.</p>		

IV. Raporlaştırma ve Puan Yorumları Standartları	Wecshler Çocuklar İçin Zeka Testi	Temel Kabiliyetler Testi 7-11 yaş formu
<p>4.13.</p> <p>Bir test başka bir kültüre uyarlandığı zaman, testin uyarlanmış hali ve orijinal halinin eşitliğini desteklemek açısından yapılan değişimler raporlaştırılmıştır.</p>		
<p>4.14.</p> <p>Testi geliştirenler testin uygulandığı popülasyonda testin performansını etkileyebilecek sosyo-kültürel ve ekolojik özellikler ile ilgili spesifik bilgilere sahiptir ve bu özelliklerin test sonuçlarının yorumlanması ile ilgili etkilerini belirlemişlerdir.</p>		
<p>4.15.</p> <p>Testin uygulandığı evrenlerin örneklemeleri arasındaki puan farkları görünen değer olarak kabul edilmemiş, ampirik kanıtlarla değişkenlerin anlamlılığı kanıtlanmıştır.</p>		